

**LIETUVOS RESPUBLIKOS SPECIALIŲ TYRIMŲ TARNYBOS
IŠVADA DĖL KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĖS TEISĖS AKTŲ NUOSTATŲ
PAŽEIDIMŲ, SUSIJUSIŲ SU EUROPOS ŽEMĖS ŪKIO FONDO KAIMO PLĖTRAI
INVESTICINIO POBŪDŽIO PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMU, ADMINISTRAVIMO
VEIKLOS SRITYJE**

TURINYS

1. KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĖS APIMTIS IR METODAI.....	5
2. IŽANGA.....	7
3. PAŽEIDIMŲ ADMINISTRAVIMO PROCESO RIZIKOS VEIKSNIAI.....	9
3.1. Nustatytas reglamentavimas sudaro galimybę neregistruoti gautos informacijos apie įtariamą pažeidimą.....	9
3.2. Nėra aiškiai apibrėžtų pažeidimo tyrimo proceso atskirų etapų terminų, o nustatytų terminų nesilaikoma.	9
3.3. Nenustatyta kompleksinio pažeidimų tyrimo atlikimo tvarka bei terminai.	21
3.4. Nesudarytos sąlygos objektyviai nagrinėti mažareikšmius pažeidimus.	22
3.5. Sankcijų netaikymas dėl išimtinių aplinkybių ne visada pagrįstas.	23
3.6. Paramos gavėjų vykdomų projektų dokumentacijos bylos formuojamos neišsamiai bei nenuosekliai.	25
4. KORUPCIJOS RIZIKOS VEIKSNIAI PAŽEIDIMŲ ADMINISTRAVIME DALYVAUJANČIŲ SUBJEKTŲ VEIKLOJE	27
4.1. Neišsamiai reglamentuota NMA komisijos sudarymo tvarka bei veikla.....	27
4.2. NMA komisijos sprendimai ne visais atvejais yra tinkamai pagrindžiami.	29
4.3. NMA nėra išsamiai reglamentuoto pažeidimų analizės vykdymo.	31
4.4. Nepakankamai reglamentuota ŽŪM pažeidimų kontrolieriaus veikla.	31
4.5. ŽŪM pažeidimų kontrolierius priskirtas funkcijas atlieka formaliai.....	33
4.6. ŽŪM neužtikrina tinkamo NMA nustatytų pažeidimų kontrolės vykdymo.....	35
4.7. Neišsamiai reglamentuota ŽŪM komisijos sudarymo tvarka bei veikla.	37
5. PARAMOS GAVĖJAMS NESUDARYTOS TINKAMOS SĄLYGOS DALYVAUTI PAŽEIDIMŲ TYRIMO PROCESSE	43
5.1. Paramos gavėjai apie NMA / ŽŪM komisijos posėdžius informuojami pasirinktinai.	44
5.2. Ne visi NMA pažeidimų tyrimo metu vykstantys susitikimai su paramos gavėjais yra protokoluojami..	45
5.3. Netinkamai organizuojamas NMA ir ŽŪM komisijos posėdžių garso įrašų darymas.	45
5.4. Paramos gavėjams viešai prieinamos ne visos jiems aktualios pažeidimų administravimą reglamentuojančios teisės aktų nuostatos.	48
6. IŠVADOS.....	50
7. PASIŪLYMAI	52
1 priedas	59

SUTRUMPINIMAI IR ŽYMĖJIMAI

Administravimo taisyklės – Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos administravimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2014 m. rugpjūčio 26 d. įsakymu Nr. 3D-507 „Dėl Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos administravimo taisyklių patvirtinimo“.

AFIS – Europos kovos su sukčiavimu tarnybos informacinis portalas.

Agentūra, NMA – Nacionalinės mokėjimo agentūra prie Žemės ūkio ministerijos.

Ekspertinio konsultavimo tvarkos aprašas – Ekspertinio konsultavimo tvarkos aprašas, patvirtintas NMA direktoriaus 2015 m. lapkričio 5 d. įsakymu Nr. BR1-364 „Dėl Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos ekspertinio konsultavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

ES – Europos Sąjunga.

EŽŪFKP – Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai.

FNTT – Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos.

Investicinio pobūdžio priemonė – veiksmų programos priemonė, pagal kurią yra kompensuojamos paramos gavėjo patirtos tinkamos finansuoti išlaidos.

Išmoka – pagal paraiškos duomenis ir patikrų rezultatus apskaičiuojama paramos suma.

LR – Lietuvos Respublika.

Nepriklausomas ekspertas, ekspertas – asmuo, pagal Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų, Paslaugų teikimo sutarčių, darbo procedūrų aprašų bei taisyklių nuostatas atliekantis pateiktų paramos paraiškų ir (arba) mokėjimo prašymų ir su jais susijusių dokumentų vertinimą, kurio išvadų ir rekomendacijų pagrindu Agentūra priima sprendimus.

NMA komisija, PŽAK – komisija pažeidimų administravimo klausimams spręsti, sudaryta NMA direktoriaus 2013 m. spalio 13 d. įsakymu Nr. BR1-1108 „Dėl Komisijos pažeidimų administravimo klausimams spręsti sudarymo ir jos darbo reglamento patvirtinimo“.

NMA komisijos darbo reglamentas – komisijos pažeidimų administravimo klausimams spręsti darbo reglamentas, patvirtintas NMA direktoriaus 2013 m. spalio 23 d. įsakymu Nr. BR1-1108 „Dėl Komisijos pažeidimų administravimo klausimams spręsti sudarymo ir jos darbo reglamento patvirtinimo“.

NMA tyrėjas, PPAS darbuotojas, atsakingas už pažeidimus – NMA darbuotojas, paskirtas atsakingas už pažeidimo ar įtariamo pažeidimo tyrimą ir (ar) informacijos apie pažeidimus kaupimą, sisteminimą, pažeidimo tyrimo išvados parengimą ir pristatymą NMA komisijai, pažeidimų ataskaitų parengimą ir teikimą, statistinės pažeidimų analizės teikimą, pasiūlymų dėl

Procedūros aprašo tobulinimo teikimą, reikiamos informacijos suvedimą į IS, ataskaitos ir (ar) analizės rengimą bei teikimą ŽŪM.

Paramos gavėjas – asmuo, kurio paraiška Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos nustatyta tvarka yra patvirtinta paramai gauti, arba pareiškėjas, kuris atitinka visus reikalavimus išmokoms gauti ir kuriam skiriama parama.

Pažeidimų administravimo taisyklės – Teisės aktų nuostatų pažeidimų, susijusių su Europos žemės ūkio garantijų fondo, Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai ir Europos žuvininkystės fondo priemonių įgyvendinimu, administravimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2010 m. vasario 5 d. įsakymu Nr. 3D-80 „Dėl Teisės aktų nuostatų pažeidimų, susijusių su Europos žemės ūkio garantijų fondo, Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai ir Europos žuvininkystės fondo priemonių įgyvendinimu, administravimo taisyklių patvirtinimo.

Pažeidimų administravimo procesas, pažeidimų tyrimo procesas - teisės aktų nuostatų pažeidimų, susijusių su Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai investicinio pobūdžio priemonių įgyvendinimu, administravimas.

PPAS – Pažeidimų prevencijos, administravimo ir rizikų valdymo skyrius.

PPAS vedėjas – atsakingas už NMA skyriaus darbo, susijusio su pažeidimų administravimu, organizavimą bei koordinavimą, užduočių paskirstymą skyriaus darbuotojams bei jų vykdymo kontrolę (kontrolė vykdoma pasirinktinai atsirenkant dalį darbuotojų vykdomų užduočių ir jas patikrinant), pažeidimų tyrimo išvadų peržiūrą ir tvirtinimą, pažeidimų ataskaitų peržiūrą ir tvirtinimą, jų parengimo kontrolę, reikiamos informacijos teikimą TD direktoriui, bendradarbiavimą su NMA struktūriniais padaliniais, Lietuvos ir ES institucijomis pažeidimų administravimo klausimais pagal kompetenciją, Procedūros aprašo tobulinimo ar keitimo inicijavimą.

Procedūros aprašas – Pažeidimų administravimo procedūros aprašas yra oficialus Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, darbą administruojant pažeidimus, susijusius su Europos žemės ūkio garantijų fondu, Europos žemės ūkio fondu kaimo plėtrai, Europos žuvininkystės fondu, Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondu bei nacionalinės paramos priemonėmis, reglamentuojantis dokumentas, patvirtintas Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos direktoriaus 2012 m. balandžio 6 d. įsakymu Nr. BR1-327 (Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos direktoriaus 2019 m. rugsėjo 30 d. įsakymo Nr. BRA-97 redakcija).

Projekto įgyvendinimo laikotarpis – laikotarpis nuo paramos paraiškos pateikimo iki paskutinio mokėjimo prašymo ir galutinės projekto įgyvendinimo ataskaitos pateikimo.

Projekto kontrolės laikotarpis – laikotarpis nuo paskutinio mokėjimo prašymo ir galutinės projekto įgyvendinimo ataskaitos pateikimo iki paskutinio paramos išmokėjimo ir penkerių metų laikotarpis nuo paskutinio paramos išmokėjimo, per kurį tikrinama, kaip paramos gavėjas laikosi

paramos paraiškoje ir (arba) paramos sutartyje numatytų įsipareigojimų pagal 2014–2020 m. veiksmų programų priemones arba penkerių ar septynerių metų laikotarpis nuo paramos sutarties pasirašymo dienos, per kurį tikrinama, kaip paramos gavėjas laikosi projekte numatytų įsipareigojimų pagal 2007–2013 m. veiksmų programų priemones.

Sankcija – pareiškėjui, paramos gavėjui, projekto partneriui taikomas paramos dydžio sumažinimas, paramos neskyrimas, reikalavimas grąžinti visą ar dalį išmokėtos sumos ir (ar) kitos poveikio priemonės už su prašoma arba gauta parama susijusių įsipareigojimų nevykdymą ir (ar) nustatytų reikalavimų nesilaikymą.

Sankcijų metodika – Sankcijų už teisės aktų nuostatų pažeidimus įgyvendinant Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemonių taikymo metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2014 m. gruodžio 4 d. įsakymu Nr. 3D-929 „Dėl Sankcijų už teisės aktų nuostatų pažeidimus įgyvendinant Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemones taikymo metodikos patvirtinimo“.

TD – NMA Teisės departamentas.

ŽŪM, ministerija – Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija.

ŽŪM komisija – Probleminių klausimų nagrinėjimo komisija, patvirtinta Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2004 m. gruodžio 6 d. įsakymu Nr. 3D-643 „Dėl Lietuvos 2004–2006 metų bendrojo programavimo dokumento Kaimo plėtros ir žuvininkystės prioriteto, Kaimo plėtros 2004–2006 metų plano, Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos, Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų veiksmų programos, Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos ir Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 metų veiksmų programos priemonių probleminių klausimų nagrinėjimo komisijos sudarymo“ (su vėlesniais pakeitimais).

ŽŪM komisijos darbo reglamentas – ŽŪM Probleminių klausimų nagrinėjimo komisijos darbo reglamentas, patvirtintas Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2014 m. rugpjūčio 28 d. įsakymu Nr. 3D-519 „Dėl Lietuvos 2004–2006 metų bendrojo programavimo dokumento Kaimo plėtros ir žuvininkystės prioriteto, Kaimo plėtros 2004–2006 metų plano, Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos, Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų veiksmų programos, Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos ir Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 metų veiksmų programos priemonių probleminių klausimų nagrinėjimo komisijos darbo reglamentas“ (su vėlesniais pakeitimais).

1. KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĖS APIMTIS IR METODAI

NMA veiklos srityse korupcijos rizikos analizė atlikta antrą kartą¹. Šios korupcijos rizikos analizės atlikimo metu analizuotos NMA veiklos sritys:

1. Teisės aktų nuostatų pažeidimų, susijusių su Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai investicinio pobūdžio priemonių įgyvendinimu, administravimas (toliau – pažeidimų administravimo procesas)².

2. Subjektų, dalyvaujančių pažeidimų administravimo procese, veiklos organizavimas.

Analizuotas laikotarpis nuo 2018 m. sausio 1 d. iki 2019 m. rugsėjo 30 d.

Korupcijos rizikos analizė pradėta 2019 m. gruodžio 2 d., baigta 2020 m. vasario 24 d.

Tikslas – antikorporcinio požiūriu įvertinti pažeidimų administravimo procesą bei šiame procese dalyvaujančių subjektų veiklos organizavimą, nustatyti korupcijos rizikos veiksnius, galinčius sudaryti prielaidų darbuotojams padaryti korupcinio pobūdžio teisės pažeidimus, ir pateikti pasiūlymus, kurie pašalintų ar padėtų mažinti ir valdyti nustatytus korupcijos rizikos veiksnius, korupcijos riziką pažeidimų administravimo procese.

Uždaviniai:

1. Nustatyti teisinio reglamentavimo trūkumus, kurie sudaro prielaidų korupcijai pasireikšti.
2. Nustatyti teisės aktų įgyvendinimo problemas, susijusias su korupcija.
3. Išanalizuoti praktinį procedūrų vykdymą ir nustatyti galimus korupcijos rizikos veiksnius.
4. Pasiūlyti korupcijos riziką ir jos veiksnius mažinančias priemones.

Objektas – pažeidimų administravimo procesas bei subjektų, dalyvaujančių šiame procese, veikla.

Subjektas – NMA, ŽŪM.

Duomenų rinkimo ir vertinimo metodai:

1. Teisės aktų ir dokumentų turinio analizė.
2. Interviu metodas (NMA ir ŽŪM atstovams pateikti klausimai).
3. Teisės aktų praktinio įgyvendinimo analizė.
4. Viešosios informacijos stebėjimas ir analizavimas (interneto svetainės, informacija žiniasklaidoje ir pan.).

Atliekant korupcijos rizikos analizę išnagrinėta ir (ar) įvertinta:

1. Teisės aktai, dokumentai ir informacija, nurodyti 1 priede.

¹2008 metais buvo atlikta NMA korupcijos rizikos analizė, kurios metu buvo įvertinta vykdoma korupcijos prevencijos politika, antikorporcinio požiūriu išanalizuota NMA veikla, vykdamas Bendrojo programavimo dokumento (BPD) priemonių kontrolę, pluoštinių linų gamybos kvotų ir paramos administravimą, viešuosius pirkimus, taip pat pateikta rekomendacijų, kaip sumažinti prielaidas korupcijai šioje srityje pasireikšti.

²Pažeidimų administravimo procesas nustatytas Pažeidimų administravimo taisyklėse. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.365310/asr>.

2. NMA, ŽŪM interneto svetainėse skelbiama informacija, susijusi su analizuojama veiklos sritimi.

3. NMA, ŽŪM atstovų elektroniniu paštu, telefonu ir per susitikimus interviu būdu pateikta informacija apie darbo praktiką ir veiklos rezultatus analizuojamose veiklos srityse.

4. NMA komisijos ir ŽŪM komisijos posėdžių³ metu, dalyvaujant stebėtojo teisėmis, surinkta informacija.

Korupcijos rizikos analizės išvados padarytos remiantis nurodytų dokumentų, duomenų ir kitų šaltinių analize. Rengiant išvadas taip pat buvo atsižvelgta į Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. spalio 8 d. nutarimu Nr. 1601 patvirtintos Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos⁴ 15 punkte nustatytus kriterijus ir įvertinta:

- 1) išvados dėl korupcijos pasireiškimo tikimybės;
- 2) sociologinių tyrimų duomenys;
- 3) galimybės vienam darbuotojui priimti sprendimus analizuojamose srityse;
- 4) darbuotojų savarankiškumas priimant sprendimus ir sprendimų priėmimo diskrecija;
- 5) darbuotojų ir padalinių priežiūros ir kontrolės lygis;
- 6) įprastos darbo tvarkos laikymasis;
- 7) darbuotojų rotacijos lygis;
- 8) atliekamos veiklos dokumentavimo reikalavimai;
- 9) analizuotos veiklos, dokumentų viešumas ir prieinamumas visuomenei.

Jeigu NMA ar ŽŪM prašomų pateikti dokumentų ar duomenų nepateikė, buvo laikoma, kad jų nėra.

Korupcijos rizikos analizės išvadoje pateikiamuose praktiniuose pavyzdžiuose konkrečių paramos gavėjų (tiek fizinių, tiek juridinių asmenų) duomenys yra žinomi, tačiau atsižvelgiant į duomenų saugos reikalavimus pateikiami nuasmeninti ir toliau tekste įvardijami kaip *žinomas paramos gavėjas*.

³ Dalyvauta 4 posėdžiuose (2020-01-10 ir 2020-02-13 ŽŪM komisijos posėdžiuose, kuriuose nagrinėtas vieno paramos gavėjo pažeidimas; NMA komisijos posėdžiuose: 2020-01-13 – nagrinėti 4 paramos gavėjų pažeidimai, 2020-02-03 – kuriame nagrinėti 5 paramos gavėjų pažeidimai).

⁴ Prieiga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.B96A881B578F>.

2. IŽANGA

NMA – vienintelė akredituota institucija, administruojanti paramos priemonės žemės ūkiui, kaimo plėtrai ir žuvininkystei, o viena pagrindinių NMA veiklų – paramos administravimas: dokumentų priėmimas ir vertinimas, paramos išmokėjimas ir panaudojimo kontrolė.

NMA administruoja daugiau kaip 250 paramos priemonių ir veiklos sričių. 2018 m. apie 150 tūkstančių paramos gavėjų buvo išmokėta 814,9 mln., o 2019 m. – 853,9 mln. Eur paramos lėšų. 2019 m. sausio 1 d. duomenimis, nuo veiklos pradžios NMA išmokėjo daugiau kaip 9,8 mlrd. Eur paramos⁵, dauguma priimamų sprendimų yra susiję su materialine ar kitokia interesanto nauda⁶.

Remiantis atliktų tyrimų, tokių kaip 2019 m. Lietuvos korupcijos žemėlapiu⁷, NMA 2018 m. atliktos Lietuvos gyventojų apklausos⁸, NMA darbuotojų apklausos⁹ rezultatais, NMA vis dar patenka tarp labai korumpuotų institucijų, o kaip viena iš priežasčių vis dar įvardijama nepakankamai aiškus priimamų sprendimų priėmimo procesas.

Siekiant užtikrinti tinkamą ir efektyvų ES ir (arba) Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų panaudojimą ir apsaugoti ES ir (ar) Lietuvos valstybės finansinius interesus, yra sukurta teisės aktų nuostatų pažeidimų¹⁰ administravimo sistema (toliau – pažeidimų tyrimo procesas), kuri veikia vadovaujantis 1 priede nurodytais teisės aktais.

⁵Prieiga internete: <https://www.nma.lt/index.php/administracine-informacija/planavimo-dokumentai/10317>; NMA - yra savarankiška Lietuvos Respublikos vykdomosios valdžios institucija, biudžetinė įstaiga, veikianti Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos akreditavimo srityje ir administruojanti valstybės paramos ir Europos Sąjungos paramos žemės ūkiui, kaimo plėtrai ir žuvininkystei lėšas bei atliekanti jų mokėjimo ir kontrolės funkcijas.

⁶Korupcijos prevencijos įstatymo 6 str. 6 d. 4 p. numatytas vienas iš kriterijų.

⁷Prieiga internete: <https://www.stt.lt/lt/menu/tyrimai-ir-analizes/>. 2019 m. „Lietuvos korupcijos žemėlapiu“ tyrimo duomenimis gyventojai, įmonių vadovai bei valstybės tarnautojai vertino konkrečių ministerijų ar įstaigų korumpuotumo lygį. NMA pateko tarp daugiausiai vertinimų „labai korumpuota“ surinkusių institucijų (taip nurodė 21% įmonių vadovų, 22% - valstybės tarnautojų).

⁸NMA 2018 m. atliko Lietuvos gyventojų apklausą dėl skaidrumo principų įgyvendinimo NMA. Šioje apklausoje buvo kviečiami dalyvauti Lietuvos gyventojai, asmeniškai bendravę arba žinantys asmenis, kurie bendravo su NMA darbuotojais 2017 metais (tyrime dalyvavo 56 respondentai). Pildydami anketą asmenys turėjo galimybę pareikšti savo nuomonę apie NMA darbuotojus bei jų veiklos skaidrumą, taip pat teikti savo rekomendacijas ir pastebėjimus, kurie padėtų tobulinti NMA veiklą. Į klausimą „Ar Jūs asmeniškai, ar kas nors iš Jūsų aplinkos (šeimos, pažįstamų asmenų, įmonės) per paskutinius dvejus metus susidūrėte su situacija, kai NMA darbuotojui buvo duodamas kyšis („dovanėlė“, atlygis už „sunkų darbą“ ar „teisingą sprendimą“ ir pan.)?“, 8 % respondentų į klausimą atsakė teigiamai. Prieiga internete: <https://www.nma.lt/index.php/veikla/apie-nma/korupcijos-prevencija/lietuvos-gyventoju-apklauso-del-skaidrumo-principu-igyvendinimo-nacionalineje-mokejimo-agenturoje-prie-zemes-ukio-ministerijos-rezultatai/19004> ;

⁹NMA 2018 m. atliko anoniminę NMA darbuotojų apklausą, siekiant nustatyti atsparumą korupcijai. Apklausoje dalyvavo 154 NMA darbuotojai: Į klausimą „Kaip manote, ar NMA galimi korupcijos pasireiškimo atvejai?“ teigiamai atsakė 76 % respondentų; paklausus respondentų „Dėl kokių susidariusių priežasčių yra galimos korupcijos pasireiškimo priežastys NMA? (galimi keli variantai)“ tarp dažniausiai minimų priežasčių yra nurodyta: Nepakankamai skaidrus sprendimų priėmimo procesas (21 %); Į klausimą „Kaip manote, ar NMA yra paplitusi situacija, kuomet NMA darbuotojams norima papildomai atsilyginti“ teigiamai atsakė 19 % respondentų; Į klausimą „Ar per pastaruosius du metus yra buvę situacijų, kai Jums ar Jūsų kolegai buvo siūlomas kyšis, ar buvote kitaip darbe susidūręs su korupcija?“ teigiamai atsakė 7 % respondentų. Prieiga internete: <https://www.nma.lt/index.php/veikla/apie-nma/korupcijos-prevencija/nma-atlikta-anonimine-darbuotoju-apklausa-/19620>

¹⁰Susijusių su Europos žemės ūkio garantijų fondo (toliau – EŽŪGF), Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (toliau – EŽŪFKP), Europos žuvininkystės fondo (EŽF) ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondo (toliau – EJRŽF) priemonių įgyvendinimu.

Agentūra pažeidimų tyrimą inicijuoja valstybės tarnautojams ar kitiems darbuotojams įtarus pažeidimą ir (ar) gavus informacijos apie įtariamą pažeidimą. Tais atvejais, kai sankcija už nustatytą pažeidimą yra aiški ir įtvirtinta teisės aktuose (Sankcijų metodikose arba priemonių įgyvendinimo taisyklėse) bei jos dydis nesiekia 50 000 Eur, sprendimą dėl sankcijos taikymo priima administruojantis padalinys. Visais kitais atvejais pažeidimo tyrimą atlieka NMA TD vadovaujantis Pažeidimo administravimo taisyklėmis. Įtariamo pažeidimo tyrimui atlikti paskiriamas atsakingas pažeidimo tyrėjas. Atliekamas detalus įtariamo pažeidimo tyrimas, parengiama išvada, kuri suderinama su PPAS vedėju ir TD direktoriumi ir pristatoma NMA komisijoje. Jeigu pažeidimas patvirtina, o taikytina sankcija siekia 50 000 Eur arba jei už pažeidimą siūlomos sankcijos suma siekia 10 000 Eur, tačiau Agentūra nustato, kad sankcija neturi būti taikoma dėl išimtinių aplinkybių, išvada papildomai teikiama svarstyti ŽŪM ir ŽŪM priima sprendimą dėl NMA siūlymo. ŽŪM sprendimas yra privalomas.

Įvertinę pažeidimų administravimo proceso, susijusio su Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai investicinio pobūdžio priemonių įgyvendinimu, reglamentavimą ir praktinius aspektus, nustatėme, kad **korupcijos rizika egzistuoja dėl analizės išvados 3–5 dalyse nurodytų veiksmų.**

3. PAŽEIDIMŲ ADMINISTRAVIMO PROCESO RIZIKOS VEIKSNIAI

3.1. Nustatytas reglamentavimas sudaro galimybę neregistruoti gautos informacijos apie įtariamą pažeidimą.

Korupcijos rizikos analizės metu NMA pateikė informaciją, kad įtariamo pažeidimo tyrimas būtų pradedamas visais atvejais, jeigu būtų gaunama bet kokia informacija ar faktai apie galimai padarytą pažeidimą, o sprendimą dėl pažeidimo tyrimo inicijavimo gali priimti NMA vadovybė, Teisės departamento direktorius, TD PPAAS vedėjas arba esant abejonėms NMA komisija, tačiau detali ir aiški tokio sprendimo priėmimo tvarka teisės aktuose nėra nustatyta.

Pažeidimų administravimo taisyklėse nurodyta, kad Agentūros valstybės tarnautojams ar kitiems darbuotojams įtarus pažeidimą ir (arba) *gavus informacijos* apie įtariamą pažeidimą iš Europos Komisijos, Europos Audito Rūmų ir kitų institucijų ar asmenų, taip pat gavus informacijos iš FNNT apie įtariamą nusikalstamą veiką, kuri gali būti susijusi su Agentūros administruojamomis paramos lėšomis, Agentūroje ne vėliau kaip per 20 darbo dienų atliekamas tyrimas. Procedūros aprašo Įtariamų / nustatytų pažeidimų registravimo ir tyrimo proceso 2 žingsnio aprašyme nurodyta, kad: „Įtariamą pažeidimą taip pat *gali būti* registruojamas gavus informacijos iš EK, Audito Rūmų ir kitų institucijų dėl NMA administruojamų projektų ir (arba) paraiškų.“ Toks Procedūros aprašo nuostatos formulavimas palieka galimybę *pasirinkti registruoti ar neregistruoti* įtariamą pažeidimą ir gali atsitikti taip, kad gautos informacijos pagrindu dėl įvairių priežasčių nebus atlikti jokie veiksmai. Teisinio reguliavimo trūkumai laikytini korupcijos rizikos veiksniumi. Siekiant užkirsti kelią galimam piktnaudžiavimui, manome, kad tikslinga būtų reglamentuoti kas vertina gautą pranešimą / informaciją, kokiais kriterijais vadovaujantis ir per kokį terminą turi būti priimamas sprendimas dėl pažeidimo registravimo, kaip išsamiai toks sprendimas yra dokumentuojamas, kad būtų užtikrintas atliktų sprendimų ir veiksmų pagrįstumas bei atsekamumas.

Pasiūlymas:

Patikslinti galiojantį teisinį reglamentavimą, numatant kokius subjektai, kokiais kriterijais vadovaujantis ir per kokį terminą priima sprendimą dėl pažeidimo registravimo bei kur ir kaip toks sprendimas yra fiksuojamas (NMA).

3.2. Nėra aiškiai apibrėžtų pažeidimo tyrimo proceso atskirų etapų terminų, o nustatytų terminų nesilaikoma.

Įtariamų ar nustatytų pažeidimų operatyvus nagrinėjimas bei sankcijų už padarytus pažeidimus neišvengiamumas neabejotinai prisideda prie tinkamo ir efektyvaus ES ir (ar) Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų panaudojimo užtikrinimo. Natūralu, jog paramos gavėjai, ypatingai sąžiningi, tikisi, kad jų veikloje įtariamą pažeidimą bus iširtas per optimalų laiko tarpą, o tikrintojų darbas bus organizuojamas taip, kad kaip įmanoma mažiau paveiktų paramos gavėjų

vykdomą veiklą.

Svarbu paminėti, kad visą pažeidimo tyrimo laikotarpį, kol nėra priimtas galutinis sprendimas, jei įtariamas pažeidimas susijęs su išlaidomis, dėl kurių apmokėjimo paramos gavėjas yra pateikęs Agentūrai mokėjimo prašymą, arba su išmokomis, kai mokėjimo prašymas nėra teikiamas, Agentūra sustabdo paramos gavėjo pateiktą mokėjimo prašymų nagrinėjimą ir (arba) paramos lėšų išmokėjimą, kol bus ištirta, ar yra pažeidimas ir (arba) bus priimtas sprendimas dėl sankcijų¹¹, taigi visą pažeidimo tyrimo laikotarpį paramos gavėjas negauna jokių mokėjimų ir tam tikrais atvejais gali patirti žalą ir / ar veiklos nuostolius¹². Siekiant tinkamai apsaugoti paramos gavėjų teisėtus lūkesčius bei teisėtus interesus, įtariamo pažeidimo tyrimo procesas, jo etapai, trukmė turėtų būti nuosekliai, aiškiai bei detalai reglamentuoti. Pagrindiniai pažeidimo tyrimo terminai nustatyti Pažeidimų administravimo taisyklių¹³ 4 punkte, tačiau atlikus korupcijos rizikos analizę nustatyti šie teisinio reguliavimo trūkumai:

3.2.1. Nėra aiškiai nustatytų NMA pažeidimo tyrimo termino stabdymo pagrindų.

Pažeidimų administravimo taisyklių 4 punkte reglamentuota, jog tais atvejais, kai reikia kreiptis į kitas institucijas, trečiuosius asmenis, ekspertus ir (ar) paramos gavėją, projekto partnerį arba pareiškėją dėl papildomos informacijos ir (ar) dokumentų pateikimo, Agentūra įtariamo pažeidimo tyrimą užbaigia ir sprendimą dėl pažeidimo priima ne vėliau kaip per 20 darbo dienų nuo papildomos informacijos ir (ar) dokumentų gavimo. Jeigu kreipiantis į paramos gavėją, projekto partnerį arba pareiškėją bent du kartus dėl papildomos informacijos ar dokumentų raštu, telefonu ar kitomis komunikacijos priemonėmis norima informacija nėra gaunama, Agentūra pažeidimo tyrimą tęsia ir užbaigia vadovaujantis turimais duomenimis. Bendras pažeidimo tyrimo terminas Agentūroje, įskaičiuojant ir pateikimą ministerijai pagal 10 punkto reikalavimus, negali būti ilgesnis kaip 3 mėnesiai. Tuo tarpu Procedūros aprašo 15.14. papunktyje nustatyta, kad „<...>Į pažeidimo tyrimo terminą neįskaitomas laikas, kai yra laukiama patikros vietoje rezultatų, atsakymų į paklausimus, išsiųstus kitoms institucijoms ar pareiškėjui / paramos gavėjui, kai laukiama informacijos iš kito Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos struktūrinio padalinio ir išorės ekspertų dėl projekto ekspertinio vertinimo.“

Pirma, atlikus pateiktos informacijos bei esančio reglamentavimo analizę, nustatyta, kad Procedūrų aprašo 15.14 papunktyje stabdymo pagrindų yra nurodoma daugiau, nei viešai visiems asmenims prieinamose Pažeidimų administravimo taisyklėse, kaip pavyzdžiui, procedūrų apraše

¹¹Pažeidimų administravimo taisyklių 7 p.

¹²Paramos gavėjai, kurie savo raštuose akcentuoja patirtą žalą, nuostolius dėl pernelyg ilgo pažeidimų tyrimo termino: 1) *žinomo paramos gavėjo* 2018-06-12 raštas, 2018-05-28 raštas, 2018-08-23 raštas; 2) *žinomo paramos gavėjo* 2018-10-08 rašytiniai paaiškinimai; *žinomo paramos gavėjo* 2018-07-13 raštas Nr. 18713-1; *žinomo paramos gavėjo* 2019-07-29 raštas.

¹³Prieįga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.322958336742/asr>.

numatoma, kad terminas gali būti sustabdomas kol laukiama informacijos iš kito NMA padalinio, tačiau taisyklėse tokia termino stabdymo aplinkybė nenumatyta.

Antra, ne visos pažeidimo tyrimo stabdymo pagrindų formuluotės yra aiškios bei vienareikšmiškai suprantamos, todėl dėl dviprasmiškų termino pratęsimo aplinkybių formuluočių bei jų skirtingo interpretavimo kyla pažeidimų termino stabdymo problematika, tai iliustruoja NMA 2018 m. dėl pernelyg ilgos pažeidimų tyrimo trukmės atliktas tarnybinio nusižengimo tyrimas¹⁴, kurį atlikus NMA tyrėjui buvo skirta tarnybinė nuobauda už terminų nesilaikymą. Tarnybinio nusižengimo tyrimo metu buvo nagrinėjamos galimos termino stabdymo priežastys: NMA Personalo skyriaus išvadoje pažymėta, kad nors „*Procedūros aprašo 14.14*¹⁵ *papunktyje nurodoma, kad į pažeidimų tyrimo terminą neįskaitomas laikas, kai yra laukiama informacijos iš kito NMA struktūrinio padalinio. Šiuo atveju jokios informacijos, svarbios pirkimo procedūros metu padarytiems pažeidimams vertinti, iš VPS nebuvo būtina laukti, atsakymas buvo teikiamas ne įtariamo pažeidimo tyrimą atliekančiam specialistui, o tiesiogiai paramos gavėjui, tyrimui aktualus nebuvo, todėl nėra galimybės teigti, kad 2018 m. gruodžio 8-22 d., kurių metu VPS nagrinėjo paramos gavėjo prašymą, turėtų būti neįskaitomas į pažeidimo tyrimo terminą.*“ T. y., šiuo konkrečiu atveju tarnybinį nusižengimą nagrinėjančių asmenų nuomone, tyrėjo laukimas, kol NMA kitas padalinys išspręs su paramos gavėju susijusį klausimą, termino negalėjo stabdyti.

Tokiu atveju kyla abejonių, ar visais atvejais nuostata „*kai laukiama informacijos iš kito Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos struktūrinio padalinio*“ praktikoje gali būti vienodai taikoma, kadangi nėra aišku, kaip (raštu, žodžiu, el. paštu, telefonu) reikia kreiptis į kitą padalinį, nėra aišku kokiais atvejais būtina sulaukti informacijos, susijusios su nagrinėjamu pažeidimu, o kokiais atvejais informacijos tyrėjas gali ir nelaukti, taigi tokia nuostata yra vertinamojo pobūdžio, kuri gali būtų skirtingai interpretuojama.

Viena iš galimų aplinkybių, galinčių stabdyti termino skaičiavimą yra ir „*kai reikia kreiptis į kitas institucijas*“. Toje pačioje tarnybinio nusižengimo tyrimo medžiagoje nurodyta, jog vyr. specialistas savo paaiškinime pažeidimų tyrimo termino sustabdymą grindė tuo, kad raštu FNTT buvo pateikta informacija, susijusi su paramos gavėjo vykdomu Projektu bei atliekamu pažeidimų tyrimu bei buvo paprašyta pateikti turimą informaciją, galinčią nulemti NMA priimamus sprendimus. Tarnybinio nusižengimo tyrimo metu šį teiginį pakomentavo vyr. specialisto tiesioginis vadovas ir nurodė, kad „*FNTT dažnai siunčiama informacija apie paramos gavėjų projektus, dėl kurių vykdomi įtariamo pažeidimo tyrimai, visuomet prašant pasidalinti informacija, galinčia turėti reikšmės tyrimui. Pažeidimo tyrimo terminai stabdomi tik tais atvejais kai tiesiogiai prašoma FNTT pasisakyti*

¹⁴NMA Personalo skyriaus 2018 m. gegužės 23 d. išvada apie tyrimo rezultatus Nr. VT-7 ir 2018 m. gegužės 28 d. NMA direktoriaus įsakymas dėl tarnybinės nuobaudos skyrimo P. J.

¹⁵Dabartinis Procedūros aprašo 15.14 p. (numeracija pasikeitė po vėlesnių dokumento pakeitimų).

konkrečiu klausimu.“ Įvertinę šį argumentą tarnybinį nusižengimą nagrinėjantys asmenys nurodė, kad „*manytina, jog šiuo atveju nėra pagrindo teigti, kad FNTT rašto išsiuntimas sustabdė pažeidimo tyrimo terminą*“. Taigi, šiuo atveju minėta nuostata taip pat yra vertinamojo pobūdžio ir taip sudaromos palankios sąlygos ją skirtingai interpretuoti.

Atsižvelgiant į pateiktus argumentus, akivaizdu, kad gali susidaryti tokia situacija, kad vienu atveju kreipimasis į FNTT raštu arba kreipimasis į kitą padalinį dėl informacijos terminą sustabdys, kitu atveju - ne, todėl esantis reglamentavimas neužtikrina vienodos teisės normų taikymo praktikos, gali sudaryti palankias sąlygas piktnaudžiauti ir nuostatas interpretuoti kaip tuo metu yra palanku.

Pasiūlymai:

1. Pažeidimų administravimo taisyklėse nustatyti aiškių, nedviprasmiškai suprantamų NMA pažeidimo tyrimo termino stabdymo pagrindų sąrašą (ŽŪM kartu su NMA).

2. Pasikeitus NMA pažeidimo tyrimo termino stabdymo pagrindų reglamentavimui, atnaujinti NMA procedūros aprašo nuostatas, neišplečiant aukštesnės juridinės galios teisės akto reglamentavimo (NMA).

3.2.2. Neaiški NMA pažeidimo tyrimo nutraukimo tvarka, sąlygos bei terminai.

Procedūros aprašo Įtariamų / nustatytų pažeidimų registravimo ir tyrimo proceso 3 žingsnio aprašyme nurodyta, kad paaiškėjus tam tikroms aplinkybėms, dėl kurių išnyksta galimo pažeidimo objektas, pvz.: kai paramos gavėjas atsisako paramos, kol dar nebuvo pradėti su pažeidimo tyrimu susiję veiksmai (patikra vietoje, parengtas paklausimas ir pan.), pažeidimo tyrimas *gali būti* nutrauktas. Tokiais atvejais pažeidimo tyrimo išvada nerengiama, o klausimas neteikiamas svarstyti NMA komisijos posėdyje. NMA nurodė, kad pažeidimo tyrimo nutraukimas fiksuojamas rengiant tarnybinį pranešimą, kurį vizuoja tyrėjas, jo tiesioginis vadovas ir TD direktorius. Taip pat nurodė, kad tyrimas nutraukiamas tais atvejais, kai išnyksta pažeidimų objektas.

Atlikus korupcijos rizikos analizę, nustatyta kad: pirma, Pažeidimų administravimo taisyklėse, kurios yra viešai prieinamos paramos gavėjui, nėra nuostatų numatančių NMA tyrimo nutraukimą, tad paramos gavėjas neturi galimybės susipažinti su sąlygomis, kurioms esant galėtų būti ar turėtų būti nutrauktas pažeidimų tyrimas. Antra, nėra aiškiai reglamentuota per kokį terminą nuo šių aplinkybių paaiškėjimo NMA pažeidimų tyrimas gali būti ar turi būti nutraukiamas. Trečia, neaišku ar paaiškėjus aplinkybėms, tyrimo nutraukimas yra galimas ar privalomas. Ketvirta, nėra reglamentuota kokiais atvejais apie pažeidimo tyrimo nutraukimą turi būti informuojamas paramos gavėjas, o kada gali būti ir neinformuojamas. Taigi, nepakankamas bei neišsamus reglamentavimas sudaro palankias sąlygas esant panašioms aplinkybėms pasielgti skirtingai, pavyzdžiui, vienu atveju gali būti tyrimas nutraukiamas per 5 darbo dienas, kitu atveju pvz. per 25 darbo dienas nuo aplinkybių paaiškėjimo arba visai nenutraukiamas, taip pat vienu atveju apie pažeidimo tyrimo nutraukimą

paramos gavėjas gali būti informuotas, o kitu analogišku atveju nebe.

Pasiūlymas:

Pažeidimų administravimo taisyklėse nustatyti NMA pažeidimo tyrimo nutraukimo tvarką, tyrimo nutraukimo aplinkybes bei terminus, taip pat reglamentuoti, kokiais atvejais apie pažeidimo tyrimo nutraukimą turi būti informuotas paramos gavėjas (NMA su ŽŪM).

3.2.3. Nenustatytas maksimalus galimas terminas, per kurį turi būti atliktas įtariamo pažeidimo tyrimas tais atvejais, kai Agentūra siūlomą sprendimą privalo¹⁶ derinti su ŽŪM.

Pažeidimų administravimo taisyklėse¹⁷ pasakyta, kad bendras pažeidimo tyrimo terminas Agentūroje, įskaičiuojant ir pateikimą ministerijai pagal 10 punkto reikalavimus, negali būti ilgesnis kaip 3 mėnesiai. Tais atvejais, kai pažeidimo tyrimo metu yra būtinybė NMA siūlomą sprendimą derinti su ŽŪM¹⁸, esantis reglamentavimas numato, kad į maksimalų 3 mėnesių terminą įskaitomas ir NMA informacijos pateikimas ŽŪM. Kitaip tariant, tai atvejais, kai derinimo su ŽŪM būtinybės nėra, NMA skirtas maksimalus pažeidimo nagrinėjimo terminas yra 3 mėnesiai¹⁹. Tuo tarpu, kai NMA siūlomą sprendimą būtina derinti su ŽŪM, bendras pažeidimo tyrimo terminas nėra apibrėžtas, apsiribota tik atskirų etapų terminų nustatymu, t. y. Pažeidimų administravimo taisyklių 4 p. nustatyta, kad Ministerijos sprendimas, *jeigu svarstymas nėra stabdomas*, priimamas per 21 darbo dieną nuo informacijos iš Agentūros gavimo dienos, taip pat Pažeidimų administravimo taisyklių 11 bei 14 punktai numato pažeidimų tyrimo tam tikrų etapų pratęsimo galimybes.

Taigi, nėra aiškiai nustatytas galimas maksimalus bendras pažeidimo tyrimo terminas kuomet pažeidimo tyrimo procese dalyvauja ŽŪM, tokiu atveju esamas reglamentavimas sukuria teisinio neaiškumo sąlygas ir paramos gavėjams nesudarytos galimybės iš anksto numatyti galimo pažeidimo tyrimo maksimalią trukmę.

Pasiūlymas:

Pažeidimų administravimo taisyklėse nustatyti maksimalų galimą pažeidimo tyrimo, kurio

¹⁶Pažeidimų administravimo taisyklių 10 p.

¹⁷Pažeidimų administravimo taisyklių 4 p.

¹⁸Jei už pažeidimą, padarytą įgyvendinant investicines EŽŪFKP, EŽF, EJRŽF arba EŽŪGF priemonės, siūlomos sankcijos suma siekia 50 000 Eur arba už pažeidimą, padarytą įgyvendinant kompensacines EŽŪFKP, EŽF, EJRŽF ar EŽŪGF priemonės, susijusį su galimai neteisėtų sąlygų gauti paramą sukūrimu, siūlomos sankcijos suma siekia 50 000 Eur, Agentūra per 10 darbo dienų nuo pažeidimo nustatymo pateikia ministerijai visą su pažeidimu susijusią medžiagą ir Agentūros siūlomą sprendimą dėl sankcijų, pagrįstą objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis, išskyrus 10¹ punkte numatytus atvejus. Jei už pažeidimą siūlomos sankcijos suma siekia 10 000 Eur, tačiau Agentūra nustato, kad sankcija neturi būti taikoma dėl išimtinių aplinkybių, nustatytų Sankcijų už teisės aktų nuostatų pažeidimus įgyvendinant Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemonės taikymo metodikoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2014 m. gruodžio 4 d. įsakymu Nr. 3D-929 „Dėl Sankcijų už teisės aktų nuostatų pažeidimus įgyvendinant Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemonės taikymo metodikos patvirtinimo“, Agentūra per 10 darbo dienų nuo pažeidimo nustatymo pateikia ministerijai visą su pažeidimu susijusią medžiagą ir Agentūros siūlomą sprendimą dėl sankcijų netaikymo, pagrįstą objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis.

¹⁹Pažeidimų administravimo procedūros aprašo Įtariamų / nustatytų pažeidimų registravimo ir tyrimo proceso 3 žingsnio aprašyme nurodyta, kad bendras pažeidimo tyrimo terminas Agentūroje, įskaičiuojant ir pateikimą ministerijai pagal Pažeidimų administravimo taisyklių 10 punkto reikalavimus, negali būti ilgesnis kaip 3 mėnesiai.

processe dalyvauja ŽŪM, nagrinėjimo terminą (ŽŪM).

3.2.4. Nėra nustatyta NMA pasiūlymo dėl sankcijų derinimo su ŽŪM termino stabdymo ir pratęsimo pagrindų.

Kaip jau buvo minėta anksčiau, nustatytas reglamentavimas²⁰ numato, kad ministerijos sprendimas, *jeigu svarstymas nėra stabdomas*, priimamas per 21 darbo dieną nuo informacijos iš agentūros gavimo dienos.

Įvertinus ŽŪM pateiktą informaciją apie 2018-2019 metais analizuotus atvejus²¹, nustatyta, kad tam tikrais atvejais nuo NMA informacijos pateikimo ŽŪM iki ŽŪM komisijos protokolo, kuriuo įtvirtinamas ŽŪM komisijos sprendimas, įregistravimo dienos praėjo 44-134 d. d.²², t. y. reali ŽŪM pažeidimo tyrimo trukmė tam tikrais atvejais viršija teisės aktuose nustatytą terminą (21 d. d.) nuo 2 iki 6 kartų.

Minėtas Pažeidimų administravimo taisyklių 4 p. numato galimybę ŽŪM komisijos svarstymą stabdyti (*Ministerijos sprendimas, jeigu svarstymas nėra stabdomas*), o 14 p. – galimybę terminą pratęsti: „komisija, gavusi pažeidimų kontrolieriaus pažymą apie pažeidimą, per 3 d. d. nuo pažymos gavimo (*dėl objektyvių priežasčių šis terminas komisijos sprendimu gali būti pratęstas*) <...> priima sprendimą:<...>“. Iš nustatyto reglamentavimo nėra aišku, ar tyrimo stabdymas ir ŽŪM komisijos galimybė atidėti kitam komisijos posėdžiui pažeidimų tyrimo svarstymą, yra tas pats procesas ir galimas esant toms pačioms aplinkybėms. Korupcijos rizikos analizės metu ŽŪM paaiškinio, kad stabdymas galėtų būti taikomas tais atvejais, kai pavyzdžiui paaiškėja tyrimo nusikalstamos veikos požymiai ir byla perduodama teisėsaugai, tokiu būdu ŽŪM komisija galėtų stabdyti ir laukti neribotą terminą, kol gaus medžiagą iš teisėsaugos institucijų, o termino pratęsimas daromas tais atvejais, kai pavyzdžiui dėl bylos dokumentų kiekio nespėjama išnagrinėti NMA pateikto siūlymo per nustatytą terminą, tada pažeidimo nagrinėjimas pratęsimas, tačiau tai reglamentavime neatsispindi. Taigi, nėra nustatyti galimi objektyvūs stabdymo ar ŽŪM komisijos sprendimui priimti skirto termino pratęsimo pagrindai, nėra aiškiai įvardinta, kad toks sprendimas stabdyti / pratęsti terminą turi būti pagrįstas bei kaip turi būti fiksuojamas, taip pat nenustatyta ar apie tokį priimtą sprendimą turi būti informuojama agentūra ir / ar paramos gavėjas.

Praktikoje susiklosto tokia situacija, kad NMA pasiūlymus dėl sankcijų dėl įvairių priežasčių ŽŪM svarsto 3 posėdžius (4 žinomų paramos gavėjų atvejai), 6 posėdžius (2 žinomų paramos gavėjų

²⁰Pažeidimų administravimo taisyklių 4 p.

²¹ 2018 m. – ŽŪM dalyvavo 19 atvejų tyrime, 2019 m. ŽŪM dalyvavo 13 atvejų tyrime.

²² Pavyzdžiui, nuo NMA informacijos pateikimo ŽŪM iki ŽŪM komisijos protokolo, kuriuo įtvirtinamas ŽŪM komisijos sprendimas, įregistravimo dienos praėjo 44 d. d. - žinomo paramos gavėjo atvejis, 50 d. d. - žinomo paramos gavėjo atvejis; 75 d. d. - žinomo paramos gavėjo atvejis, 95 d. d. - žinomo paramos gavėjo atvejis, 96 d. d. - žinomo paramos gavėjo atvejis, 118 d. d. - dviejų žinomų paramos gavėjų atvejai, 119 d. d. - dviejų žinomų paramos gavėjų atvejai, 134 d. d. - žinomo paramos gavėjo atvejis).

atvejai) ar 7 posėdžius (1 *žinomo paramos gavėjo* atvejis), t. y., esantis reglamentavimas sudaro sąlygas ŽŪM pažeidimą svarstyti neribotą posėdžių skaičių nenurodant priežasčių, pavyzdžiui 2018-04-23 vykusio ŽŪM komisijos protokolo nutariamojoje dalyje nurodyta: „Atidėti trijų konkrečių paramos gavėjų pažeidimų nagrinėjimo ir sprendimų priėmimo klausimus iki kito komisijos posėdžio.“, neargumentuojant posėdžio atidėjimo. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad dėl *žinomo paramos gavėjo* iš NMA medžiaga gauta 2017-11-17 raštu Nr. BRK-5822, galutinis ŽŪM komisijos sprendimas priimtas - 2018-05-04, dėl *žinomo paramos gavėjo* iš NMA medžiaga gauta 2017-11-27 raštu Nr. BRK-5823, galutinis ŽŪM komisijos sprendimas priimtas - 2018-05-04, dėl *žinomo paramos gavėjo* iš NMA medžiaga gauta 2017-12-01 raštu Nr. BRK-6122, galutinis ŽŪM komisijos sprendimas priimtas – 2018-05-04, t. y., NMA siūlomų sankcijų dėl pažeidimo svarstymo etapas ŽŪM užtruko beveik 5 kalendorinius mėnesius nenurodžius objektyvių termino pratęsimo aplinkybių. Kitas pavyzdys: 2019-05-23 įvykęs ŽŪM komisijos posėdis, kurio protokolo nutariamojoje dalyje nurodyta, kad *žinomo paramos gavėjo* klausimo nagrinėjimas dėl laiko stokos atidėtas nagrinėti kitam posėdžiui. Taigi, šiuo metu sudarytos sąlygos ŽŪM komisijai posėdį atidėti dėl bet kokių priežasčių.

Numatyta ir dar viena galimybė pratęsti ŽŪM pažeidimo nagrinėjimo terminą, t. y. 15 d. d. terminą, skirtą ŽŪM pažeidimų kontrolieriui atlikti pažeidimo tyrimą galima pratęsti²³ dėl objektyvių priežasčių, tačiau detaliau nėra reglamentuota į kokį subjektą, prieš kiek laiko iki termino pabaigos ŽŪM pažeidimų kontrolierius turėtų kreiptis dėl termino pratęsimo, taip pat neaišku kuo vadovaujantis būtų vertinamas pratęsimo priežasčių pagrįstumas / objektyvumas, nenustatyta kaip toks sprendimas turėtų būti fiksuojamas, ar apie tai informuojama NMA ir /ar paramos gavėjas. NMA pasiūlymo dėl sankcijų svarstymo termino ŽŪM pratęsimas neabejotinai pailgina bendrą pažeidimo tyrimo trukmę, todėl esant tokiam neapibrėžtumui, paramos gavėjui iš esmės neįmanoma iš anksto numanyti kiek gali užtrukti pažeidimo tyrimas. Pažymėtina, kad kai pažeidimų tyrimas vykdomas pernelyg ilgai nenurodant objektyvių priežasčių, tai gali sudaryti regimybę, kad tyčia vilkinamas procesas galima tikintis gauti neteisėtą atlygį.

Pasiūlymai:

- 1) Nustatyti ŽŪM skirto termino svarstyti NMA pasiūlymą dėl siūlomų sankcijų stabdymo pagrindų baigtinį sąrašą bei reglamentuoti stabdymo tvarką (ŽŪM).
- 2) Reglamentuoti termino, skirto ŽŪM pažeidimų kontrolieriui atlikti pažeidimų tyrimą ir parengti pažymą, baigtinį objektyvių pratęsimo aplinkybių sąrašą bei detalizuoti termino pratęsimo tvarką (ŽŪM).
- 3) Reglamentuoti termino, skirto ŽŪM komisijai apsvarstyti ŽŪM pažeidimo

²³Pažeidimų administravimo taisyklių 11 p.

kontrolieriaus pažymą, baigtinį objektyvių pratęsimo pagrindų sąrašą bei nustatyti kontrolės mechanizmą, užtikrinantį, kad būtų tinkamai laikomasi nustatytų terminų bei jų pratęsimo tvarkos (ŽŪM).

3.2.5. *NMA vykdoma pažeidimo tyrimo eigos stebėseną bei pažeidimų tyrimo kontrolė nėra efektyvi, neskiriamas pakankamas dėmesys reikiamų žmogiškųjų išteklių formavimui.*

Korupcijos rizikos analizės metu nustatyta, kad NMA analizuojamu laikotarpiu yra atlikusi 207 pažeidimų tyrimus (2018 m. – 138, 2019 m. – 69). Nors esantis reglamentavimas numato, kad bendras pažeidimo tyrimo terminas agentūroje, įskaičiuojant ir pateikimą ministerijai pagal 10 punkto reikalavimus, negali būti ilgesnis kaip 3 mėnesiai, tačiau nustatyta atvejų, kai tyrimai užtrunka pernelyg ilgai nesilaikant nustatytų terminų. Toliau lentelėje²⁴ pateikiami pavyzdžiai, kuomet NMA pažeidimo nagrinėjimas buvo vykdomas daugiau kaip 100 d. d.²⁵, ilgą nagrinėjimo trukmę pagrindžiant tokiais priežastimis kaip: tyrimą atlikusio darbuotojo kompetencijos trūkumas, keitėsi tyrėjas, sudėtingas kompleksinis tyrimas, tyrimas priskirtas neprioritetiniam darbui, prisiimta vėlavimo rizika:

Paramos gavėjas	NMA tyrimo pradžios data	NMA tyrimo pabaigos data	NMA tyrimo trukmė d. d.	NMA nurodomos vėlavimo priežastys
Žinomas paramos gavėjas	2018-12-19	2019-10-10	179	Tyrimą atlikusio darbuotojo kompetencijos trūkumas
Žinomas paramos gavėjas	2018-11-15	2019.11.21	287	Keitėsi darbuotojai, tyrėjo kompetencijos trūkumas
Žinomas paramos gavėjas	2018-03-15	2018-11-26	152	Sudėtingas kompleksinis tyrimas
Žinomas paramos gavėjas	2018-03-15	2019-01-10	154	Sudėtingas kompleksinis tyrimas
Žinomas paramos gavėjas	2018-03-02	2018-11-27	154	Sudėtingas kompleksinis tyrimas
Žinomas paramos gavėjas	2018-02-22	2018-11-27	141	Sudėtingas kompleksinis tyrimas
Žinomas paramos gavėjas	2018-02-08	2018-09-27	107	nenurodytos priežastys
Žinomas paramos gavėjas	2018-02-08	2018-09-27	107	nenurodytos priežastys

²⁴ Šioje ir kitose 16-18 psl. esančiose lentelėse informacija pateikta remiantis NMA duomenimis.

²⁵ Dėl didelio atvejų skaičiaus, kai viršijamas nagrinėjimo terminas, lentelėje nurodomi tik kai kurie vėlavimo pavyzdžiai.

Žinomas paramos gavėjas	2019-07-04	2019-10-16	104	Priskirta neprioritetiniam darbui, priimta vėlavimo rizika
Žinomas paramos gavėjas	2019-07-04	2019-10-30	118	Priskirta neprioritetiniam darbui, priimta vėlavimo rizika
Žinomas paramos gavėjas	2019-07-04	2019-10-29	117	Priskirta neprioritetiniam darbui, priimta vėlavimo rizika
Žinomas paramos gavėjas	2019-07-04	2019-10-21	109	Priskirta neprioritetiniam darbui, priimta vėlavimo rizika
Žinomas paramos gavėjas	2019-07-03	2019-12-19	126	Keitėsi tyrėjas, priskirta neprioritetiniam darbui, priimta vėlavimo rizika
Žinomas paramos gavėjas	2019-07-03	2019-12-03	114	Keitėsi tyrėjas, priskirta neprioritetiniam darbui, priimta vėlavimo rizika

Pažymėtina, kad esantis reglamentavimas nenumato galimybes nepaisyti nustatytų terminų dėl aukščiau išvardytų priežasčių. Taip pat nustatyta, kad kai kurie pažeidimų tyrimai, kurie pradėti 2018 m. pabaigoje, vis dar nagrinėjami, o jų vėlavimo priežastimi įvardijama tyrimą atlikusio darbuotojo kompetencijos trūkumas bei darbuotojo išėjimas iš darbo:

Žinomas paramos gavėjas	2018-10-22	nebaigtas	nebaigtas	Tyrimą atlikusio darbuotojo kompetencijos trūkumas, išėjo iš darbo, pakeistas tyrėjas
Žinomas paramos gavėjas	2018-10-19	nebaigtas	nebaigtas	Tyrimą atlikusio darbuotojo kompetencijos trūkumas, išėjo iš darbo, pakeistas tyrėjas

O tais atvejais, kai esant Pažeidimų administravimo taisyklėse nustatytiems sąlygoms²⁶, NMA siūlymą dėl sankcijų derina su ŽŪM, pažeidimo tyrimas užtrunka dar ilgesnį laiko tarpą, pvz.:

Paramos gavėjas	NMA tyrimo pradžios data	NMA tyrimo pabaigos data	NMA tyrimo trukmė d. d.	Derinimo su ŽŪM pradžios ir pabaigos datos
Žinomas paramos gavėjas	2018-11-15	2019.11.21	287	2019-12-09 – vis dar vyksta
Žinomas paramos gavėjas	2018-09-28	2019-02-13	18	2019-05-14 - 2019-10-31
Žinomas paramos gavėjas	2018-09-25	2018-11-09	22	2018-11-23 - 2019-12-19
Žinomas paramos gavėjas	2018-09-24	2019-02-20	20	2019-05-10 - 2019-10-31
Žinomas paramos gavėjas	2018-09-24	2019-02-20	20	2019-05-09 - 2019-10-31

²⁶Pažeidimų administravimo taisyklių 10 p.

Žinomas paramos gavėjas	2018-09-24	2019-02-13	20	2019-05-14 - 2019-10-31
Žinomas paramos gavėjas	2018-09-21	2018-11-22	30	2019-05-10 - 2019-06-19
Žinomas paramos gavėjas	2018-08-22	2019-01-22	28	2019-04-18 - 2019-05-17
Žinomas paramos gavėjas	2018-03-15	2018-11-26	152	2019-04-17 - 2019-05-30
Žinomas paramos gavėjas	2018-03-15	2019-01-10	154	2019-04-17 - 2019-10-31
Žinomas paramos gavėjas	2018-03-02	2018-11-27	154	2019-04-17 - 2019-05-30
Žinomas paramos gavėjas	2018-02-22	2018-11-27	141	2019-04-17 - 2019-08-06
Žinomas paramos gavėjas	2018-02-12	2018-03-28	30	2018-07-10 - 2018-08-07
Žinomas paramos gavėjas	2018-02-12	2018-03-28	30	2018-07-10 - 2018-08-07
Žinomas paramos gavėjas	2018-01-31	2018-06-05	19	2018-06-13 - 2018-07-04

Taip pat nustatyta²⁷, kad NMA per 10 darbo dienų nuo ŽŪM sprendimo gavimo apie jį raštu turi informuoti paramos gavėją, tačiau ne visais atvejais sprendimai parengiami laiku ir apie juos informacija pateikiama paramos gavėjams. Nustatyta, kad iš peržiūrėtų 20 atvejų - 12 atvejų NMA sprendimas buvo parengtas praėjus 11-34 darbo dienoms nuo ŽŪM protokolo gavimo dienos, t. y. nesilaikant nustatyto 10 d. d. termino²⁸.

Vieną pagrindinių pažeidimo tyrimo terminų nesilaikymo priežasčių NMA įvardijo 2018 m. vykusių didelę darbuotojų kaitą. NMA nurodė, jog kai kurie darbuotojai tyrėjų pareigose išdirbo vos po keletą mėnesių, o kai kurių darbuotojų kompetencija buvo nepakankama. NMA paaiškino, jog šiuo metu taip pat trūksta darbuotojų, yra 3 laisvi etatai, o tyrimus atlieka tik 6 NMA darbuotojai, kurie be pažeidimų tyrimo vykdo ir kitas jiems pavestas funkcijas bei atkreipė dėmesį, jog visi tyrimai yra skirtingi savo apimtimi, sudėtingumu, todėl pažeidimų tyrimai darbuotojams skirstomi atsižvelgiant į turimą darbų krūvį, darbuotojo patirtį ir gebėjimus atlikti atitinkamo sudėtingumo užduotis.

Nors Pažeidimų administravimo procedūros aprašo Įtariamų / nustatytų pažeidimų registravimo ir tyrimo proceso 7 žingsnio aprašyme nurodyta, kad: PPAS vedėjas pildo pažeidimų tyrimų statistinės informacijos registrą, ir vykdo pažeidimų tyrimų eigos ir terminų stebėseną, ne

²⁷Pažeidimų administravimo taisyklių 18 p.

²⁸ Pavyzdžiui, sprendimas dėl *žinomo paramos gavėjo* parengtas per 34 d. d.; dėl *žinomo paramos gavėjo* – per 21 d. d.; dėl trijų *žinomų paramos gavėjų* – per 18 d. d.; dėl dviejų *žinomų paramos gavėjų* - per 17 d. d.; dėl *keturių žinomų paramos gavėjų* - per 13 d. d.; dėl *žinomo paramos gavėjo* – per 11 d. d.

rečiau kaip kartą per mėnesį atsitiktine tvarka patikrina Monitoringo lentelėse esančių duomenų teisingumą. Tačiau iš aukščiau pateiktos informacijos ir nurodytų pažeidimo tyrimo ilgo nagrinėjimo priežasčių (viršijant nustatytus terminus) galima daryti išvadas, kad nepakankamai efektyvi esamų darbuotojų atliekamų užduočių kokybės kontrolė bei neskiriamas reikiamas dėmesys pakankamų tinkamos kompetencijos žmogiškųjų resursų formavimui bei tyrėjų žinių bei gebėjimų ugdymui. Tokia situacija sudaro palankias sąlygas egzistuoti korupcijos rizikos veiksniams, pavyzdžiui, nesąžiningiems asmenims išnaudoti nepakankamos kompetencijos darbuotojus neteisėtiems ir / ar nesąžiningiems sprendimams priimti, piktnaudžiauti turimais įgaliojimais, arba paramos gavėjui, kurio pažeidimo tyrimas trunka pernelyg ilgą laiko tarpą, sudaroma regimybė, kad pažeidimo tyrimas vilkinamas tyčia, nes už greitesnį pažeidimo tyrimą galima tikimasi gauti neteisėtą atlygį.

Pasiūlymai:

1. Imtis priemonių bei suformuoti reikalingus žmogiškųjų išteklių resursus, kad pažeidimo tyrimai būtų atliekami per objektyviai protingą terminą neviršijant teisės aktuose nustatytų maksimalių terminų (NMA).
2. Tiek naujai priimtiems, tiek patirtį turintiems tyrėjams organizuoti mokymus bei stiprinti kvalifikaciją, skatinti turimos patirties mainus tyrėjų tarpe (NMA).
3. Stiprinti esamas ir /ar numatyti papildomas kontrolės priemones, užtikrinančias, kad pažeidimų tyrimai būtų atliekami teisės aktuose nustatyta tvarka bei terminais. Netoleruoti netinkamų pažeidimo tyrimo vykdymo atvejų, o nustačius sistemingus netinkamo pažeidimo tyrimo vykdymo atvejus bei tyrėjų veiksmuose galimo tarnybinio nusižengimo požymių, inicijuoti tarnybinės atsakomybės taikymo procedūrą (NMA).

3.2.6. *ŽŪM komisijos darbo organizavimas turi spragų ir tai lemia pernelyg ilgą pažeidimo tyrimo trukmę.*

Atlikus ŽŪM pateiktos informacijos analizę, nustatyta, kad analizuojamu laikotarpiu ŽŪM komisija svarstė 32 NMA pateiktus siūlymus dėl sankcijų skyrimo (2018 m. – 20, 2019 m. - 12).

Vadovaujantis nustatytu reglamentavimu, ŽŪM pažeidimų kontrolierius, gavęs iš agentūros Pažeidimų administravimo taisyklių 10 punkte nurodytus dokumentus, *per 15 darbo dienų (nuo 2018-01-01 iki 2018-12-16 – per 20 d. d.)* atlieka pažeidimo tyrimą, siekdamas įsitikinti, ar pagrįstai nustatytas pažeidimas ir siūlomas sprendimas dėl sankcijų²⁹. Atlikęs pažeidimo tyrimą, *ne vėliau kaip kitą darbo dieną* pateikia ŽŪM komisijai pažymą apie pažeidimą, kurioje išdėstyta išvada apie agentūros siūlomą sprendimą dėl sankcijų³⁰. ŽŪM komisija, gavusi ministerijos pažeidimų kontrolieriaus pažymą apie pažeidimą, pažeidimų kontrolieriaus suorganizuoto posėdžio metu, *ne*

²⁹Pažeidimų administravimo taisyklių 11 p.

³⁰Pažeidimų administravimo taisyklių 13 p.

vėliau kaip per 3 darbo dienas (nuo 2018-01-01 iki 2018-12-16 – 5 d. d.) nuo šios pažymos gavimo priima sprendimą jeigu dėl objektyvių priežasčių šis terminas komisijos sprendimu nėra pratęstas³¹. ŽŪM, priėmus sprendimą, apie jį turi informuoti agentūrą ne vėliau kaip per 3 d. d.³² (nuo 2018-01-01 iki 2018-12-16 – 5 d. d.) Ministerijos sprendimas, jeigu svarstymas nėra stabdomas, priimamas per 21 darbo dieną nuo informacijos iš agentūros gavimo dienos³³.

Atlikus pateiktos informacijos analizę, nustatyta, kad:

1. nuo ŽŪM pažeidimų kontrolieriaus pateiktos pažymos iki ŽŪM komisijos pirmojo posėdžio praeina nuo 1 iki 22 darbo dienų³⁴. 13 atvejų iš 32-jų pirmas ŽŪM komisijos posėdis suorganizuotas nesilaikant nustatyto 3 d. d. (iki 2018-12-06 - 5 d. d.) termino.

2. Nuo posėdžio, kurio metu priimamas komisijos sprendimas iki protokolo išsiuntimo NMA praeina kartais 6 - 9 d. d. , t. y. iš 32 – 10 atvejų buvo nesilaikoma nustatyto 3 d. d. (iki 2018-12-06 – 5 d. d.) termino, skirto apie sprendimą informuoti Agentūrą. Pavyzdžiui, šiais atvejais Agentūra apie ŽŪM sprendimą buvo informuota pavėluotai:

1) *žinomo paramos gavėjo* atvejis, kai ŽŪM komisijos posėdis įvyko ir sprendimas priimtas 2018.08.06, protokolas užregistruotas ir išsiųstas NMA - 2018.08.14, t. y. per 6 d. d.;

2) *žinomo paramos gavėjo* atvejis, kai paskutinis ŽŪM komisijos posėdis įvyko ir sprendimas priimtas 2018.09.18, protokolas užregistruotas ir išsiųstas NMA - 2018.10.02, t. y. per 9 d. d.;

3) *žinomo paramos gavėjo* atvejis, kai paskutinis ŽŪM komisijos posėdis įvyko ir sprendimas priimtas 2018.11.27, protokolas užregistruotas ir išsiųstas NMA – 2018.12.10, t. y. per 9 d. d.;

4) *žinomo paramos gavėjo* atvejis, kai paskutinis ŽŪM komisijos posėdis įvyko ir sprendimas priimtas 2019.06.07, protokolas užregistruotas ir išsiųstas NMA – 2019.06.19, t. y. per 9 d. d.

ŽŪM nurodė, kad viena iš priežasčių, kodėl nesilaikoma nustatytų terminų yra ta, jog ŽŪM komisijos sudėtyje yra daug aukštas vadovaujančias pareigas užimančių narių, kurių darbotvarkės yra labai įtemptos, dėl to sudėtinga rasti visiems tinkamą laiką suorganizuoti komisijos posėdį. Tačiau susipažinus su ŽŪM įsakymais³⁵, patvirtinančiais komisijos sudėtį, nustatyta, kad yra paskirti

³¹Pažeidimų administravimo taisyklių 14 p.

³²Pažeidimų administravimo taisyklių 15 p.

³³Pažeidimų administravimo taisyklių 4 p.

³⁴ Pavyzdžiui, nustatyti šie atvejai, kai pirmas posėdis suorganizuotas nesilaikant nustatyto termino: nuo ŽŪM kontrolieriaus pažymos pateikimo ŽŪM komisijos posėdis suorganizuotas per 6 d. d. dėl dviejų *žinomų paramos gavėjų* pažeidimų, per 7 d. d. dėl keturių *žinomų paramos gavėjų* pažeidimų, per 9 d. d. dėl *žinomo paramos gavėjo* pažeidimo, per 13 d. d. dėl *žinomo paramos gavėjo* pažeidimo, per 21 d. d. dėl keturių *žinomų paramos gavėjų* pažeidimų, per 22 d. d. dėl *žinomo paramos gavėjo* pažeidimo).

³⁵Probleminių klausimų nagrinėjimo komisija, patvirtinta Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2004 m. gruodžio 6 d. įsakymu Nr. 3D-643 „Dėl Lietuvos 2004–2006 metų bendrojo programavimo dokumento Kaimo plėtros ir žuvininkystės prioriteto, Kaimo plėtros 2004–2006 metų plano, Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos,

kiekvieną komisijos narį pavaduojantys asmenys, todėl manytina, kad sudarytos pakankamos sąlygos per nustatytą terminą suorganizuoti komisijos posėdį. Apibendrinant aukščiau išdėstytą, akivaizdi nustatytų terminų nesilaikymo tendencija, kurią galimai sąlygoja netinkamas ŽŪM komisijos darbo organizavimas. Nepagrįsti darbo dienų nuostoliai atskiruose etapuose neabejotinai prisideda prie labai ilgo bendro pažeidimo tyrimo nagrinėjimo proceso, o nustatytų terminų nesilaikymas sudaro sąlygas paramos gavėjams manyti, jog pažeidimo tyrimas vilkinamas tyčia, tai laikytina korupcijos rizikos veiksniu.

Pasiūlymai:

1. ŽŪM komisijos darbo reglamente numatyti prievolę komisijos nariams dalyvauti Komisijos posėdžiuose (ŽŪM).
2. ŽŪM komisijos darbo reglamente nustatyti terminą, per kurį turi būti parengtas, pasirašytas bei užregistruotas ŽŪM komisijos posėdžio protokolas (pvz. ne vėliau kaip per 3 d. d. arba 5 d. d. nuo komisijos posėdžio)(ŽŪM).
3. ŽŪM komisijos darbo reglamente nustatyti, kad ŽŪM komisijos sprendimas įsigalioja ne nuo ŽŪM komisijos posėdžio dienos, o nuo ŽŪM komisijos posėdžio protokolo pasirašymo dienos (ŽŪM).
4. Nustatyti kontrolės priemones, užtikrinančias, kad ŽŪM komisija pažeidimo tyrimo procese atliktų jai priskirtas funkcijas nustatyta tvarka bei terminais (ŽŪM).

3.3. Nenustatyta kompleksinio pažeidimų tyrimo atlikimo tvarka bei terminai.

Korupcijos rizikos analizės metu nustatyta, kad esantis reglamentavimas neapibrėžia kompleksinio tyrimo sąvokos, atlikimo tvarkos bei terminų. Pažeidimų administravimo taisyklėse nėra su tuo susijusių nuostatų, o Procedūros aprašo Įtariamų / nustatytų pažeidimų registravimo ir tyrimo proceso 3 žingsnio aprašyme nurodyta, kad: „PPAS darbuotojas, atsakingas už pažeidimų tyrimą, vedėjo pavedimu KDS per 20 darbo dienų nuo pažeidimo registravimo datos atlieka įtariamo / nustatyto pažeidimo tyrimą ir parengia įtariamo / nustatyto pažeidimo tyrimo išvadą. *Šis terminas gali būti ilgesnis, jei vienu metu atliekamas kompleksinis kelių paramos gavėjų įtariamo pažeidimo tyrimas.*<...>“.

Nustatyta, kad NMA praktikoje pasitaiko atvejų, kai paramos gavėjas, dėl kurio atliekamas pažeidimo tyrimas, yra susijęs su kitu paramos gavėjo projektu, dėl kurio tuo pačiu metu irgi yra atliekamas pažeidimo tyrimas, pavyzdžiui³⁶, kai susijusiems *žinomiems paramos gavėjams* vienu

Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų veiksmų programos, Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos ir Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 metų veiksmų programos priemonių probleminių klausimų nagrinėjimo komisijos sudarymo“ (su vėlesniais pakeitimais).

³⁶ *Žinomo paramos gavėjo* atvejis, kai 2018-06-29 pradėtas tyrimas, 2018-10-25 tyrimas pabaigtas, tyrimas truko beveik 4 kalendorinius mėnesius; *žinomo paramos gavėjo* atvejis, kai 2018-03-02 pradėtas tyrimas, 2018-11-27 tyrimas pabaigtas, tyrimas truko daugiau kaip 8 kalendorinius mėnesius; *žinomo paramos gavėjo* atvejis, kai 2018-03-15 pradėtas

metu buvo inicijuoti pažeidimo tyrimai, atliekant pažeidimo tyrimus vienu metu inicijuotos ir atliktos patikros paramos gavėjų projektų vietose, rengti paklausimai, kreiptasi į FNNT, vykta susipažinti su FNNT atliekama duomenų analize ir t. t., bei atlikus kompleksinį pažeidimo tyrimą parengta bendra schema ir tyrimo išvada. Taigi, tais atvejais, kai tiriamos aplinkybės susijusios su dviem ir daugiau paramos gavėjų tyrimo rezultatais, yra didesnis skaičius atliekamų veiksmų ir dėl objektyvių priežasčių pažeidimų tyrimas gali reikalauti daugiau laiko, negu nustatyti bendri terminai, tačiau tai nėra reglamentuota. Tokiu atveju, nustatytą standartinio pažeidimo tyrimo bendrą terminą nesilaikymas gali sudaryti prielaidas manyti, kad yra piktnaudžiaujama, tyčia vilkinami procesai ir pan. Siekiant išvengti bet kokių abejonių dėl atliekamų veiksmų skaidrumo, tikslinga aiškiai nustatyti kompleksinio pažeidimo tyrimo sąvoką, terminus ir nagrinėjimo tvarką.

Pasiūlymas:

Pažeidimų administravimo taisyklėse reglamentuoti kompleksinio pažeidimo tyrimo sąvoką, terminus bei atlikimo tvarką (ŽŪM kartu su NMA).

3.4. Nesudarytos sąlygos objektyviai nagrinėti mažareikšmius pažeidimus.

Sankcijų metodikos 12-13 p. numatyta sankcijų taikymo tvarka už mažareikšmius pažeidimus. Mažareikšmiu pažeidimu laikomas pažeidimas, kuriuo nepadaryta finansinė žala ES bendrajam biudžetui ir (arba) Lietuvos Respublikos valstybės biudžetui, o padaryta žala konkrečia teisės norma saugomoms vertybėms yra labai nedidelė. Pažeidimai, kurie laikomi mažareikšmiais, administruojant Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų priemones, bei jų kriterijai nustatomi Agentūros direktoriaus įsakymu, raštu gavus Žemės ūkio ministerijos pritarimą.

Korupcijos rizikos analizės metu³⁷ nustatyta, kad nuo 2018-03-09 metų nėra patvirtintas pažeidimų, kurie laikomi mažareikšmiais, sąrašas³⁸ bei nėra reglamentuoti jų nustatymo kriterijai, tačiau nustatytas atvejis kai ŽŪM komisija 2018-07-17 posėdžio metu 2018-07-19 protokolu priėmė sprendimą nepritarti vienam iš NMA pasiūlymų konkrečiam paramos gavėjui skirti 1092,9 Eur sankciją už vidutinės rinkos kainos viršijimą, nurodydama, kad „*sprendimas priimtas vadovaujantis turima informacija, atsižvelgiant į nuokrypio mažareikšmiškumą, teisingumo ir racionalumo principus*“.

tyrimas, 2019-01-10 tyrimas pabaigtas, tyrimas truko beveik 10 kalendorinių mėnesių; *žinomo paramos gavėjo* atvejis, kai 2018-03-15 pradėtas tyrimas, 2018-11-26 tyrimas pabaigtas, tyrimas truko beveik 10 kalendorinių mėnesių; *žinomo paramos gavėjo* atvejis kai 2018-02-22 pradėtas tyrimas, 2018-11-27 tyrimas pabaigtas, tyrimas truko ilgiau kaip 8 kalendorinius mėnesius.

³⁷ 2020-01-22 duomenimis.

³⁸ Pažymėtina, kad NMA 2018-05-04 pateikė ŽŪM derinti NMA direktoriaus įsakymo „Dėl Pažeidimų, kurie laikomi mažareikšmiais, administruojant Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemones, nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ projektą.

Manome, kad nesant aiškiai nustatytiems mažareikšmio pažeidimo kriterijams³⁹, atsiranda galimybė subjektyviai vertinti ir interpretuoti pažeidimą kaip mažareikšmį, taip pat neužtikrinama, jog panašiose situacijose nebus primami skirtingi sprendimai, o tai laikoma korupcijos rizikos veiksmu.

Pasiūlymas:

Patvirtinti pažeidimų, kurie laikomi mažareikšmiais, sąrašą bei reglamentuoti jų nustatymo tvarką bei kriterijus (NMA kartu su ŽŪM).

3.5. Sankcijų netaikymas dėl išimtinių aplinkybių ne visada pagrįstas.

Sankcijų metodikos 10-11 p. yra numatytas išimtinių aplinkybių sąrašas ir išimtinių aplinkybių taikymo tvarka. Tais atvejais, kai paramos gavėjas įrodo, jog dėl išimtinių aplinkybių buvimo negalėjo laikytis prisiimtų įsipareigojimų, sankcijos netaikomos. Esantis reglamentavimas numato paramos gavėjo pareigą raštu informuoti Agentūrą apie išimtinių aplinkybių atsiradimą ir išnykimą per 15 darbo dienų nuo tada, kai apie jas sužinojo, o išimtinių aplinkybių buvimas turi būti pagrindžiamas dokumentais⁴⁰. Jeigu už padarytą pažeidimą gali būti skiriama didesnė sankcija kaip 10 000 Eur ir paramos gavėjas reikalavimų nesilaikymą grindžia išimtinėmis aplinkybėmis, agentūra, priimdama sprendimą dėl sankcijų taikymo turi gauti rašytinį ŽŪM pritarimą.

Atlikus praktinių atvejų analizę, nustatyta, kad ne visais atvejais laikomasi nustatyto reglamentavimo, pavyzdžiui, 2018-03-21 ŽŪM komisijos protokolas Nr. 8D-143 (5.50 E) dėl *žinomo paramos gavėjo* pažeidimų ir dėl kito *žinomo paramos gavėjo* pažeidimų, kur ŽŪM komisija savo sprendimą nepritarti NMA siūlymui skirti sankciją grindė išimtinių aplinkybių buvimu⁴¹.

³⁹ 2020-01-22 ŽŪM pateikta informacija, kad NMA teikė ŽŪM projektą dėl Sankcijos metodikos 13 p. Mažareikšmių pažeidimų nustatymo tvarkos aprašo, kuriam buvo pritarta 2020-01-08 Projektų valdymo komitete, tačiau teisės aktas dar nėra pasirašytas.

⁴⁰ Sankcijų metodikos 10-11 p.

⁴¹ 2018-03-21 ŽŪM komisijos protokole Nr. 8D-143 (5.50 E) dėl *žinomo paramos gavėjo* pažeidimų ir dėl *žinomo paramos gavėjo* pažeidimų ŽŪM komisija nurodė: kad „<...> šio pažeidimo nagrinėjimo metu Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2018 m. kovo 8 d. įsakymu Nr. 3D-141 buvo patvirtinta atnaujinta Sankcijų metodika. Sankcijų metodikoje atsirado naujovė, t. y. išimtinės aplinkybės, kurioms esant sankcijos netaikomos. Šiuo atveju atsirado teisės norma lengvinanti pažeidėjo padėtį. Paminėjo, kad reikia atsižvelgti į tai, kad žinomo paramos gavėjo iki šiol su projekto vykdymu susijusioje veikloje nėra nustatyta tyčinių, nusikalstamo pobūdžio veiksmų, geranoriškai bendradarbiaujama, siekiama toliau projektą įgyvendinti bei į tai, kad žinomo paramos gavėjas 2017-06-27 prašyme nukelti planuotą projekto įgyvendinimo terminą ir mokėjimo prašymo pateikimo terminą nurodytą aplinkybę, kad dėl nepalankiai susiklosčiusios situacijos statybos sektoriuje (darbo jėgos, ypač kvalifikuotos, inžineriniams darbams, trūkumas, vietinių X regiono statybos įmonių didelis užimtumas, per maža užsakymo vertė, kad atvyktų kitų regionų ar Vilniaus statybos įmonės) statybų rangos sutartis sudaryta vėliau nei planuota, galima būtų laikyti išimtinė aplinkybe pagal jau minėtą Metodiką, todėl įvertinus visa Agentūros pateiktą medžiagą ir esant Metodikoje nustatytiems išimtinėms aplinkybėm (10.10 p.), kurios įtakojo projekto įgyvendinimo eigą ir tuo pačiu mokėjimo prašymo nepateikimą laiku <...>“; dėl žinomo paramos gavėjo: „<...> atsirado teisės norma lengvinanti pažeidėjo padėtį. Paminėjo, kad reikia atsižvelgti į tai, kad žinomo paramos gavėjo iki šiol su projekto vykdymu susijusioje veikloje nėra nustatyta tyčinių, nusikalstamo pobūdžio veiksmų, geranoriškai bendradarbiaujama, siekiama toliau projektą įgyvendinti ir vystyti, bei į 2017-06-27 rašte Nr. GDU-1156 žinomo paramos gavėjo nurodytas aplinkybes, kad nusimačius pastatyti angarą darbus apsunkino nepalanki statybai vietovė ir angaras laiku nebuvo pastatytas, statybvietėje ypač aukštas gruntinio vandens lygis, todėl statybvietę reikėjo smarkiai pakelti privežant vandeniui laidaus grunto, kas smarkiai padidino angario statybos kaštus ir trukmę. Taip pat užsidarius AB X banko X skyriui X skyriuje iš naujo buvo atliktas naujas vertinimas, dėl ko užsitęsė paskolos išdavimas,

Vertinant išimtinių aplinkybių institutą, daroma išvada, kad išimtinėmis aplinkybėmis laikytinos tokios aplinkybės, kurių atsiradimas nepriklauso nuo paramos gavėjo valios bei veiksmų ar neveikimo bei iš anksto nebuvo žinomos, tačiau minėtame protokole nėra informacijos ar ŽŪM komisija vertino kiek paramos gavėjų veiksmai / neveikimas galėjo įtakoti iškilusius sunkumus įgyvendinant projektus, taip pat nėra informacijos ir apie tai ar paramos gavėjai paraiškos teikimo gauti paramą metu negalėjo žinoti apie tam tikras kliūtis projekto vykdymui, kuriomis vėliau grindė netinkamą projekto įgyvendinimą.

Svarbu paminėti, kad NMA pasiūlymuose dėl sankcijų skyrimo aukščiau analizuotais dviejų *žinomų paramos gavėjų* pažeidimų nagrinėjimo atvejais nesvarstė išimtinių aplinkybių taikymo galimybes. Tuo tarpu ŽŪM komisija savo sprendimus grindė išimtinių aplinkybių buvimu, t. y. tuo, jog paramos gavėjų su projekto vykdymu susijusioje veikloje nėra nustatyta tyčinių, nusikalstamo pobūdžio veiksmų, geranoriškai bendradarbiaujama, siekiama toliau projektą įgyvendinti ir nurodė paramos gavėjams iškilusius sunkumus įgyvendinant projektus. Tačiau tokių aplinkybių, kuriomis ŽŪM komisija grindžia savo sprendimą, išimtinių aplinkybių sąrašė nėra paminėta⁴². Taip pat Sankcijų metodikoje nustatyta, kad išimtinių aplinkybių buvimas turi būti pagrindžiamas medicininėmis pažymomis, finansiniais dokumentais, veterinarinėmis pažymomis, kitomis kompetentingų institucijų išduotomis pažymomis ar kitais lygiaverčiais dokumentais. Tačiau ŽŪM komisija savo sprendime nenurodo kokiais konkrečiais dokumentais remiantis daro išvadą dėl išimtinių aplinkybių buvimu. Esantis reglamentavimas numato, kad paramos gavėjas apie išimtinių aplinkybių atsiradimą ir išnykimą privalo informuoti Agentūrą per 15 darbo dienų nuo tada, kai apie jas sužinojo, bet ŽŪM komisijos sprendime nėra informacijos apie tai ar *žinomi paramos gavėjai* laiku įvykdė ir ar apskritai įvykdė šią prievolę.

Apibendrinant išdėstyta, daroma išvada, kad ŽŪM komisijos sprendimai, užfiksuoti 2018-03-21 ŽŪM komisijos protokole Nr. 8D-143 (5.50 E), nėra argumentuoti bei tinkamai pagrįsti.

Atlikus korupcijos rizikos analizę, nustatyti išimtinių aplinkybių taikymo reglamentavimo trūkumai. Atkreiptinas dėmesys į tai, jog išimtinių aplinkybių sąrašas nėra baigtinis, nurodyta, kad

visi kiti įsipareigojimai <...> įvykdyti. Pažeidimų kontrolieriaus nuomone minėtasias aplinkybes galima būtų laikyti išimtinėmis aplinkybėmis pagal jau minėtą Metodiką, todėl įvertinus visa Agentūros pateiktą medžiagą ir esant Metodikoje nustatytoms išimtinėms aplinkybėms (10.10 p.), kurios įtakojo projekto įgyvendinimo eigą ir tuo pačiu mokėjimo prašymo nepateikimą laiku, siūlytina nepritarii Agentūros sprendimui konkrečiam paramos gavėjui taikyti sankciją“.

⁴² Sankcijų metodikos 10 p.: 10.1. pareiškėjo, paramos gavėjo ar partnerio nedarbingumas; 10.2. privalomoji karo tarnyba, kai paramos gavėjas yra fizinis asmuo arba kai fizinis asmuo yra vienintelis paramos gavėjo juridinio asmens akcininkas (ar jam prilygintas asmuo) ir vadovas; 10.3. gaisras, meteorologiniai reiškiniai, turėję didelį poveikį įsipareigojimų vykdymui; 10.4. epizootinės ligos, augalų ligos; 10.5. kompetentingų institucijų funkcijų netinkamas vykdymas; 10.6. embargas; 10.7. pareiškėjui, paramos gavėjui ar partneriui yra pritaikyta sankcija pagal su plotais susijusią Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos priemonę ir (arba) pagal su plotais susijusią Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemonę ir (arba) sankcija už su tiesioginėmis išmokomis susijusių įsipareigojimų nevykdymą ir (arba) nustatytų reikalavimų nesilaikymą; 10.8. tiekėjų ir (arba) rangovų bankrotas, tiekėjų ir (arba) rangovų sutartinių įsipareigojimų nevykdymas, kai pateikiami įrodymai, kad pasirenkant tiekėjus ir (arba) rangovus jie buvo patikimi kontrahentai; 10.9. nuosavybės perėmimas visuomenės poreikiams. 10.10. kitos aplinkybės, turėjusios didelį poveikį įsipareigojimų vykdymui.

išimtinėmis aplinkybėmis gali būti laikomos ir kitos aplinkybės, turėjusios didelį poveikį įsipareigojimų vykdymui. Tačiau nėra nurodoma, kas ir kuo vadovaujantis turi vertinti ar aplinkybės turėjo *didelį poveikį* įsipareigojimų vykdymui. Taip pat pati formuluotė *didelis poveikis* nesant aiškiems kriterijams yra vertinamojo pobūdžio ir sunkiai pamatuojama, o tai laikytina korupcijos rizikos veiksniu. Išimtinių aplinkybių sąrašas yra ir daugiau formuluočių, kurios gali būti skirtingai suprantamos ir interpretuojamos: „10.3. gaisras, meteorologiniai reiškiniai, turėję *didelį poveikį* įsipareigojimų vykdymui; 10.5. kompetentingų institucijų funkcijų *netinkamas vykdymas*;“.

Pažymėtina, kad išimtinių aplinkybių sąrašas yra nurodyta, kad gali būti netaikomos sankcijos ir tuo atveju, jeigu pareiškėjui, paramos gavėjui ar partneriui jau yra pritaikyta sankcija pagal su plotais susijusias priemones ir (arba) sankcija už su tiesioginėmis išmokomis susijusių įsipareigojimų nevykdymą ir (arba) nustatytų reikalavimų nesilaikymą⁴³. Tačiau nėra aišku, kuriuo laikotarpiu ta sankcija turi būti skirta: tuo pačiu kai analizuojamas kitas įtariamas pažeidimas, ar bet kuriuo kitu metu; taip pat neaišku kaip skirtos sankcijos dydis gali įtakoti kitos sankcijos skyrimą, t. y. kokią įtaką turės, kai buvo skirta 1000, 10 000 ar 100 000 Eur sankcija. Taip pat, tikėtina, kad ankstesnė sankcija skirta dėl paramos gavėjo įsipareigojimų nevykdymo ar reikalavimų nesilaikymo, t. y. už veiksmus ir / ar neveikimą priklausančią nuo paramos gavėjo valios, todėl kyla abejonių ar tokias aplinkybes reikėtų laikyti išimtinėmis ir ar tai atitinka išimtinių aplinkybių instituto tikslą.

Taigi, vadovaujantis aukščiau išdėstytu, daroma išvada, kad kai kurių išimtinių aplinkybių formuluotės gali būti įvairiai interpretuojamos, o esant panašioms paramos gavėjų aplinkybėms, taikomos skirtingai.

Pasiūlymai:

1. Atlikti Sankcijų metodikos nuostatų, reglamentuojančių išimtinių aplinkybių taikymo tvarką, pakeitimą: nustatyti išimtinių aplinkybių baigtinį sąrašą, į kurį būtų įtrauktos tik tos aplinkybės, kurios atitinka išimtinių aplinkybių taikymo tikslą, o išimtinių aplinkybių formuluotės būtų aiškios ir nedviprasmiškos (ŽŪM kartu su NMA).

2. Patikslinti išimtinių aplinkybių taikymo tvarką ir aiškiai nustatyti ŽŪM vaidmenį bei įgaliojimus išimtinių aplinkybių taikymo procese, t. y. turi būti reglamentuota, ar ŽŪM savo iniciatyva gali priimti sprendimą neskirti sankcijos net ir tuo atveju, jeigu NMA pasiūlyme nėra siūloma neskirti sankcijos dėl išimtinių aplinkybių (ŽŪM).

3.6. Paramos gavėjų vykdomų projektų dokumentacijos bylos formuojamos

⁴³ Sankcijų metodikos 10.7 p.

neišsamiai bei nenuosekliai.

Korupcijos rizikos analizės metu susipažinus⁴⁴ su atsitiktine tvarka atrinktomis paramos gavėjų vykdomų projektų suformuotomis popierinėmis bylomis, nustatyta, kad jose nėra saugoma visa informacija, susijusi su paramos gavėjo atžvilgiu atliktu pažeidimo tyrimu, pavyzdžiui:

- *nesaugomi Įtariamo / nustatyto pažeidimo klausimynai* (toliau – klausimynas), pavyzdžiui, *žinomo paramos gavėjo* suformuota byla;

- *yra įsegti du klausimynai, tačiau byloje yra saugoma informacija tik apie paskesnio klausimyno pagrindu atliktą pažeidimo tyrimą ir nėra jokių duomenų / dokumentų iš kurių būtų aišku, kodėl pirmojo klausimyno pagrindu neatlikti reikalingi veiksmai.* Pirmas pavyzdys, *žinomo paramos gavėjo* suformuota byla, kurioje saugomi du 2018-09-26 ir 2019-04-02 klausimynai, tačiau iš byloje esančių dokumentų matyti, jog tyrimas atliktas tik pastarojo klausimyno pagrindu (t. y. po pirmo klausimyno praėjus virš 6 mėn.). Pateikus klausimą NMA, buvo patikslinta, kad pirmasis klausimynas buvo pagrįstai atmetas, tačiau byloje nėra informacijos apie klausimyno atmetimą bei atmetimo priežastis. Antras pavyzdys, *žinomo paramos gavėjo* suformuota byla, kurioje saugomi du 2017-06-28 ir 2017-08-18 klausimynai, tačiau nėra informacijos dėl kokių priežasčių neatlikti pažeidimo tyrimo veiksmai pirmo klausimyno pagrindu;

- *bylose nėra informacijos apie pateikto mokėjimo prašymo stabdymą,* pavyzdžiui, *žinomo paramos gavėjos* suformuotoje byloje nėra informacijos apie mokėjimo prašymo nagrinėjimo stabdymą, NMA nurodė, kad ši informacija saugoma informacinėje sistemoje;

- *byloje yra tik klausimynas, tačiau daugiau nėra įsegta jokių dokumentų apie atliktą pažeidimų tyrimą* (nei NMA tyrėjo išvados, nei NMA komisijos protokolo ir t.t.), pavyzdžiui, *žinomo paramos gavėjo* suformuotoje byloje yra tik klausimynas, daugiau jokių dokumentų apie atliktą pažeidimo tyrimą byloje analizuotu laikotarpiu nebuvo saugoma.

Procedūrų apraše (26-27 psl.) nustatyta, kad tyrėjas, „*atsakingas už pažeidimus, atlikęs įtariamo / nustatyto pažeidimo tyrimą <...>, pažeidimo tyrimo dokumentaciją (tyrimo išvadą, kvietimus į PŽAK posėdį, PŽAK protokolo išrašus, ŽŪM protokolą, galutinį sprendimą, siųstus ir gautus raštus, PPAS darbuotojo tikrintą informaciją (pvz., ekrano vaizdą), kai buvo naudojamos informacijos šaltiniai, kuriuose istorinė informacija nesaugoma, susirašinėjimo su paramos gavėju, susirašinėjimo su NMA struktūriniais padaliniais ir kitus reikšmingus dokumentus) sunumeruoja (tęsiama išsistinė numeracija), įsega į mokėjimo prašymo bylą ir perduoda mokėjimo prašymą vertinančiam padaliniiui“.* Tačiau iš esančio reglamentavimo neaišku ar byloje turi būti saugomi pažeidimo tyrimo inicijavimo dokumentai (klausimynas ar tarnybinis raštas), informacija susijusi su mokėjimo prašymo stabdymu, pažeidimo tyrimo metu gautų skundų nagrinėjimo informacija,

⁴⁴ Bylos peržiūrėtos 2020-02-03 iki 2020-02-06, išvadoje pateikiama informacija remiantis to laikotarpio duomenimis.

susitikimų su paramos gavėjais protokolai ir t.t. Suprantama, kad dalis dokumentų gali būti elektroniniai arba saugomi informacinėse sistemose, tačiau būtina užtikrinti vienodą paramos gavėjų bylų formavimo praktiką, tam, kad būtų užtikrinamas atliktų veiksmų atsekamumas bei būtų sudarytos tinkamos sąlygos kontrolės vykdymui.

Taigi, daroma išvada, kad nėra išsamiai apibrėžta bylų formavimo tvarka, o korupcijos analizės atlikimo momentu pažeidimo tyrimo dokumentacija bylose kaupiama nenuosekliai, formuojamos bylos yra neišsamios.

Pasiūlymai:

1. Nustatyti paramos gavėjų bylų formavimo tvarką: numatyti kokie dokumentai turi būti saugomi popierinėje byloje, kokie dokumentai saugomi elektroninėje byloje, bei nustatyti, kas atsakingas už tinkamą paramos gavėjo bylos formavimą (NMA).
2. Nustatyti kontrolės mechanizmą, užtikrinantį, kad paramos gavėjų bylos būtų visiškai sukomplektuotos, kaip reglamentuota (NMA).

4. KORUPCIJOS RIZIKOS VEIKSNIAI PAŽEIDIMŲ ADMINISTRAVIME DALYVAUJANČIŲ SUBJEKTŲ VEIKLOJE

Išsamus bei nedviprasmiškas pažeidimų administravimo procese dalyvaujančių subjektų veiklos reglamentavimas yra būtina sąlyga priimti objektyvius, nešališkus bei pagrįstus sprendimus, o tinkamas veiklos organizavimas bei aiškus priimamų sprendimų priėmimo procesas užtikrina ne tik aukštą atliekamų pažeidimų tyrimų kokybę, tačiau nesudaro pagrindo abejoti priimamų sprendimų bei vykdomos veiklos skaidrumu. Tačiau atlikus korupcijos rizikos analizę nustatyta, kad pažeidimų administravime dalyvaujančių subjektų veikloje egzistuoja šios korupcijos rizikos:

4.1. Neišsamiai reglamentuota NMA komisijos sudarymo tvarka bei veikla.

Numatyta⁴⁵, kad Agentūros valstybės tarnautojams ar kitiems darbuotojams įtarus pažeidimą ir (arba) gavus informacijos apie įtariamą pažeidimą iš Europos Komisijos, Europos Audito Rūmų ir kitų institucijų ar asmenų, taip pat gavus informacijos iš FNTT apie įtariamą nusikalstamą veiką, kuri gali būti susijusi su agentūros administruojamomis paramos lėšomis, agentūroje ne vėliau kaip per 20 darbo dienų atliekamas tyrimas. Įtariamų ir nustatytų pažeidimų tyrimų vykdymą organizuoja

⁴⁵ Pažeidimų administravimo taisyklių 4 p.

NMA Teisės departamento Pažeidimų prevencijos, administravimo ir rizikų valdymo skyrius, kurio darbuotojas, NMA tyrėjas, per 20 darbo dienų nuo pažeidimo registravimo datos atlieka įtariamo / nustatyto pažeidimo tyrimą, parengia įtariamo / nustatyto pažeidimo tyrimo išvadą⁴⁶, ją užregistruoja ir pateikia svarstyti NMA komisijai sprendimui priimti. Įvertinus NMA komisijos veiklą reglamentuojančius teisės aktus, nustatyti šie korupcijos rizikos veiksniai:

4.1.1. *Nėra apibrėžto NMA komisijos narių skaičiaus bei nenustatyta, kokius reikalavimus turėtų atitikti į komisiją skiriamas narys.*

Korupcijos rizikos analizės atlikimo metu NMA komisija yra sudaryta iš 4 narių. Vadovaujantis NMA komisijos darbo reglamentu NMA komisijos posėdis yra teisėtas, jeigu jame dalyvauja daugiau kaip pusė visų komisijos narių, įskaitant komisijos pirmininką ar pavaduotoją, t. y., posėdis būtų teisėtas, jeigu jame dalyvautų 3 iš 4 nariai. Komisijos sprendimas laikomas priimtu, kai už jį balsuoja daugiau kaip pusė visų komisijos narių. Jei balsai pasiskirsto po lygiai, lemia komisijos pirmininko balsas, o jo nesant – komisijos pirmininko pavaduotojo balsas.

Pažymėtina, kad NMA įsakymu⁴⁷, kuriuo paskirtas komisijos pirmininkas, NMA komisijos pirmininkas įgaliojamas paskirti / pakeisti komisijos sekretorių ir komisijos narius bei juos pavaduojančius asmenis. Tai reiškia, kad NMA komisijos sudėtį savarankiškai turi teisę formuoti komisijos pirmininkas. Pažymėtina, kad esantis reglamentavimas nenumato kokius reikalavimus (patirties, kvalifikacinius ar pan.) turi atitikti į NMA komisiją skiriamas narys, todėl gali susiklostyti tokia situacija, kad į komisiją bus paskirti ne patirties, kvalifikacijos ar reikiamų žinių turintys asmenys, o komisijos pirmininkui palankūs nariai. Taigi, atsižvelgiant į tai, kad dalyvaujant 3 komisijos nariams posėdis būtų teisėtas, ir jų balsams pasiskirsčius po lygiai, visais atvejais komisijos sprendimą nulemtų komisijos pirmininko (ar jo pavaduotojo) balsas, gali kilti abejonių dėl komisijos priimamų sprendimų objektyvumo ir nešališkumo.

4.1.2. *Nenustatytas terminas, per kurį NMA komisija turi priimti sprendimą.*

NMA tyrėjui įtariamo / nustatyto pažeidimo tyrimo atlikimui bei pažeidimo tyrimo išvados parengimui yra numatyta 20 darbo dienų nuo pažeidimo registravimo datos. NMA nurodė, kad pažeidimo tyrimo procedūra baigiama užregistravus NMA tyrėjo išvadą, po to atliekami kiti veiksmai, susiję su sprendimo priėmimu. NMA tyrėjo užregistruotą išvadą svarsto ir sprendimą dėl pažeidimo priima NMA komisija⁴⁸, tačiau esantis reglamentavimas nenumato per kokį terminą NMA komisija turi NMA tyrėjo parengtą išvadą išnagrinėti ir priimti sprendimą, nėra apibrėžta kiek kartų

⁴⁶Procedūros aprašo Įtariamų / nustatytų pažeidimų registravimo ir tyrimo proceso 3 žingsnis.

⁴⁷ Komisija pažeidimų administravimo klausimams spręsti, sudaryta NMA direktoriaus 2013 m. spalio 13 d. įsakymu Nr. BR1-1108 „Dėl Komisijos pažeidimų administravimo klausimams spręsti sudarymo ir jos darbo reglamento patvirtinimo“.

⁴⁸ NMA komisijos reglamento 4 p.

komisija gali rinktis į posėdį dėl to paties pažeidimo, neaišku dėl kokių priežasčių gali būti atidedamas komisijos posėdis, o toks nepakankamas reglamentavimas laikytinas korupcijos rizikos veiksniu.

4.1.3. *Nedetalizuota NMA komisijos posėdžių organizavimo rašytinio proceso tvarka.*

Korupcijos rizikos analizės metu NMA nurodė, kad NMA komisija dažniausiai sprendimus priima rašytinio proceso tvarka. NMA komisijos reglamente nurodyta, kad komisijos pirmininko siūlymu, pritarus komisijos nariams, komisijos sprendimai gali būti priimami rašytine procedūra⁴⁹. Tačiau nėra reglamentuoti kriterijai, kuriais remiantis pasirenkama sprendimą priimti posėdžio metu ar rašytinio proceso tvarka, todėl nėra aišku į ką atsižvelgiant vienais atvejais komisija sprendimus priima rašytinio proceso tvarka, o kitais atvejais organizuoja posėdį. Manome, kad siekiant priimamų sprendimų objektyvumo bei skaidrumo, svarbu užtikrinti paramos gavėjui galimybę dalyvauti komisijos posėdyje, todėl būtina nustatyti konkrečius atvejus, kai sprendimo priėmimas rašytine tvarka nepažeis paramos gavėjo teisės būti išklausytam bei nepakenks sprendimo priėmimo procesui.

Pasiūlymai:

- 1) Papildyti NMA komisijos reglamentą ir nustatyti minimalų NMA komisijos narių skaičių bei įtvirtinti reikalavimus, kuriuos turėtų atitikti į NMA komisiją skiriamas narys (NMA).
- 2) Nustatyti terminą, per kurį NMA komisija turi priimti sprendimą dėl NMA tyrėjo parengtos įtariamo ar nustatyto pažeidimo tyrimo išvados (NMA).
- 3) Nustatyti, kokiais atvejais NMA komisijos sprendimai gali būti priimami rašytine procedūra (NMA).

4.2. NMA komisijos sprendimai ne visais atvejais yra tinkamai pagrindžiami.

NMA komisijos reglamente yra nustatytos komisijos funkcijos⁵⁰, viena iš funkcijų - priimti sprendimus dėl pažeidimų, kai atsiranda poreikis persvarstyti projektų vykdytojams / paramos gavėjams pritaikytas sankcijas, kai šios sankcijos buvo pritaikytos po Agentūros atliktų pažeidimų tyrimų⁵¹. Korupcijos rizikos analizės metu nustatyta, kad nepaisant to, jog NMA komisijos darbo reglamente numatyta, kad komisijos protokole turi būti nurodomi komisijos sprendimų motyvai, pateikiami paaiškinimai⁵², NMA komisija ne visuomet priimamus sprendimus išsamiai pagrindžia bei argumentuoja. Korupcijos rizikos analizės metu nustatytas atvejis, kai *žinomas paramos gavėjas* per nustatytą terminą pasinaudojo savo teise apskųsti 2018-06-04 NMA sprendimą⁵³ dėl paskirtos

⁴⁹ NMA komisijos reglamento 19.6 p.

⁵⁰ NMA komisijos reglamento 5 p.

⁵¹ NMA komisijos reglamento 4.5 p.

⁵² NMA komisijos reglamento 25 p.

⁵³ NMA 2018-06-04 sprendimas Nr. KP_06_19 „Dėl Otilijai Stankevičiūtei išmokėtos paramos pagal Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemonės „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklos sritį „Parama jaunųjų ūkininkų įsikūrimui“ susigrąžinimo“, kuriuo pritaikyta sankcija – išmokėtos paramos susigrąžinimas – 20 000,00 Eur sumai ir 20 000 Eur paramos sumažinimas pagal mokėjimo prašymą Nr. 19JU-KP-16-1-04585-MP002, nutraukiant paramos sutartį.

sankcijos ŽŪM. ŽŪM išnagrinėjusi paramos gavėjos 2018-07-05 skundą, 2018-08-03 rašte Nr. 31N-926 (8.1), adresuotame NMA, konstatavo, kad NMA „*sprendimas nėra pakankamai pagrįstas objektyviomis faktinėmis aplinkybėmis <...>, neatitinka LR Viešojo administravimo įstatymo 8 str. 1 d. nustatytų individualaus administracinio akto reikalavimų <...>*“ ir prašė Agentūrą priimti naują sprendimą.

NMA komisija 2018-08-23 vykusio posėdžio metu svarstė ŽŪM pateiktą raštą. NMA komisijos posėdžio protokole nurodyta, kad NMA komisiją pranešėja supažindino su ŽŪM rašte išdėstytais trūkumais dėl parengto sprendimo ir atlikto pažeidimo tyrimo ir, atsižvelgiant į išdėstytą informaciją pranešėja pasiūlė „*<...>komisijai priimti sprendimą dėl 2018 m. gegužės 2 d. Komisijos posėdyje priimto sprendimo (2018-05-09 protokolinis sprendimas Nr. PŽAK-19), susijusio su žinomo paramos gavėjo projektu Nr. 19JU-KP-16-1-04585-PR001, persvarstymo / tikslinimo.<...>*“. Tačiau iš protokole esančios informacijos matyti, kad NMA komisija *nutarė laikyti* komisijos 2018 m. gegužės 9 d. protokolinį sprendimą Nr. PŽAK-19 dėl žinomo paramos gavėjo projekto Nr. 19JU-KP-16-1-04585-PR001 *negaliojančiu ir neregistruoti pažeidimo*, susijusio su žinomo paramos gavėjo projektu.

Pažymėtina, kad NMA protokole nėra duomenų apie tai ar NMA sprendė klausimą dėl galimybės ištaisyti ŽŪM rašte nurodytus trūkumus⁵⁴, pavyzdžiui, neaišku ar buvo svarstyta ar tikslinga pavesti tyrėjui pakartotinai atlikti kokius nors veiksmus ir / ar pagrįsti sprendimą objektyviomis faktinėmis aplinkybėmis, protokole neatsispindi dėl kokios priežasties neatlikus jokių papildomų veiksmų NMA komisija iš karto nutarė anuliuoti sprendimą dėl sankcijos skyrimo, nėra pateikti šį sprendimą pagrindžiantys NMA komisijos narių argumentai, motyvai ar paaiškinimai, todėl darytina išvada, kad sprendimas nėra tinkamai pagrįstas.

NMA protokole fiksuojami sprendimai yra susiję su materialine ar kitokia interesantų (paramos gavėjų, ES, valstybės) nauda, todėl iš priimamų komisijos protokolų turi būti sudaryta galimybė įvertinti ar tinkamai buvo atstovaujami ES ir (arba) Lietuvos valstybės finansiniai interesai, todėl juose turi būti detalai ir aiškiai išdėstyta informacija kuo vadovaujantis sprendimas priimamas. Tik išsamus bei argumentuotas sprendimo pagrindimas sudaro tinkamas sąlygas įvertinti priimto sprendimo teisėtumą bei skaidrumą.

Pasiūlymas.

⁵⁴ 2018 m. rugpjūčio 3 d. ŽŪM rašte Nr. 31N-926 (8.1) „Dėl Otilijos Stankevičiūtės prašymo“ nurodyti trūkumai: 1. Galimai neteisėtos sąlygos paramai gauti vertintos pagal Galimai neteisėtų sąlygų metodikos 1 priedą, nors turėjo būti vertinta pagal Galimai neteisėtų sąlygų metodikos 2 priedą, t. y. jei būtų vertinta pagal šį priedą – projektas atitiktų 2 pagrindinius rizikos kriterijus (vietą ir veiklą), sprendime neatsispindi kiti kriterijai: ūkio valdymas pagal įgaliojimą (3 kriterijus), kitiems asmenims perduodami valdyti nuosavybės ar kitais pagrindais sklypai, kurie buvo valdoje paramos paraiškos teikimo metu (4 kriterijus), paramos lėšomis įgytų investicijų nepanaudojimas (5 kriterijus); 2. Sprendimas nėra pakankamai pagrįstas objektyviomis faktinėmis aplinkybėmis; 3. Sprendime išivėlusios techninės klaidos, t. y. nurodytas neteisingas trumpinys „Metodika“ (vartojamas apibrėžti tiek Galimai neteisėtų sąlygų metodiką, tiek ir Sankcijų taikymo metodiką) ir jo pavadinimas („Dėl susidariusios skolos gražinimo“).

Užtikrinti, kad NMA komisijos sprendimai būtų tinkamai argumentuoti, juose būtų nurodomi NMA komisijos narių argumentai, motyvai ar paaiškinimai (NMA).

4.3. NMA nėra išsamiai reglamentuoto pažeidimų analizės vykdymo.

Procedūros apraše⁵⁵ nurodyta, kad PPAS vedėjo paskirtas darbuotojas kasmet atlieka pažeidimų analizę, siekdamas nustatyti rizikingiausias priemones, dažniausiai pasitaikančius pažeidimus, tendencijas, galimas pažeidimų priežastis ir prevencijos priemones. Su atlikta analize supažindinami susiję NMA struktūriniai padaliniai / NMA vadovybė.

Korupcijos rizikos analizės metu NMA nurodė, kad šios analizės praktikoje atliekamos, tačiau nepateikė informacijos apie šių analizių rezultatus, tik pažymėjo, kad analizės nėra formalizuotos, atliekamos pagal poreikį, iškilus tam tikram klausimui. Taigi, iš pateiktos informacijos bei esančio reglamentavimo matyti, kad nėra išsamiai nustatyta šių analizių atlikimo tvarka: neaiškus analizių atlikimo periodiškumas, neapibrėžta kiek kartų per metus turi būti atliekama tokia analizė, kokia turi būti analizės apimtis, kokie duomenis ir už kokį laikotarpį analizuojami, kokie analizės atlikimo terminai, kaip fiksuojami analizės rezultatai, nenustatyta atliktos analizės ataskaitos forma, neaišku ar analizės rezultatai gali būti paskelbiami viešai.

Neišsamiai reglamentuotas pažeidimų analizės atlikimo procesas gali būti kliūtimi laiku nustatyti rizikingiausias paramos priemones, dažniausiai pasitaikančius pažeidimus bei stebėti tendencijas, kompleksiskai analizuoti pažeidimų priežastis bei siūlyti prevencines priemones.

Pasiūlymas:

Patvirtinti pažeidimų analizės atlikimo metodiką (NMA).

4.4. Nepakankamai reglamentuota ŽŪM pažeidimų kontrolieriaus veikla.

Tais atvejais, kai NMA, esant Pažeidimų administravimo taisyklių 10 p. nustatytoms sąlygoms pateikia ŽŪM visą su pažeidimu susijusią medžiagą ir siūlomą sprendimą dėl sankcijų, ŽŪM pažeidimų kontrolierius⁵⁶, siekdamas įsitikinti, ar NMA pagrįstai nustatytas pažeidimas ir siūlomas sprendimas dėl sankcijų pažeidimo, atlieka tyrimą.

Atskiruose Pažeidimų administravimo taisyklių punktuose⁵⁷ kalbama apie pažeidimų kontrolieriaus vaidmenį ŽŪM pažeidimų tyrimo procese, tačiau nėra detalios reglamentuota kokius veiksmus turi atlikti pažeidimų kontrolierius atlikdamas tyrimą, nėra aišku, kokie veiksmai patenka į formuluotę “pažeidimų tyrimų veiksmai” ir kokių veiksmų iš pažeidimų kontrolieriaus tikimasi, kad jo veiksmai taptų pakankamais.

⁵⁵ Procedūros aprašo Pažeidimų ataskaitų rengimo ir teikimo proceso 11 žingsnio „Periodinių pažeidimų analizių vykdymas“ aprašymas (45 psl.).

⁵⁶ Pažeidimų administravimo taisyklių 11 p.

⁵⁷ Pažeidimų administravimo 5, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19 p.

ŽŪM pažeidimų kontrolieriai skiriami Žemės ūkio ministro įsakymu⁵⁸, tuo pačiu, ŽŪM pažeidimų kontrolieriai yra ŽŪM Teisės ir personalo skyriaus sudėtyje. Nustatyta, kad nei paskyrimo įsakyme, nei skyriaus nuostatuose⁵⁹, nei ŽŪM pažeidimų kontrolierių pareigybės aprašymuose nėra detalai reglamentuotos pažeidimų kontrolieriaus teisės, pareigos, funkcijos, atsakomybė bei atskaitomybė. Pokalbio su ŽŪM pažeidimų kontrolieriumi metu buvo nurodyta, kad pažeidimų tyrimų kontrolieriams užduotis atlikti pažeidimo tyrimą ir parengti pažymą nukreipia ŽŪM Teisės ir personalo skyriaus vedėjas, tačiau po to ŽŪM pažeidimų kontrolierius veikia savarankiškai bei nepriklausomai, t. y. pažeidimų kontrolieriaus pažymos nėra vizuojamos ar tvirtinamos kitų asmenų, tačiau toks veiklos nepriklausomumas nėra apibrėžtas. Taip pat nėra reglamentuota, kas kontroliuoja pažeidimų kontrolieriaus darbo kokybę. Apibendrinant, manytina, kad nepakankamas vieno iš pažeidimo tyrimo procese dalyvaujančių subjektų veiklos reglamentavimas nesudaro sąlygų užtikrinti tinkamos priskirtų funkcijų vykdymo kokybės, taip pat gali sudaryti palankias sąlygas piktnaudžiauti turimais įgaliojimais.

Pažymėtina, kad ŽŪM 2019-01-07 yra įsteigtas Korupcijos prevencijos ir vidaus tyrimų skyrius⁶⁰, atsakingas už ŽŪM korupcijos prevenciją bei kontrolę, tačiau susipažinus su ŽŪM Teisės ir personalo skyriaus nuostatais⁶¹ ir ŽŪM pažeidimų kontrolieriaus pareigybės aprašymu⁶², nustatyta jog šiems subjektams taip pat priskirta vykdyti korupcijos prevencijos funkcija, nors praktikoje šios funkcijos minėti asmenys jau nebevykdo nuo 2019 m. pradžios. Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, jog ŽŪM svetainėje⁶³ yra neaktualizuotas asmenų, ŽŪM vykdančių korupcijos prevenciją, sąrašas.

Pasiūlymai:

1) Patikslinti esantį reglamentavimą ir aiškiai įvardinti kokius veiksmus turi atlikti pažeidimų kontrolierius atlikdamas pažeidimų tyrimą (ŽŪM).

2) Išsamiai reglamentuoti ŽŪM pažeidimo kontrolieriaus funkcijas, teises, pareigas bei atsakomybę, taip pat nustatyti, ŽŪM pažeidimų kontrolierius yra pavaldus bei atskaitingas, kas pažeidimų kontrolieriui skirsto užduotis bei kontroliuoja darbo kokybę (ŽŪM).

3) Aktualizuoti ŽŪM Teisės ir personalo skyriaus nuostatus bei ŽŪM pažeidimų kontrolierių pareigybės aprašymus, kad atitiktų faktinę situaciją bei atnaujinti skelbiamą informaciją ŽŪM interneto svetainėje (ŽŪM).

⁵⁸ Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2019 m. gegužės 22 d. įsakymas Nr. 3 D-316 "Dėl pažeidimų kontrolierių paskyrimo".

⁵⁹ Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2018 m. kovo 28 d. įsakymu Nr. 3D-192 patvirtinti Teisės ir personalo skyriaus nuostatai.

⁶⁰ Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2019 m. sausio 7 d. įsakymu Nr. 3D-7 patvirtinti Korupcijos prevencijos ir vidaus tyrimų skyriaus nuostatai.

⁶¹ Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2018 m. kovo 28 d. įsakymu Nr. 3D-192 patvirtinti Teisės ir personalo skyriaus nuostatai.

⁶² Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2013 m. gegužės 2 d. įsakymu Nr. 3P-52 (Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2018 m. kovo 28 d. įsakymo Nr. 40P-9) redakcija

⁶³ Prieiga internete: <http://zum.lrv.lt/lt/korupcijos-prevencija-1/padalyns-ar-asmenys-atsakingi-uz-korupcijos-prevencija>

4.5. ŽŪM pažeidimų kontrolierius priskirtas funkcijas atlieka formaliai.

Atliekant pažeidimo tyrimą, ŽŪM pažeidimų kontrolierius gali kreiptis į ministerijos struktūrinius padalinius, ministerijai pavaldžias institucijas, kitas institucijas ar specialistus, pareiškėją ar paramos gavėją, prašant pateikti su atliekamu pažeidimo tyrimu susijusią informaciją arba suteikti pagalbą tiriant pažeidimą⁶⁴. Atlikęs pažeidimo tyrimą, ministerijos pažeidimų kontrolierius ne vėliau kaip kitą darbo dieną ŽŪM komisijai pateikia pažymą apie pažeidimą, kurioje išdėstyta išvada apie Agentūros siūlomą sprendimą dėl sankcijų. Pažymėtina, kad nėra nustatyta pažymos forma bei nedetalizuota, kokia informacija turi būti nurodoma pažymoje.

Išanalizavus 2018-2019 m. pažeidimų kontrolieriaus pažymas, iš pažymose užfiksuotos informacijos, matyti, kad pažeidimų kontrolierius nesinaudoja jam priskirta teise tyrimo metu savarankiškai rinkti informaciją. Pažeidimų kontrolierius žodžiu pakomentavo, kad kartais telefonu kreipiasi dėl iškilusių klausimų tiek į NMA, tiek į ŽŪM kompetentingus asmenis, tačiau nei tokio kreipimosi fakto, nei iškilusių klausimų dėl kurių kreipiasi, nei gautų atsakymų nefiksuoja, taip pat nurodė, kad oficialiu raštu į kitus subjektus dėl informacijos neteko kreiptis. Pažymėtina, kad vertinant 2018-2019 m. pažeidimų kontrolieriaus pažymas⁶⁵, galima daryti išvadą, kad į jas iš esmės perkeliama NMA pateikta informacija (su identiška struktūra, dėstymu, šriftu) ir daugeliu atvejų ŽŪM komisijai siūloma pritarti NMA siūlymui. Taigi, ŽŪM pažeidimų kontrolieriaus pažymoje nėra nurodoma informacija apie ŽŪM pažeidimų kontrolieriaus atliktus veiksmus vykdant atliktą pažeidimų tyrimą, nėra užfiksuojamos jam iškilusios abejonės ar klausimai dėl NMA pateiktos informacijos, neatsispindi iš NMA gautos ar savarankiškai surinktos informacijos argumentuotas vertinimas, o NMA pateiktos informacijos perkėlimo į pažymą nauda yra abejotina. Vėliau susiklosto tokia situacija, kad ŽŪM komisijos posėdžių metu komisijos nariams iškyla papildomų klausimų, pritrūksta informacijos, tuomet priimamas sprendimas kreiptis papildomai į NMA ar atlikti kitus veiksmus, t. y. faktiškai pažeidimų tyrimo veiksmus atlieka ŽŪM komisija posėdžių metu⁶⁶. Iš to galima daryti išvadą, kad ŽŪM pažeidimų kontrolierius nepakankamai naudojasi jam suteiktais įgaliojimais per nustatytą 15 d. d. terminą atlikti pažeidimų tyrimo veiksmus, pažeidimo tyrimo funkciją atlieka tik formaliai, todėl jo veiksmai labiau atitinka ŽŪM komisijos sekretoriaus⁶⁷

⁶⁴Pažeidimų administravimo taisyklių 12 p.

⁶⁵Pavyzdžiui, ŽŪM pažeidimų kontrolieriaus 2018-02-01 pažyma dėl *žinomo paramos gavėjo* pažeidimų, 2018-05-30 pažyma dėl *žinomo paramos gavėjo* pažeidimų, 2018-08-16 pažyma dėl *žinomo paramos gavėjo* pažeidimų, 2018-08-16 pažyma dėl *žinomo paramos gavėjo* pažeidimų, 2018-07-30 pažyma dėl *žinomo paramos gavėjo* pažeidimų, 2018-07-30 pažyma dėl *žinomo paramos gavėjo* pažeidimų, 2018-10-05 pažyma dėl *žinomo paramos gavėjo* pažeidimų, 2019-05-03 pažyma dėl *žinomo paramos gavėjo* pažeidimų, 2020-01-06 pažyma dėl *žinomo paramos gavėjo* pažeidimų.

⁶⁶Pavyzdžiui, 2018-06-07 ŽŪM komisijos posėdžio protokolas dėl *žinomo paramos gavėjo* pažeidimų, 2018-08-20 ŽŪM komisijos posėdžio protokolas dėl *žinomo paramos gavėjo* pažeidimų, 2018-10-10 ŽŪM komisijos posėdžio protokolas dėl *žinomo paramos gavėjo* pažeidimo, 2019-02-13 ŽŪM komisijos posėdžio protokolas dėl *žinomo paramos gavėjo* pažeidimų, 2020-01-10 ŽŪM komisijos posėdžio protokolas dėl *žinomo paramos gavėjo* pažeidimų.

⁶⁷ŽŪM komisijos darbo reglamento 8p.

vaidmenį⁶⁸.

Nustatyta, kad pažeidimų kontrolieriaus pažymos nėra registruojamos, pažymos komisijai pateikiamos el. paštu, nėra fiksuojama pažeidimų kontrolieriaus išvados pateikimo ŽŪM komisijai data, nuo kurios turi būti skaičiuojami tolimesni proceso terminai, t. y. ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo šios pažymos gavimo ŽŪM komisija priima sprendimą⁶⁹. Paprašius pažeidimų kontrolieriaus pateikti informaciją kada pateiktos išvados komisijai, dalis šios informacijos nebuvo pateikta, nes nėra išsaugota.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, nustatyta, kad pažeidimų kontrolieriaus veiklos reglamentavimas neatitinka praktikos, o praktikoje formaliai vykdomos pažeidimų kontrolieriaus funkcijos ne tik sudaro palankias sąlygas užtęsti bendrą pažeidimo tyrimo terminą, bet ir neužtikrinamas NMA atlikto pažeidimo tyrimo ir siūlomo sprendimo dėl sankcijų tinkamas kontrolės vykdymas.

Pasiūlymai:

1) Siekdami, kad nustatytas reglamentavimas atitiktų faktinę situaciją, siūlome svarstyti galimybę pasirinkti vieną iš alternatyvių galimybių:

- užtikrinti, kad esamu reglamentavimu priskirta ŽŪM kontrolieriui vykdyti pažeidimo tyrimo funkcija būtų vykdoma neformaliai ir pažeidimo tyrimo veiksmai, pavyzdžiui, trūkstamos informacijos surinkimas iš NMA ar kitų subjektų bei pan., būtų atliekami per ŽŪM pažeidimų kontrolieriui pažeidimų tyrimui atlikti skirtą 15 d. d. terminą, o ne ŽŪM komisijos posėdžių metu;
- arba pasirinkti kitą ŽŪM pažeidimų tyrimo proceso modelį ir pažeidimo visos apimties tyrimo funkcijos vykdymą, pavyzdžiui, priskirti vykdyti ŽŪM komisijai, tokiu atveju atlikti esančio reglamentavimo pakeitimus, detaliai aprašyti subjekto, atliekančio pažeidimų tyrimą, funkcijas, teises, pareigas, atsakomybę bei atskaitomybę, išsamiai aprašyti visą pažeidimų tyrimo procesą, terminus, sprendimų priėmimo tvarką (ŽŪM).

2) Pasilikus prie esamo ŽŪM pažeidimų tyrimo modelio, reglamentuoti ŽŪM pažeidimų kontrolieriaus pažymos formą ir nustatyti reikalavimus pažymos turiniui, kad pažymoje turi būti nurodyta: ŽŪM pažeidimų kontrolieriaus pažeidimo tyrimo pradžios ir pabaigos datos, atlikti veiksmai, tyrimo metu surinkta informacija, nurodyti informacijos gavimo šaltinius, surinktos informacijos įvertinimas bei pateiktas ŽŪM pažeidimų kontrolieriaus argumentuotas siūlymas ŽŪM komisijai. Taip pat siūlome nustatyti, kad ŽŪM pažeidimų kontrolieriaus pažyma turi būti užregistruota, o pažymos pateikimo ŽŪM komisijai data turėtų būti tinkamai fiksuojama (ŽŪM).

⁶⁸Tai taip pat užfiksuota dalyvaujant 2020-01-10 bei 2020-02-13 vykusiuose komisijos posėdžiuose, kur informaciją apie įtariamą pažeidimą komisijai pristatė ne ŽŪM pažeidimų kontrolierius, o NMA atstovas, dalyvaujantis stebėtojo teisėmis. ŽŪM pažeidimų kontrolierius posėdžio metu neuždavė jokių klausimų, taip pat nepateikė atsakymų komisijai į klausimus, tik posėdžio pabaigoje komisijos pirmininkas paklausė koks yra pažeidimų kontrolieriaus siūlymas.

⁶⁹ Pažeidimų administravimo taisyklių 14 p.

4.6. ŽŪM neužtikrina tinkamo NMA nustatytų pažeidimų kontrolės vykdymo.

ŽŪM pažeidimų kontrolierius turi vykdyti NMA *nustatytų pažeidimų* kontrolės funkciją⁷⁰. Numatyta, kad ŽŪM pažeidimų kontrolierius, gavęs iš agentūros informaciją apie naujai nustatytus pažeidimus, peržiūri Agentūros į AFIS įvestus duomenis apie juos, atsitiktinės atrankos būdu atranka pažeidimus ir per 20 darbo dienų (dėl objektyvių priežasčių ministerijos įgalioto asmens teisės aktu šis terminas gali būti pratęstas) atlieka jų tyrimą, siekdamas įsitikinti, ar pagrįstai nustatyti pažeidimai ir (arba) priimti sprendimai dėl sankcijų. Atlikęs pažeidimo tyrimą ir įsitikinęs, kad nepagrįstai buvo nustatytas pažeidimas ir (arba) priimtas sprendimas dėl sankcijų, ministerijos pažeidimų kontrolierius ne vėliau kaip kitą darbo dieną pateikia komisijai pažymą apie pažeidimą, kurioje išdėstyta išvada apie agentūros priimtą sprendimą ir siūlomas ministerijos pažeidimų kontrolieriaus sprendimas dėl sankcijų. Korupcijos rizikos analizės metu nustatyta, kad ŽŪM pažeidimų kontrolieriaus vykdoma pažeidimų kontrolės funkcija reglamentuota neišsamiai, o vykdoma pažeidimų kontrolė yra nepakankama:

1) *nėra nustatyta, koku periodiškumu turi būti vykdoma kontrolė, nenustatytas minimalus bei optimalus privalomų peržiūrėti atvejų skaičius*. Korupcijos rizikos analizės metu nustatyta, kad pažeidimų kontrolierius, nepriklausomai nuo to, kiek pažeidimų į AFIS Agentūros specialistai suvedė, kiekvieną ketvirtį atsitiktine tvarka atsirenka tris atvejus, kuriuos peržiūri ir surašo ataskaitą. Iš lentelėje pateiktų statistinių duomenų matyti, kad toks mechanizmas sudaro sąlygas nepakankamai kontrolei, nes neužtikrina, kad peržiūrimų atvejų skaičius būtų planuojamas atsižvelgiant į suvestų pažeidimų skaičių:

Laikotarpis	NMA suvedė pažeidimų į AFIS	ŽŪM pažeidimų kontrolierius patikrino	Kiek procentų atvejų peržiūrėta
2018 m. II ketvirtis	43	3	7 proc.
2018 m. III ketvirtis	63	3	5 proc.
2018 m. IV ketvirtis	24	3	13 proc.
2019 m. I ketvirtis	21	3	14 proc.
2019 m. II ketvirtis	14	3	21 proc.

2) *esantis reglamentavimas, kuris numato galimybę analizuotinus atvejus pasirinkti atsitiktinės atrankos būdu, nesudaro tinkamų sąlygų kontroliuoti rizikingiausias pažeidimų tyrimus*. Teisės aktuose nėra nustatyta jokių atrankos kriterijų, kurie sudarytų sąlygas peržiūrėti, pavyzdžiui, sudėtingesnius, kompleksinius pažeidimų tyrimus, arba tuos, už kuriuos skiriamos didesnės sankcijos ir pan. Toks atrankos mechanizmo nebuvimas galimai sąlygojo tai, jog ŽŪM pateiktais duomenimis 2018-2019 m. pažeidimų kontrolierius savo ataskaitose nei karto nėra užfiksavęs jokių neatitikimų ar

⁷⁰ Pažeidimų administravimo taisyklių III skyrius.

trūkumų. Remiantis ŽŪM pateiktais duomenimis, per analizuotą laikotarpį pažeidimų kontrolierius, atlikęs tyrimą, visais atvejais konstatavo, kad Agentūra pagrįstai nustatė atrinktus tikrinti pažeidimus ir priėmė pagrįstus sprendimus dėl sankcijų už šiuos pažeidimus taikymo.

3) nėra apibrėžta, kokius veiksmus pažeidimų kontrolierius turėtų atlikti pertikrindamas suvestus pažeidimus, ką konkrečiai turi vertinti (ar pažeidimų tyrimo procedūras, ar terminus, ar sankcijų skaičiavimą ir t. t.), visiškai neapibrėžta, kokie yra pažeidimų kontrolieriaus įgaliojimai, teisės ir pareigos vykdant šią funkciją, t. y. suteikta per didelę diskrecijos teisė pačiam pažeidimų kontrolieriui pasirinkti tiek kontroliuotinus atvejus, tiek pasirinkti kokia apimti ir kokią informaciją vertinti, kokius veiksmus atlikti, kaip atliktus veiksmus fiksuoti ir t. t. Toks reglamentavimo nebuvimas sudaro sąlygas formuoti skirtingą praktiką, kadangi kiekvienu atveju pažeidimų kontrolierius vykdydamas kontrolės funkcijas gali elgtis savo nuožiūra.

4) nėra nustatyto reikalavimo atliktus veiksmus bei nustatytus rezultatus išsamiai dokumentuoti. Esantis reglamentavimas numato rengti pažymą⁷¹ tik tais atvejais, jeigu būtų nustatytas nepagrįstas NMA veiksmas, tačiau atliekant korupcijos rizikos analizę ŽŪM nurodė, kad nors nereglementuota, tačiau praktikoje nuspręsta rengti ataskaitas, kad atlikti veiksmai būtų dokumentuoti net ir tais atvejais, kai nenustatyti nepagrįsti NMA veiksmai. Įvertinus 2018-2019 m. pateiktas pažeidimų kontrolieriaus ataskaitas⁷², pastebėtina, kad ataskaitos nėra informatyvios, jose nėra nurodytas patikrinimo pradžios ir pabaigos laikas, nėra užfiksuoti pažeidimų kontrolieriaus atlikti veiksmai, jų rezultatai. Taip pat, nors nėra reglamentuota, praktikoje visas pažeidimų kontrolieriaus parengtas ataskaitas tvirtina ŽŪM komisija, tačiau tokio turinio formalios ataskaitos nesudaro sąlygų tinkamai vykdyti pažeidimų kontrolieriaus atliktų veiksmų priežiūrą bei kontrolę.

5) Esantis reglamentavimas numato vykdyti tik NMA *nustatytų pažeidimų kontrolę*, tačiau tais atvejais, kai NMA tyrėjai atlieka įtariamo pažeidimo tyrimą ir NMA komisija priima sprendimą *neregistruoti* pažeidimo, tokių sprendimų kontrolės mechanizmas nėra numatytas. Manytina, kad tais atvejais, kai NMA atlikus tyrimą priimamas sprendimas pažeidimo neregistruoti taip pat gali egzistuoti galima piktnaudžiavimo ir / ar neskaidrių, netinkamų sprendimų priėmimo rizika, todėl papildomos kontrolės priemonės padėtų tokią riziką suvaldyti.

6) Procedūros aprašo Įtariamų / nustatytų pažeidimų registravimo ir tyrimo proceso 6 žingsnio aprašyme nurodyta, kad jeigu ŽŪM nusprendžia grąžinti NMA patikslinti / persvarstyti pateiktą siūlymą, klausimas teikiamas NMA komisijai dėl tolimesnio projekto administravimo / sankcijos taikymo / pažeidimo tyrimo atnaujinimo ir kt. Tais atvejais, kai ŽŪM nusprendžia, jog

⁷¹Pažeidimų administravimo taisyklių 22 p.

⁷²2018-08-17 (be numerio) 2018 m. II ketvirčio ataskaita; 2018-11-12 (be numerio) 2018 m. III ketvirčio ataskaita, 2019-02-08 (be numerio) 2018 m. IV ketvirčio ataskaita, 2019-05-08 (be numerio) 2019 m. I ketvirčio ataskaita, 2019-08-02 (be numerio) 2019 m. II ketvirčio ataskaita.

NMA sprendimas dėl nustatyto pažeidimo ir sankcijos taikymo yra naikintinas arba kai atsiranda poreikis persvarstyti paramos gavėjams pritaikytas sankcijas, kai šios sankcijos buvo pritaikytos po NMA atlikto pažeidimo tyrimo, klausimas teikiamas NMA komisijai dėl tolimesnio projekto administravimo ir apie galutinį sprendimą tarnybiniu pranešimu informuojamas projektą administruojantis NMA struktūrinis padalinys ir (arba) kiti susiję struktūriniai padaliniai. Atlikus korupcijos rizikos analizę, nustatyta, kad ŽŪM nekontroliuoja, kaip NMA vykdo ŽŪM sprendimus, t. y. nėra numatytas kontrolės mechanizmas.

Pasiūlymai:

1. Išsamiai reglamentuoti NMA nustatytų pažeidimų kontrolės vykdymo tvarką ir numatyti: 1) kokių periodiškumu turi būti vykdoma kontrolė; 2) optimalų privalomų peržiūrėti atvejų skaičių; 3) aiškius atrankos kriterijus, kurie sudarytų sąlygas peržiūrėti rizikingiausius pažeidimų tyrimus; 4) apibrėžti, kokie yra pažeidimų kontrolieriaus įgaliojimai, teisės, pareigos atsakomybė bei atskaitomybė vykdant šią funkciją, kokius veiksmus pažeidimų kontrolierius turėtų atlikti pertikrindamas suvestus pažeidimus, ką konkrečiai turi vertinti; 5) patvirtinti reikalavimus ataskaitos turiniui bei formai, nustatyti pareigą atliktus veiksmus bei nustatytus rezultatus dokumentuoti ataskaitoje; 6) nustatyti ataskaitos pasirašymo, registravimo, tvirtinimo bei saugojimo procedūras (ŽŪM).

2. Išplėsti esantį NMA nustatytų pažeidimų kontrolės mechanizmą ir numatyti ŽŪM vykdyti NMA priimtų sprendimų neregistruoti pažeidimo kontrolę bei nustatyti išsamią kontrolės vykdymo tvarką (ŽŪM).

3. Nustatyti NMA pavestų vykdyti ŽŪM sprendimų kontrolės mechanizmą bei nustatyti periodiškumu vykdyti sprendimų vykdymo kontrolę (ŽŪM).

4.7. Neišsamiai reglamentuota ŽŪM komisijos sudarymo tvarka bei veikla.

Pažeidimų administravimo taisyklės numato atvejus, kai NMA siūlomą sprendimą dėl sankcijų turi pateikti derinti ŽŪM⁷³. Kaip jau buvo minėta, pirmiausia, ŽŪM pažeidimų kontrolierius, siekdamas įsitikinti, ar NMA pagrįstai nustatė pažeidimą ir siūlo sprendimą dėl sankcijų pažeidimo, atlieka tyrimą. Atlikęs pažeidimo tyrimą, ministerijos pažeidimų kontrolierius ne vėliau kaip kitą darbo dieną ŽŪM komisijai pateikia pažymą apie pažeidimą, kurioje išdėstyta išvada apie Agentūros siūlomą sprendimą dėl sankcijų⁷⁴, o ŽŪM komisija priima sprendimą⁷⁵. Atlikus korupcijos rizikos analizę, nustatyta, kad ŽŪM komisijos veikloje egzistuoja šie korupcijos rizikos veiksniai:

4.7.1. Neišsamiai reglamentuota ŽŪM komisijos sudarymo tvarka, nenumatyta komisijos narių rotacija.

⁷³Pažeidimų administravimo taisyklių 10 p.

⁷⁴Pažeidimų administravimo taisyklių 13 p.

⁷⁵ Pažeidimų administravimo taisyklių 14 p.

ŽŪM komisijos sudėtį ir jos darbo reglamentą įsakymu tvirtina Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras⁷⁶. ŽŪM komisija savo veiklą organizuoja vadovaujantis ŽŪM komisijos reglamentu. Korupcijos rizikos analizės metu nustatyta, kad nėra reglamentuota komisijos sudarymo tvarka: nenustatytas komisijos narių skaičius, nėra nurodyta kokius reikalavimus (kvalifikacinius, patirties ir t.t.) turėtų atitikti į komisiją skiriamas narys, nėra numatyta nei komisijos pirmininko, nei narių rotacija, neapibrėžtas kadencijų skaičius bei trukmė. Taip pat nėra reglamentuota kokiu tikslu, kokiais kriterijais vadovaujantis, kokių kompetencijų turintys asmenys yra įtraukiami į komisijos sudėtį stebėtojų teisėmis. Toks nepakankamas reglamentavimas sudaro palankias sąlygas subjektyviai ir šališkai suformuoti komisijos sudėtį bei gali sukelti pagrįstų abejonių komisijos priimamų sprendimų objektyvumu.

4.7.2. *Nėra nustatytų reikalavimų ŽŪM komisijos sprendimo formai bei turiniui, o priimami sprendimai ne visada tinkamai argumentuojami. Balsuojama nesilaikant nustatyto reglamentavimo.*

ŽŪM komisija, gavusi ministerijos pažeidimų kontrolieriaus pažymą apie pažeidimą, pažeidimų kontrolieriaus suorganizuoto posėdžio metu, ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo šios pažymos gavimo <...>, priima sprendimą: *pritarti* agentūros siūlomam sprendimui dėl sankcijų, *nepritarti* agentūros siūlomam sprendimui dėl sankcijų, *kitą* sprendimą⁷⁷. ŽŪM komisijos sprendimas pateikiamas posėdžio protokole, o sprendimas įsigalioja sprendimo priėmimo dieną, jeigu komisija nenumato kitų terminų⁷⁸. Agentūra apie priimtą sprendimą informuojama ne vėliau kaip per 3 darbo dienas⁷⁹.

Taigi, protokolas yra pagrindinis dokumentas, kuriame turėtų būti nuosekliai, aiškiai, argumentuotai fiksuojami ŽŪM komisijos narių bei posėdžio metu kitų dalyvaujančių asmenų (paramos gavėjų, jų atstovų ir t.t.) iškelti bei svarstyti klausimai, pateikti siūlomų sprendimų argumentai, tačiau nustatyta, kad nėra reglamentuoti reikalavimai ŽŪM komisijos protokolo sudarymui, todėl ŽŪM komisijos protokolai savo turiniu bei išsamumu yra labai skirtingi.

Pažymėtina, kad ŽŪM komisija svarsto tokius pažeidimų atvejus, už kuriuos siūlomos sankcijos suma siekia 50 000 Eur arba kai sankcija neturi būti taikoma dėl išimtinių sąlygų⁸⁰, ŽŪM komisijos protokole pateikti sprendimai yra privalomi vykdyti NMA, todėl jie turi būti išsamūs, nuoseklūs, pagrįsti ir suprantami, ypatingai tais atvejais, kai ŽŪM nepitaria arba iš dalies pritaria NMA siūlomai sankcijai arba priima kitą sprendimą, pvz. paveda atlikti tam tikrus veiksmus.

⁷⁶ ŽŪM komisijos reglamento 4 p.

⁷⁷ Pažeidimų administravimo taisyklių 14 p.

⁷⁸ ŽŪM komisijos reglamento 17 p.

⁷⁹ Pažeidimų administravimo taisyklių 15 p.

⁸⁰ Pažeidimų administravimo taisyklių 10 p.

Protokolų rengimo, registravimo ir saugojimo tvarkos aprašo⁸¹ 8 p. numatyta, *kad išsiskyrus balsavusiųjų nuomonei, protokole turi būti užfiksuojamos balsavusiųjų pavardės ir nurodomi „prieš“ balsavusiųjų argumentai ir motyvai*, tačiau korupcijos rizikos analizės metu įvertinus ŽŪM komisijos posėdžio protokolus, nustatyta, kad dažnu atveju nustatyto reikalavimo ŽŪM komisija nevykdo, pavyzdžiui, tais atvejais, kai ŽŪM komisijos nariai balsavo „prieš“⁸², protokole nėra pateikiami tokio balsavimo argumentai, todėl iš protokolo dėstyme užfiksuotų atskirų komisijos narių dialogo ar išsakytų abejonių, klausimų ar teiginių ne visais atvejais yra aišku, dėl kokių priežasčių kiekvienas komisijos narys nepritaria ar tik iš dalies pritaria NMA pateiktam siūlymui dėl sankcijos skyrimo.

Pavyzdžiui, 2018-07-31 vykusio ŽŪM komisijos posėdžio protokolas Nr. 8D-400 (5.50 E) dėl *dvių žinomų paramos gavėjų pažeidimų* - galimai sukurtų dirbtinių sąlygų paramai gauti, kur ŽŪM komisija savo sprendimą nepritari NMA siūlymui skirti sankcijas paramos gavėjams grindė tuo, kad: *„<...> nėra įrodyta pareiškėjo tyčia ir nėra įrodytas sąmoningas asmenų veiksmų derinimas galimai neteisėtai sukuriant sąlygas, reikalingas paramai pagal KPP paramos schemą gauti <...>“*. Posėdžio protokole iki nutarimosios dalies komisijos nariai uždavė keletą klausimų, išsakė keletą teiginių⁸³, buvo išsakyti NMA ir ŽŪM atstovų argumentai dėl paramos gavėjų susietumo ir dirbtinių sąlygų paramai gauti. Pažymėtina, kad ŽŪM pažeidimų kontrolierius ŽŪM komisijai pristatė savo parengtą 2018-07-30 pažymą ir atsižvelgiant į Agentūros pateiktą informaciją, pasiūlė pritari Agentūros sprendimui, tačiau ŽŪM komisija priėmė priešingą sprendimą.

Susipažinus su NMA šių paramos gavėjų pažeidimų tyrimų medžiaga, nustatyta, kad NMA atliko rizikos kriterijų vertinimą⁸⁴ ir padarė išvadą, kad *žinomų paramos gavėjų* projektai atitinka 5 pagrindinius rizikos kriterijus bei nagrinėjo subjektyvius bei objektyvius pažeidimo elementus⁸⁵.

⁸¹ Protokolų rengimo, registravimo ir saugojimo tvarkos aprašas patvirtintas Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos kanclerio 2018 m. rugsėjo 28 d. potvarkiu Nr. 4D-157 (1.8 E).

⁸² Pavyzdžiui, 2018-07-31 ŽŪM komisijos posėdžio protokolas dėl *žinomo paramos gavėjo* ir *žinomo paramos gavėjo* pažeidimų, 2018-08-20 ŽŪM komisijos posėdžio protokolas dėl *žinomo paramos gavėjo* pažeidimų, kai 5 nariai balsavo už NMA siūlymą dėl sankcijų, 7 - prieš; 2018-09-05 ŽŪM komisijos posėdžio protokolas dėl *žinomo paramos gavėjo* pažeidimų, kai 5 balsavo už, 3 prieš NMA siūlymą dėl sankcijų; 2018-10-10 ŽŪM komisijos posėdžio protokolas dėl *žinomo paramos gavėjo* pažeidimų, kai 4 balsavo už, 4 prieš NMA siūlymą dėl sankcijų, lemiamas komisijos pirmininko balsas; 2019-08-06 ŽŪM komisijos posėdžio protokolas dėl *keturių žinomų paramos gavėjų* pažeidimų 6 balsavo už, 2 prieš NMA siūlymą dėl sankcijų.

⁸³ 2018-07-31 vykusio ŽŪM komisijos posėdžio protokole Nr. 8D-400 (5.50 E) nurodyti užduoti klausimai: *ar prieš išmokant pinigus už galutinį mokėjimo prašymą, Agentūra įsitikino, kad pasiekti projekto tikslai; kada buvo įgyvendintas projektas; nurodyti teiginiai: šeimos ūkiai turėtų būti skatinami; projektai yra pilnai pasiekę savo tikslus; kompetentingi padaliniai ir NMA turi peržiūrėti teisės aktus ir projektų vertinimo ir administravimo praktiką ir atlikti reikiamas korekcijas. Priimant sprendimą reikia vadovautis ir protingumo principu.*

⁸⁴ Remiantis galimai neteisėtų sąlygų gauti paramą nustatymo metodika (toliau – Metodika), patvirtinta Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2014 m. lapkričio 27 d. įsakymu Nr. 3D-889 „Dėl galimai neteisėtų sąlygų gauti paramą nustatymo metodikos patvirtinimo“ (2016-01-20 įsakymo Nr. 3D-25 redakcija), įvertinti rizikos kriterijai, nurodyti Metodikos 1 ir 2 prieduose (remiantis Metodikos 16 punktu, „16. Tais atvejais, jei projektas yra administruojamas ar vykdoma jo priežiūra pagal KPP priemonės „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklos sritį „Parama jaunųjų ūkininkų įsikūrimui“, turi būti įvertinami rizikos kriterijai, detalizuoti Metodikos 2 priede. Tuo atveju, jei projektas atitinka ne mažiau kaip 3 rizikos kriterijus, turi būti atliekamas pažeidimo tyrimas, kurio metu turi būti įvertinti visi objektyvūs ir subjektyvūs elementai, kaip numatyta Metodikos 8 punkte.“).

⁸⁵ NMA išvadoje, kurią kartu su kita informaciją pateikė ŽŪM 2018-07-10 raštu Nr. BRK-3306, nurodė, kad „<...> išnagrinėjus projektuose turimą informaciją bei sąsajas tarp paramos gavėjų, kai projektai iš esmės yra tapatūs bei juos

Taip pat NMA pažeidimo tyrimo išvadoje yra nurodyta: „<...> kad nustatytas reglamentavimas numato, jog parama turi pasiekti kiek įmanoma platesnį asmenų ratą. Šį aspektą parodo paramos teikimo apribojimai Įgyvendinimo taisyklėse – vieno pareiškėjo vienam projektui maksimaliai skiriama suma pagal Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemonės „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklos sritį „Parama jaunųjų ūkininkų įsikūrimui“ gali būti skiriama iki 60 000 Eur, o pagal Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemonės „Investicijos į materialųjį turtą“ veiklos sritį „Parama investicijoms į žemės ūkio valdas“, kai prašomos paramos suma yra ne didesnė kaip 50 000 Eur“ gali būti skiriama iki 50 000 Eur. Šis apribojimas skirtas tam, kad ES parama galėtų pasinaudoti kiek galima daugiau gavėjų. O paramos gavėjams išmokėta paramos suma yra iš viso 110 000 ,00 Eur (60 000,00 Eur + 50 000,00 Eur), nors NMA pažeidimo tyrimo duomenimis paramos gavėjai veikė kaip vienas ekonominis vienetas. <...> apribojimai sukurti tam, kad paramą galėtų gauti tie asmenys, kuriems ji yra skirta, ir tokio dydžio, kad nebūtų diskriminuojami kiti rinkos dalyviai. Sąlygų, kai siekiama apeiti Įgyvendinimo taisyklėse nustatytus ribojimus, sukūrimas sudaro kliūtį pasiekti priemonės ir Programos tikslus.<...>“.

Taigi, įvertinus ŽŪM protokolinią sprendimą dėl konkrečių paramos gavėjų nustatyta, kad ŽŪM komisija konstatuoja, jog nėra įrodyta pareiškėjo tyčia ir nėra įrodytas sąmoningas asmenų veiksmų derinimas, tačiau protokole nėra informacijos ar komisija analizavo konkrečius rizikos kriterijus, subjektyvius bei objektyvius pažeidimo elementus, nepateikta informacija nugincijanti NMA pažeidimo tyrimo metu nustatytas aplinkybes dėl sąsajų tarp paramos gavėjų. Vienas ŽŪM komisijos narys posėdžio metu išreiškė abejones dėl NMA galimai netinkamai atlikto pažeidimų tyrimo, galimai padarytų klaidų bei pažeidimų tyrimo nesavalaikiškumo⁸⁶, tačiau kyla abejonių, ar komisijos nario išsakyti pastebėjimai dėl NMA atliktų veiksmų kokybės yra pakankamas bei tinkamas pagrindimas priimti galutinį sprendimą dėl sankcijų skyrimo paramos gavėjams. Juolab, kad ŽŪM komisija turėjo galimybę pavesti NMA surinkti trūkstamą informaciją ar atlikti kitus reikiamus veiksmus, jeigu sprendimo priėmimui pritrūko informacijos. O iškilus abejonėms dėl galimai netinkamai, nesavalaikiai atliekamų NMA veiksmų, ŽŪM komisija galėjo siūlyti NMA vadovybei inicijuoti tarnybinį patikrinimą bei įvertinti ar nebuvo aplaidžiai vykdomos pavestos

sieja geografinis, ekonominis, funkcinis, asmeninis, teisinis ryšiai, darytina išvada, kad paramos gavėjai <...> galimai neteisėtai sukūrė paramai gauti reikalingas sąlygas. Atsižvelgiant į sąsajas tarp paramos gavėjų (ta pati projektų įgyvendinimo vieta, tos pačios projektų veiklos, dalyvauja susiję fiziniai asmenys (sutuoktiniai), nustatytas projektų funkcinis nesavaranikiškumas ir t.t.), padaryta išvada, kad paramos gavėjai projektų įgyvendinimo laikotarpiu tarpusavyje derino veiksmus. Dirbtinai išskaidžius projektus, kuriuos valdo skirtingi subjektai, buvo siekta sukurti teisinę struktūrą, leidusią nacionaliniuose teisės aktuose apibrėžtą tikslą. <...>“.

⁸⁶ 2018-07-31 vykusio ŽŪM komisijos posėdžio protokole Nr. 8D-400 (5.50 E) nurodyta: Agentūra prieš išmokėdama antrąją išmokos dalį, turėjo įsitikinti, kad projekto tikslai pasiekti. Taip pat yra išvelgiamos Agentūros vertinimo klaidos, pareiškėjai nei vertinimo nei administravimo metu nebuvo pripažinti netinkamais paramai gauti dėl galimo sąsajų, nors tas faktas buvo Agentūrai žinomas nuo 2015 m., abiem pateikus paraiškas. Be to, Agentūra nepateikė aiškios informacijos, kokių ėmėsi (jeigu ėmėsi) priemonių, kad pareiškėjai pagrįstų projektų atskirumą; sutuoktiniai melagingos informacijos nepateikė. Nėra jų kaltės, Agentūra turėjo juos projekto vertinimo etape perspėti apie tokią grėsmę ir galimas sankcijas tokiu būdu kartu vykdant atskirus projektus.

funkcijos, o pasitvirtinus abejonėms, pavesti imtis reikiamų priemonių, kurios ateityje užkirstų kelią panašioms atvejams.

Apibendrinant pateiktą informaciją, daroma išvada, kad ŽŪM komisijos protokoliniai sprendimai nepakankamai pagrindžiami ir argumentuojami. Manytina, kad nurodant nario balsavimo „prieš“ motyvus, būtų užtikrinamas didesnis priimamo sprendimo skaidrumas bei tokiu būdu stiprinama individuali komisijos nario atsakomybė.

Atkreiptinas dėmesys, kad ŽŪM komisijos darbo reglamente yra nustatyta, kad komisijos sprendimas laikomas priimtu, jei už jį balsuoja daugiau kaip pusė visų posėdyje dalyvaujančių komisijos narių. Balsuojama „už“ arba „prieš“. Balsams pasiskirsčius po lygiai, lemiamas komisijos pirmininko balsas. Korupcijos rizikos analizės metu įvertinus komisijos posėdžio protokolus, nustatyta, kad tam tikrais atvejais⁸⁷ buvo nesilaikoma nustatyto reglamentavimo ir komisijai balsuojant, kai kurie komisijos nariai nenurodant jokių priežasčių nuo balsavimo susilaikydavo, nors tokios galimybės esantis reglamentavimas nenumato, taigi darytina išvada, kad ŽŪM komisijos nariai ne visada balsuodami laikosi teisės aktų reikalavimų.

4.7.3. *Nėra sukurto ŽŪM komisijos veiklos nešališkumą užtikrinančio mechanizmo.*

Korupcijos rizikos analizės metu ŽŪM nurodė, kad šiuo metu vykdomos ir planuojamos diegti viešų / privačių interesų kontrolės priemonės nustatytos ŽŪM Korupcijos prevencijos programos priemonių plane (toliau – korupcijos prevencijos planas)⁸⁸, o interesų konflikto prevencija vykdoma vadovaujantis bendrais teisės aktų reikalavimais⁸⁹. Nustatyta, kad korupcijos prevencijos plane numatyta 1-a priemonė, susijusi su interesų konfliktų valdymu: *užtikrinti ŽŪM ir jos valdymo sričiai priskirtose įstaigose, įmonėse dirbančių darbuotojų privačių interesų deklaracijose pateiktų duomenų įvertinimą.* ŽŪM nurodė, kad 2019 m. spalio mėnesį buvo atlikta visų ŽŪM darbuotojų viešųjų / privačių interesų deklaracijų peržiūra ir tą patį mėnesį visiems ŽŪM darbuotojams buvo išsiųstas priminimas apie pareigą deklaruoti interesus, pagal peržiūros rezultatus visiems išsiųstos dažniausiai deklaracijose pasikartojančių klaidų sąrašas su paaiškinimu kaip jas ištaisyti ir teisingai deklaruoti. Korupcijos rizikos analizės atlikimo metu ŽŪM pateikė informaciją, kad keli ŽŪM komisijos nariai 2019-12-27 duomenimis buvo nepateikę arba ne laiku pateikę deklaracijas⁹⁰.

⁸⁷1) 2018-07-17 vykusio komisijos posėdžio metu priimant sprendimą dėl *žinomo paramos gavėjo* 2018-07-19 d. protokole užfiksuota, kad nuo balsavimo susilaikė 3 komisijos nariai – D. L., A. M., R. K.“; 2) 2018-07-31 Vykusio komisijos posėdžio metu priimant sprendimą dėl *žinomo paramos gavėjo*, 2018-08-07 protokole užfiksuota, kad nuo balsavimo susilaikė 1 komisijos narys – I. L.

⁸⁸ Žemės ūkio sektoriaus antikorupecijos programos įgyvendinimo priemonių 2015-2025 m. planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2002 m. rugsėjo 23 d. įsakymu Nr. 3D-373 (Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2018 m. rugpjūčio 22 d. įsakymu Nr. 3D-573 redakcija). Prieiga internete: <https://zum.lrv.lt/lt/korupcijos-prevencija-1/teisine-informacija-5>.

⁸⁹ Prieiga internete: <https://zum.lrv.lt/lt/korupcijos-prevencija-1/bendroji-informacija-1>.

⁹⁰Korupcijos rizikos analizės metu nustatyta, jog 2019-12-27 duomenimis ŽŪM komisijos narė M. G., Žemės ūkio ministerijos 2-ojo Europos Sąjungos paramos skyriaus patarėja, 2019 m. birželio mėn. grįžusi iš vaiko priežiūros atostogų,

Pažymėtina, kad ŽŪM komisijos veiklą reglamentuojantys teisės aktai nenumato ŽŪM komisijos nariams pareigos teikti nešališkumo ir / ar konfidencialumo deklaracijų.

Pažymėtina, kad svarbu užtikrinti ŽŪM komisijos narių bei pažeidimų kontrolieriaus veiklos nešališkumą, tačiau nustatyta, kad ŽŪM nėra sukurtas bei reglamentuotas nu(si)šalinimo procesas. Nenustatyta, koks asmuo turi priimti sprendimą dėl ŽŪM komisijos nario nusišalinimo, kai komisijos nariui pavestos pareigos gali sukelti viešųjų ir privačių interesų nesuderinamumą bei pažeisti nešališkumo principą. Atlikus ŽŪM pateiktos informacijos analizę, nustatytas atvejis, kai ŽŪM komisijos 2018-04-23 posėdžio protokole nurodyta, kad „*NUTARTA (vienbalsiai, komisijos narė X balsavime nedalyvavo)*“ nors posėdžio dalyvių sąrašė šios komisijos narės parašas yra. ŽŪM paaiškino, kad toks įrašas reiškia, jog komisijos narė tuo metu taip nusišalino nuo balsavimo, nes komisijos narė apie pageidavimą nedalyvauti balsavime informavo posėdžio pirmininką žodžiu. Tačiau minėtame posėdžio protokole nėra pažymėta, kad buvo svarstytas komisijos narės nusišalinimo klausimas, nepažymėta ir kokiame posėdžio etape komisijos narė pareiškė apie nusišalinimą, nenurodoma koks sprendimas buvo dėl to priimtas ir t.t. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad asmeniui, dirbančiam valstybinėje tarnyboje, draudžiama dalyvauti rengiant, svarstant ar priimant sprendimus arba kitaip paveikti sprendimus, kurie sukelia interesų konfliktą. Prieš pradėdant tokio sprendimo rengimo, svarstymo ar priėmimo procedūrą arba pačios procedūros metu asmuo, dirbantis valstybinėje tarnyboje, privalo informuoti savo institucijos vadovą ar institucijos vadovo įgaliotą atstovą arba kolegialią valstybės ar savivaldybės instituciją, kurios nariu jis yra, ir asmenis, kurie kartu dalyvauja rengiant, svarstant ar priimant sprendimą, apie esamą interesų konfliktą, pareikšti apie nusišalinimą ir jokia forma nedalyvauti toliau rengiant, svarstant ar priimant sprendimą⁹¹.

Apibendrinant, daroma išvada, kad tinkamas galimo intereso konflikto valdymas sudarytų palankias sąlygas priimti objektyvius ir skaidrius sprendimus, o aiškus interesų konflikto prevencijos veiklos reglamentavimas prisidėtų formuojant korupcijai atsparią aplinką institucijoje.

Pasiūlymai:

1) ŽŪM komisijos darbo reglamentą papildyti nuostatomis, numatančiomis komisijos sudarymo tvarką, nustatyti optimalų komisijos narių skaičių bei nustatyti, kokius reikalavimus (kvalifikacinius, patirties ir t. t.) turi atitikti į komisiją skiriamas narys. Taip pat nustatyti komisijos pirmininko bei narių rotaciją, kadencijų trukmę bei skaičių. Nustatyti, kas gali dalyvauti komisijos posėdžiuose stebėtojų teisėmis (ŽŪM).

nebuvo pateikusi privačių interesų deklaracijos. Kita ŽŪM komisijos narė N. J., Žemės ūkio ministerijos Augalininkystės ir agrarinės aplinkosaugos skyriaus patarėja, kuri paskirta pavaduoti ŽŪM komisijos narį jam nesant, 2019-12-27 ŽŪM pateiktais duomenimis nebuvo pateikusi privačių interesų deklaracijos, o ŽŪM Korupcijos prevencijos ir vidaus tyrimų padalinys nurodė, kad deklaracijos nepateikimo priežastys nežinomos. 2020-01-22 ŽŪM informavo, kad abi valstybės tarnautojos jau yra pateikusias privačių interesų deklaracijas.

⁹¹Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo 11 str., prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.41669/nXzQRPvQnL>.

2) ŽŪM komisijos darbo reglamente nustatyti detalius reikalavimus ŽŪM komisijos sprendimo formai bei turiniui, nustatyti komisijos nario pareigą balsuojant „prieš“ pagrįsti savo sprendimą ir tai detaliai užfiksuoti komisijos protokole. Taip pat siūlome nustatyti kontrolės mechanizmą, užtikrinantį, kad komisijos nariai laikytųsi nustatytos balsavimo tvarkos, o protokolai būtų tinkamai surašomi (ŽŪM).

3) Reglamentuoti ŽŪM komisijos narių nešališkumą užtikrinantį mechanizmą: nustatyti, jog komisijos nariai teiktų nešališkumo deklaracijas, nustatyti nu(si)šalinimo procesą (ŽŪM).

4) Stiprinti interesų konflikto prevencijos bei kontrolės veiklą: reglamentuoti, kas ir koku periodišku teikia rekomendacijas / priminimus darbuotojams dėl privačių interesų deklaravimo, kas, kokia apimtimi bei koku periodišku peržiūri valstybės tarnautojų privačių interesų deklaracijas, numatyti, kur turi būti fiksuojami ir kam turi būti teikiami tokių peržiūrų rezultatai, taip pat nustatyti, kokių priemonių turi būti imamasi nustačius, kad valstybės tarnautojai netinkamai vykdo pareigą deklaruoti (ŽŪM).

5) Organizuoti mokymus interesų konflikto prevencijos tema ŽŪM valstybės tarnautojams ir darbuotojams, privalantiems deklaruoti interesus, kurių metu būtų supažindinama su pagrindiniais deklaravimo aspektais, dažniausiai daromomis klaidomis, išaiškinama, kaip tinkamai pasielgti patekus į interesų konflikto situaciją, supažindinti su nusišalinimo procedūromis ir pan. (ŽŪM).

5. PARAMOS GAVĖJAMS NESUDARYTOS TINKAMOS SĄLYGOS DALYVAUTI PAŽEIDIMŲ TYRIMO PROCESĖ

Vienas pagrindinių pažeidimų administravimo proceso dalyvių yra paramos gavėjas. Siekiant užtikrinti teisėtą bei objektyvų pažeidimo nagrinėjimą, svarbu sudaryti palankias sąlygas paramos gavėjui aktyviai dalyvauti pažeidimų tyrime ir naudotis turimomis teisėmis, tuo tarpu NMA ir ŽŪM, kaip administravimo subjektai, turi laikytis gero administravimo principų bei dirbti rūpestingai⁹². Atlikus korupcijos rizikos analizę, nustatyti korupcijos rizikos veiksniai, kurie gali tapti

⁹² Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savo praktikoje nuosekliai pabrėžia administravimo subjektų pareigą laikytis teisės principų (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. kovo 1 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁵⁰²-1605/2012, 2014 m. balandžio 3 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A⁴⁹²-801/2014). Viešojo administravimo subjektas yra saistomas, be kita ko, gero administravimo principo, kuriuo įgyvendinama Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta nuostata, jog visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, reikalavimų (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. liepos 9 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartį administracinėje byloje Nr. eA-1245-662/2015). Atsakingo valdymo (gero administravimo) principas įtvirtina viešojo administravimo subjekto pareigą imtis aktyvių veiksmų (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. liepos 31 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-1547-502/2015). Iš gero administravimo principo išplaukia, kad valstybės institucijos, priimdamos administracinius sprendimus (vykdydamos valdžios funkcijas), privalo dirbti rūpestingai (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. sausio 8 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-1-502/2015; 2015 m. kovo 26 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A-1069-502/2015). Formaliai ir biurokратиškai vykdomos viešojo administravimo funkcijos nesiderina su gero administravimo principu (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. birželio 25 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-2150-492/2015). Taigi nurodytoje Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje akcentuojama viešojo administravimo subjekto pareiga imtis aktyvių veiksmų ir pareiga padėti asmeniui.

paramos gavėjo teisių užtikrinimo kliūtimi bei sudaryti palankias sąlygas abejoti priimamų sprendimų objektyvumu.

5.1. Paramos gavėjai apie NMA ir ŽŪM komisijos posėdžius informuojami pasirinktinai.

Korupcijos rizikos analizės metu nustatyta, kad tais atvejais, kai paramos gavėjo pažeidimas svarstomas NMA ir (ar) ŽŪM komisijos posėdyje, kartais šiuose posėdžiuose dalyvauja ir paramos gavėjai⁹³. Tam tikrais atvejais paramos gavėjai informuojami apie numatomą komisijos posėdžio dieną ir kviečiami⁹⁴ atvykti į posėdį, o tam tikrais atvejais paramos gavėjai turi patys domėtis ir išreikšti pageidavimą dalyvauti. Nustatyta, kad nei NMA⁹⁵, nei ŽŪM nėra vieningos praktikos ir nėra aiškiai reglamentuota prieš kokį terminą bei kokiais atvejais paramos gavėjas turi būti kviečiamas į komisijos posėdžius, o kokiais atvejais paramos gavėjas gali būti ir neinformuotas.

NMA nurodė, kad yra būtinybė paramos gavėją informuoti apie planuojamą posėdį, kai paramos gavėjui yra siūlytina taikyti sankciją ir/ arba gali būti neaiškumų dėl pažeidimo aplinkybių, tuomet paramos gavėjas prieš 1-2 d. d. informuojamas apie numatomą pažeidimo nagrinėjimą NMA komisijos posėdyje⁹⁶. Nustatyta, kad ŽŪM taip pat apie komisijos posėdį paramos gavėją informuoja nepalikus pakankamai laiko susipažinti su posėdžio metu planuojama svarstyti informacija bei atvykti į komisijos posėdį⁹⁷, tokiu atveju paramos gavėjas, gavęs kvietimą dalyvauti, dažnu atveju prašo posėdį nukelti arba informuoja, kad negalės dalyvauti, nes yra suplanavęs kitą veiklą ir nustatytu laiku atvykti nespėja.

Atsižvelgiant į tai, kas aukščiau išdėstyta, daroma išvada, jog tie paramos gavėjai, kurie gauna kvietimus dalyvauti posėdžiuose, jų metu išsakyti komisijai savo argumentus, paaiškinti aplinkybes, detalizuoti tam tikrą informaciją ir taip gali padaryti įtaką komisijos narių sprendimui, atsiduria pranašesnėje situacijoje lyginant su tokių kvietimų negavusiais, t. y. sudaromos nevienodos sąlygos atstovauti sau pažeidimų tyrimo procese ir nesudaromos tinkamos sąlygos paramos gavėjams pasinaudoti savo teise būti išklausytam⁹⁸.

⁹³Pavyzdžiui, 2020-01-13 NMA vykusio komisijos posėdžio metu buvo svarstomi 4 paramos gavėjų galimi pažeidimai, tačiau tik vienas iš 4 paramos gavėjų dalyvavo ir turėjo galimybę išsakyti savo argumentus komisijai. 2) 2018-07-04 ŽŪM komisijos posėdyje, kurio metu buvo svarstomi 2-jų paramos gavėjų pažeidimai, dalyvavo tik vieno paramos gavėjo atstovai.

⁹⁴*Žinomo paramos gavėjo* atvejis, kai apie ŽŪM komisijos posėdį buvo informuota prieš 1 d. d iki posėdžio ir paramos gavėjo advokatė 2019-05-20 pateikė prašymą nukelti komisijos posėdį, nes nori susipažinti su visa informacija ir pageidauja komisijos posėdyje sudalyvauti.

⁹⁵ NMA Pažeidimų administravimo procedūros aprašo 16 priede, 138 psl. nurodyta, kad: „Klausimą įtraukus į PŽAK posėdžio darbotvarkę, el. paštu paramos gavėjas trumpai informuojamas apie nustatyto pažeidimo aplinkybes, taikytiną sankciją bei informaciją, jog nustatytas pažeidimas bus svarstomas artimiausiame PŽAK posėdyje.“

⁹⁶ Pavyzdžiui, paramos gavėjai apie planuojamą NMA komisijos posėdį informuojami prieš 1 - 2 d. d. (*Žinomas paramos gavėjas*, kuriam tyrėjo laiškas išsiųstas 2017-09-05, informuojant, kad NMA komisijos planuojamas posėdis – 2017-09-06; *žinomas paramos gavėjas*, kuriam tyrėjo laiškas išsiųstas 2018-04-16, informuojant, kad NMA komisijos planuojamas posėdis – 2018-04-18)

⁹⁷pvz. *žinomas paramos gavėjo* atvejis, kai apie ŽŪM komisijos posėdį informuojamas prieš 1 d. d. iki posėdžio.

⁹⁸ Kaip nurodė Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2010-12-08 sprendime administracinėje byloje Nr. A756-686/2010, Europos Sąjungos Pagrindinių teisių chartijoje apibrėžiant gero administravimo principo turinį, be kita ko, taip

Pasiūlymas:

Pažeidimų administravimo taisyklėse nustatyti, kokiais atvejais paramos gavėjui turi būti siunčiamas kvietimas dalyvauti NMA ar ŽŪM komisijos posėdyje bei nustatyti optimalų terminą (pvz. informuoti ne vėliau kaip prieš 5 d. d. iki komisijos posėdžio datos), per kurį paramos gavėjui būtų sudarytos tinkamos sąlygos dalyvauti komisijos posėdyje (ŽŪM kartu su NMA).

5.2. Ne visi NMA pažeidimų tyrimo metu vykstantys susitikimai su paramos gavėjais yra protokoluojami.

NMA Procedūros apraše⁹⁹ nurodyta, kad tuo atveju, kai atliekamas pažeidimo tyrimas, paramos gavėjas ar jo atstovas pageidauja susipažinti su pažeidimo tyrimo medžiaga, toks susitikimas gali būti protokoluojamas, apie tai informuojant pareiškėją / paramos gavėją ar jo atstovą. Tačiau nėra reglamentuota kokiais atvejais susitikimas turi būti protokoluojamas, o kokiais atvejais susitikimo galima ir neprotokuluoti. NMA korupcijos rizikos analizės metu nurodė, kad įprastai protokoluojami tie susitikimai, kai gali kilti konfliktas ir paaiškėtų informacija galinti turėti įtakos pažeidimo tyrimui. Manome, jog ne visais atvejais yra įmanoma iš anksto numatyti ar susitikimo su paramos gavėju metu kils konfliktinė situacija, ar susitikimo metu pateikta informacija galėtų būti reikšminga pažeidimo tyrimui. Taip pat, neprotokuluojant susitikimo, tuo momentu gauta informacija gali būti subjektyviai interpretuojama bei įvertinama, pavyzdžiui, kaip nereikšminga, o tai sudaro palankias sąlygas piktnaudžiauti, pavyzdžiui, nepridedant dalies informacijos prie tyrimo medžiagos.

Pasiūlymas:

Reglamentuoti, jog visais atvejais pažeidimo tyrimo metu vykstantys susitikimai su paramos gavėju ar jo atstovu turi būti protokoluojami, o protokolai pridedami prie pažeidimo tyrimo medžiagos (NMA).

5.3. Netinkamai organizuojamas NMA ir ŽŪM komisijos posėdžių garso įrašų darymas.

Posėdžių garso įrašo darymas yra laikytina korupcijos prevencijos požiūriu teigiama praktika, nes sudaro papildomas sąlygas užtikrinti posėdžio objektyvumą, fiksuoti posėdžio dalyvių pasisakymus, padeda išvengti neteisingų interpretacijų, taip pat garso įrašas palengvina skundų dėl posėdyje svarstytų klausimų nagrinėjimo procesą. Korupcijos rizikos analizės metu nustatyta, kad tiek NMA, tiek ŽŪM komisijos posėdžio garso įrašai daromi ne visais atvejais, ne visuomet apie

pat nurodoma „teisė būti išklaustam“, kuri reiškia, jog kiekvienas asmuo turi būti išklaustytas prieš taikant bet kokią individualią jam nepalankią priemonę (Pagrindinių teisių chartijos 41 str. 2 d. a p.). Ši Chartijos nuostata išreiškia bendro pobūdžio teisinės vertybes, į kurias, sprendžiant dėl gero administravimo principo turinio Lietuvoje, gali būti atsižvelgiama kaip į papildomą teisės aiškinimo šaltinį. Pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ir ESTT) praktiką, teisės į gynybą principas, kuris taikomas ne tik tais atvejais, kai asmeniui gresia sankcijos, bet ir tada, kai gali būti priimamas sprendimas, kuriuo asmens interesai būtų paveikiami neigiamai, reikalauja, kad sprendimų, kuriais reikšmingai paveikiami asmens interesai, adresatas turėtų galimybę veiksmingai išreikšti savo nuomonę (ESTT 2002-12-12 sprendimas *Distillerie Fratelli Cipriani SpA* prieš *Ministero delle Finanze*, C-395/00, 51 p.).

⁹⁹ Įtariamų / nustatytų pažeidimų registravimo ir tyrimo proceso 3 žingsnio aprašymas.

garso įrašus informuojami posėdžio dalyviai, garso įrašų darymo, saugojimo bei panaudojimo praktika yra skirtinga.

Išanalizavus ŽŪM pateiktą informaciją, nustatyta, kad ŽŪM komisijos posėdžių garso įrašai daromi ne visais atvejais, o garso įrašai yra saugomi kartu su posėdžio protokolais¹⁰⁰. ŽŪM nurodė, kad vadovaujantis Protokolų rengimo, registravimo ir saugojimo tvarkos aprašu¹⁰¹, sprendimą dėl garso įrašo priima posėdžio pirmininkas, tačiau nėra reglamentuoti aiškūs kriterijai, į ką turi būti atsižvelgiama sprendžiant kokiu atveju garso įrašas privalo būti daromas, o kokiu atveju – ne, t. y. toks reglamentavimas sudaro sąlygas subjektyviai nuspręsti. Nors Protokolų rengimo, registravimo ir saugojimo tvarkos apraše numatyta, kad posėdžio pirmininkas, prieš pradėdamas posėdį, informuoja posėdžio dalyvius ar bus daromas posėdžio garso įrašas ir ar jis daromas tik protokolo surašymui, ar bus saugomas¹⁰², o protokole turi būti nurodoma „Garso įrašas yra“ arba „Garso įrašo nėra“¹⁰³, tačiau nustatyta, kad ne visais atvejais vadovujamasi nustatytu reglamentavimu ir, pavyzdžiui, nors garso įrašas daromas, tačiau apie tai nėra nurodoma protokole¹⁰⁴ arba nenurodoma jokia informacija apie garso įrašo darymą¹⁰⁵. Taip pat, ne visais atvejais¹⁰⁶ posėdžio pradžioje dalyviai informuojami apie daromą garso įrašą bei nenurodoma kokiu tikslu jis bus naudojamas. ŽŪM pateiktais duomenimis garso įrašas dažniausiai naudojamas protokolo surašymui, tačiau patvirtina, kad yra buvę atvejų, kai garso įrašas buvo teikiamas paramos gavėjų advokatams pagal jų prašymą. Įvertinus esantį reglamentavimą, nustatyta, kad nėra aiškiai apibrėžtas garso įrašo darymo tikslas bei garso įrašo saugojimo terminas, o tai yra nesuderinama su asmens duomenų tvarkymo principais¹⁰⁷, bei Duomenų subjekto teisių įgyvendinimo Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijoje taisyklių nuostatomis¹⁰⁸.

NMA komisijos darbo reglamente¹⁰⁹ numatyta, kad NMA komisijos posėdžio protokolo surašymo tikslu daro garso įrašą. Komisijos sekretorius prieš komisijos posėdį informuoja komisijos

¹⁰⁰ŽŪM pateikta paramos gavėjų trijų *konkrečių paramos gavėjų* pažeidimų tyrimų medžiaga kartu su posėdžio garso įrašais.

¹⁰¹Protokolų rengimo, registravimo ir saugojimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos respublikos žemės ūkio ministerijos kanclerio 2013 m. balandžio 2 d. potvarkiu Nr. 4D-18 (Lietuvos respublikos žemės ūkio ministerijos kanclerio 2018 m. rugsėjo 28 d. potvarkiu Nr. 4D-157 (1.8E) redakcija).

¹⁰²Protokolų rengimo, registravimo ir saugojimo tvarkos aprašo 3 p.

¹⁰³Protokolų rengimo, registravimo ir saugojimo tvarkos aprašo 7 p.

¹⁰⁴Pavyzdžiui, garso įrašas buvo darytas, bet apie tai protokole nenurodoma: ŽŪM posėdžių, vykusių 2018-06-28, 2018-07-04, 2018-07-17, 2018-07-20 protokolai.

¹⁰⁵Pavyzdžiui, ŽŪM posėdžių, vykusių 2018-04-23, 2018-07-31, 2018-08-05, 2018-08-20 protokolai.

¹⁰⁶Pavyzdžiui, dalyvaujant 2020-01-10 ŽŪM komisijos posėdyje, prieš posėdį nebuvo informuoti posėdžio dalyviai apie garso įrašo darymą.

¹⁰⁷ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/679 dėl fizinių asmens duomenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB 5 straipsnio 1 dalyje nustatyti teisėtumo, sąžiningumo ir skaidrumo, tikslo apribojimo, duomenų kiekio mažinimo, tikslumo, saugojimo trukmės apribojimo, vientisumo ir konfidencialumo principai.

¹⁰⁸ Asmens duomenų tvarkymo principai nustatyti Duomenų subjekto teisių įgyvendinimo Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijoje taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2018 m. spalio 25 d. įsakymu Nr. 3D-774.

¹⁰⁹ Komisijos pažeidimų administravimo klausimams spręsti darbo reglamentas, patvirtintas Nacionalinės mokėjimo

narius bei atvykusius pareiškėjus apie garso įrašo darymą, nuroydamas garso įrašo darymo tikslą bei informuoja, kad platesnė informacija dėl garso įrašų darymo yra paskelbta www.nma.lt skiltyje „Asmens duomenų apsauga“. Taip pat nustatyta, kad komisijos posėdžio garso įrašas naudojamas tik posėdžio protokolo surašymo tikslu ir saugomas specialiai šiam tikslui skirtame nešiojamajame įrenginyje iki komisijos posėdžio protokolo pasirašymo, kaip numatyta Reglamento 27 punkte, t. y. iki 15 darbo dienų po komisijos posėdžio. Pasirašius posėdžio protokolą, komisijos sekretorius garso įrašą ištrina. Korupcijos rizikos analizės metu, nustatyta, kad ne visais atvejais posėdžio dalyviai tinkamai informuojami apie posėdžio garso įrašo darymą¹¹⁰. 2020-01-13 bei 2020-01-20 dalyvaujant NMA komisijos posėdyje, nustatyta, kad prieš pradėdant posėdį posėdžio dalyviams nebuvo pateikta informacija ar posėdis bus įrašomas, NMA komisijos posėdžio protokoluose¹¹¹ ši informacija taip pat nėra nurodyta. Atkreiptinas dėmesys, kad 2020-01-13 komisijos posėdyje dalyvavo ir vieno iš paramos gavėjų atstovas, taigi daroma išvada, kad neinformavus paramos gavėjo apie daromą garso įrašą, neužtikrinama duomenų subjekto teisė į teisėtą jo duomenų tvarkymą taip, kaip tai numatyta Duomenų subjekto teisių įgyvendinimo Nacionalinėje mokėjimo agentūroje prie Žemės ūkio ministerijos taisyklėse¹¹².

Pasiūlymai:

1. ŽŪM komisijos reglamentą papildyti nuostatomis, reglamentuojančiomis ŽŪM komisijos posėdžių garso įrašų darymo tvarką: nustatyti kriterijus, kada posėdžiai yra įrašomi, o kada ne, aiškiai nustatyti, kokių tikslu daromas garso įrašas, ar su garso įrašu gali būti supažindinami paramos gavėjai (jų atstovai), kiek laiko saugomas garso įrašas. Informaciją apie garso įrašų darymo tvarką pateikti visiems posėdžio dalyviams prieinamu būdu ir (ar) paskelbti viešai. Užtikrinti, kad būtų laikomasi nustatytos garso įrašų darymo tvarkos ir visais atvejais prieš posėdį posėdžio dalyviai būtų tinkamai informuoti apie daromą garso įrašą, jo tikslą bei saugojimo trukmę (ŽŪM).

2. NMA detalizuoti garso įrašų darymo tvarką ir numatyti, ar su garso įrašu gali būti supažindinami paramos gavėjai (jų atstovai), taip pat laikytis nustatytos garso įrašų darymo tvarkos ir visais atvejais prieš posėdį posėdžio dalyviams tinkamai informuoti apie daromą garso įrašą.

agentūros prie Žemės ūkio ministerijos direktoriaus 2013 m. spalio 23 d. įsakymu Nr. BR1-1108 (Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos direktoriaus 2015 m. liepos 30 d. įsakymu Nr. BR1-231 redakcija).

¹¹⁰ Pavyzdžiui, 2020-01-13 dalyvaujant NMA komisijos posėdžiuose, nustatyta, kad nepriklausomai nuo to, jog komisijos posėdžio metu dalyvavo ir vieno iš paramos gavėjų atstovas, tačiau posėdžio dalyviai nebuvo informuoti apie tai, jog posėdis bus įrašomas; 2020-01-03 dalyvaujant NMA komisijos posėdyje posėdžio dalyviai nebuvo informuoti apie tai, jog posėdis bus įrašomas.

¹¹¹ 2020-01-13 įvykusio NMA komisijos posėdžio 2020-01-21 protokolas Nr. RV9-2; 2020-01-20 įvykusio NMA komisijos posėdžio 2020-01-23 protokolas Nr. PŽAK -3.

¹¹² Duomenų subjekto teisių įgyvendinimo Nacionalinėje mokėjimo agentūroje prie Žemės ūkio ministerijos taisyklės patvirtintos Nacionalinėje mokėjimo agentūroje prie Žemės ūkio ministerijos direktoriaus 2018 m. rugpjūčio 30 d. įsakymu Nr. BR1-248.

Informaciją apie garso įrašų darymo tvarką pateikti visiems posėdžio dalyviams prieinamu būdu ir (ar) paskelbti viešai (NMA).

5.4. Paramos gavėjams viešai prieinamos ne visos jiems aktualios pažeidimų administravimą reglamentuojančios teisės aktų nuostatos.

Korupcijos rizikos analizės metu nustatyta, kad NMA administruodama pažeidimus vadovaujasi Procedūrų aprašu, kuriame detalčiai yra reglamentuojami tam tikri klausimai, kurie yra aktualūs ir paramos gavėjams, tačiau viešai prieinamose Pažeidimų administravimo taisyklėse ši informacija nėra pateikiama. Pavyzdžiui:

- Procedūrų apraše (22 psl.) numatyta, kad *„Paiškęs tam tikroms aplinkybėms, dėl kurių išnyksta galimo pažeidimo objektas, pvz.: kai paramos gavėjas atsisako paramos, kol dar nebuvo pradėti su pažeidimo tyrimu susiję veiksmai (patikra vietoje, parengtas paklausimas ir pan.), pažeidimo tyrimas gali būti nutrauktas. Tokiais atvejais pažeidimo tyrimo išvada nerengiama, o klausimas neteikiamas svarstyti PŽAK posėdyje“*, tačiau viešai prieinamose teisės aktuose nėra nuostatų apie sąlygas, kurioms esant NMA gali nutraukti pažeidimo tyrimą;

- Procedūrų apraše (23 psl.) numatyta, kad *„Jei kai atliekamas pažeidimo tyrimas paramos gavėjas ar jo atstovas pageidauja susipažinti su pažeidimo tyrimo medžiaga, toks susitikimas gali būti protokoluojamas, apie tai informuojant pareiškėją / paramos gavėją ar jo atstovą.“*, tačiau viešai prieinamose Pažeidimų administravimo taisyklėse nėra detalizuota paramos gavėjo teisė susipažinti su pažeidimo tyrimo medžiaga;

- Procedūrų apraše (25 psl.) numatyta, kad *„jei pažeidimas nepatvirtintas, paramos gavėjui PPAS darbuotojas, atlikęs įtariamo pažeidimo tyrimą, el. paštu išsiunčia informacinį pranešimą<...>“*, tačiau viešai prieinamose Pažeidimų administravimo taisyklėse nėra nurodyta, kad paramos gavėjas turi būti informuotas ir tais atvejais, kai atlikus tyrimą, pažeidimas nepatvirtinamas.

Aktualių paramos gavėjui nuostatų pateikimas viešai ne tik padidins pažeidimo nagrinėjimo proceso skaidrumą, tačiau sudarys palankias sąlygas paramos gavėjui pasinaudoti visomis jam priklausančiomis teisėmis, aktyviai dalyvauti pažeidimo tyrimo procese bei ginti savo interesus.

Pasiūlymas:

Siekiant užtikrinti pažeidimų nagrinėjimo proceso veiklos skaidrumą, nuostatas, aktualias paramos gavėjui, siūlome perkelti į pažeidimų administravimą reglamentuojančius viešai prieinamus teisės aktus, pavyzdžiui, Pažeidimų administravimo taisyklėse reglamentuoti, kokiais atvejais bei per kokį terminą paramos gavėjas turi būti informuojamas apie pradėtą pažeidimo tyrimą, o kokiais atvejais pažeidimų tyrimas gali būti vykdomas be paramos gavėjo žinios; kokiais atvejais paramos gavėjas kviečiamas į NMA ir (ar) ŽŪM komisijos posėdį, kuriame svarstomas jo pažeidimas, o kokiais atvejais apie komisijos posėdį paramos gavėjas neinformuojamas; nustatyti, kad paramos

gavėjas turi būti informuojamas apie priežastis, dėl kurių stabdomi pažeidimo tyrimo terminai, pvz. kai kreipiamasi į ekspertus ir tokiu atveju labai tikėtina, kad paramos gavėjo pažeidimo tyrimas užtruks ir t. t. (NMA kartu su ŽŪM).

6. IŠVADOS

Išanalizavus pažeidimų administravimo procesą bei šiame procese dalyvaujančių subjektų veiklos organizavimą, darytina išvada, kad šioje srityje yra galima korupcijos rizika dėl šių korupcijos rizikos veiksnių¹¹³:

PAŽEIDIMŲ ADMINISTRAVIMO PROCESO RIZIKOS VEIKSNIAI:

1. Nustatytas reglamentavimas sudaro galimybę gautos informacijos apie įtariamą pažeidimą neregistruoti.

2. Nėra aiškiai apibrėžtų pažeidimo tyrimo proceso atskirų etapų terminų, o nustatytų terminų nesilaikoma:

2.1. Nėra aiškiai nustatytų NMA pažeidimo tyrimo termino stabdymo pagrindų.

2.2. Neaiški NMA pažeidimo tyrimo nutraukimo tvarka, sąlygos bei terminai.

2.3. Nenustatytas maksimalus galimas terminas, per kurį turi būti atliktas įtariamo pažeidimo tyrimas tais atvejais, kai Agentūra siūlomą sprendimą privalo derinti su ŽŪM.

2.4. Nėra nustatytų NMA pasiūlymo dėl sankcijų derinimo su ŽŪM termino stabdymo ir pratęsimo pagrindų.

2.5. NMA vykdoma pažeidimo tyrimo eigos stebėseną bei pažeidimų tyrimo kontrolė nėra efektyvi, neskiriamas pakankamas dėmesys reikiamų žmogiškųjų išteklių formavimui.

2.6. ŽŪM komisijos darbo organizavimas turi spragų ir tai lemia pernelyg ilgą pažeidimo tyrimo trukmę.

3. Nenustatyta kompleksinio pažeidimų tyrimo atlikimo tvarka bei terminai.

4. Nesudarytos sąlygos objektyviai nagrinėti mažareikšmius pažeidimus.

5. Sankcijų netaikymas dėl šimtinių aplinkybių ne visada pagrįstas.

6. Paramos gavėjų vykdomų projektų dokumentacijos bylos formuojamos neišsamiai bei nenuosekliai.

KORUPCIJOS RIZIKOS VEIKSNIAI PAŽEIDIMŲ ADMINISTRAVIME DALYVAUJANČIŲ SUBJEKTŲ VEIKLOJE:

7. Neišsamiai reglamentuota NMA komisijos sudarymo tvarka bei veikla:

7.1. nėra apibrėžto NMA komisijos narių skaičiaus bei nenustatyta, kokius reikalavimus turėtų atitikti į komisiją skiriamas narys.

7.2. Nenustatytas terminas, per kurį NMA komisija turi priimti sprendimą.

7.3. Nedetalizuota NMA komisijos posėdžių organizavimo rašytinio proceso tvarka.

¹¹³ Išvadas pagrindžiantys motyvai pateikti išvados dėl korupcijos rizikos analizės 2–5 skyriuose.

8. NMA komisijos sprendimai ne visais atvejais yra tinkamai pagrindžiami.
9. NMA nėra išsamiai reglamentuotas pažeidimų analizės vykdymas.
10. Nepakankamai reglamentuota ŽŪM pažeidimų kontrolieriaus veikla.
11. ŽŪM pažeidimų kontrolierius priskirtas funkcijas atlieka formaliai.
12. ŽŪM neužtikrina tinkamo NMA nustatytų pažeidimų kontrolės vykdymo.
13. Neišsamiai reglamentuota ŽŪM komisijos sudarymo tvarka bei veikla:

13.1. Neišsamiai reglamentuota ŽŪM komisijos sudarymo tvarka, nenumatyta komisijos narių rotacija.

13.2. Nėra nustatytų reikalavimų ŽŪM komisijos sprendimo formai bei turiniui, o priimami sprendimai ne visada tinkamai argumentuojami. Balsuojama nesilaikant nustatyto reglamentavimo.

13.3. Nėra sukurto ŽŪM komisijos veiklos nešališkumą užtikrinančio mechanizmo.

PARAMOS GAVĖJAMS NESUDARYTOS TINKAMOS SĄLYGOS DALYVAUTI PAŽEIDIMŲ TYRIMO PROCESĖ:

14. Paramos gavėjai apie NMA ir ŽŪM komisijos posėdžius informuojami pasirinktinai.
15. Ne visi NMA pažeidimų tyrimo metu vykstantys susitikimai su paramos gavėjais yra protokoluojami.
16. Netinkamai organizuojamas NMA ir ŽŪM komisijos posėdžių garso įrašų darymas.
17. Paramos gavėjams viešai prieinamos ne visos jiems aktualios pažeidimų administravimą reglamentuojančios teisės aktų nuostatos.

7. PASIŪLYMAI¹¹⁴

Siekdami sumažinti korupcijos rizikos veiksnių įtaką pažeidimų administravimo srityje, teikiame įgyvendinti šiuos pasiūlymus.

Išvadų 1 punkte nustatytam rizikos veiksniai valdyti NMA siūlome:

1) Patikslinti galiojančių teisinių reglamentavimą ir numatyti, kokie subjektai, kokiais kriterijais vadovaujantis ir per kokį terminą priima sprendimą dėl pažeidimo registravimo bei kur ir kaip toks sprendimas yra fiksuojamas (NMA).

Išvadų 2 punkte nustatytiems rizikos veiksniams valdyti siūlome:

ŽŪM kartu su NMA:

2) Pažeidimų administravimo taisyklėse nustatyti aiškių, nedviprasmiškai suprantamų NMA pažeidimo tyrimo termino stabdymo pagrindų sąrašą (ŽŪM kartu su NMA).

3) Pažeidimų administravimo taisyklėse nustatyti NMA pažeidimo tyrimo nutraukimo tvarką, tyrimo nutraukimo aplinkybes bei terminus, taip pat reglamentuoti, kokiais atvejais apie pažeidimo tyrimo nutraukimą turi būti informuotas paramos gavėjas (NMA su ŽŪM).

ŽŪM siūlome:

4) Pažeidimų administravimo taisyklėse nustatyti maksimalų galimą pažeidimo tyrimo, kurio procese dalyvauja ŽŪM, nagrinėjimo terminą (ŽŪM).

5) Nustatyti ŽŪM skirto termino svarstyti NMA pasiūlymą dėl siūlomų sankcijų stabdymo pagrindų baigtinį sąrašą bei reglamentuoti stabdymo tvarką (ŽŪM).

6) Reglamentuoti termino, skirto ŽŪM pažeidimų kontrolieriui atlikti pažeidimų tyrimą ir parengti pažymą, baigtinį objektyvių pratęsimo aplinkybių sąrašą bei detalizuoti termino pratęsimo tvarką (ŽŪM).

7) Reglamentuoti termino, skirto ŽŪM komisijai apsvarstyti ŽŪM pažeidimo kontrolieriaus pažymą, baigtinį objektyvių pratęsimo pagrindų sąrašą bei nustatyti kontrolės mechanizmą, užtikrinantį, kad būtų tinkamai laikomasi nustatytų terminų bei jų pratęsimo tvarkos (ŽŪM).

8) ŽŪM komisijos darbo reglamente numatyti prievolę komisijos nariams dalyvauti Komisijos posėdžiuose (ŽŪM).

9) ŽŪM komisijos darbo reglamente nustatyti terminą, per kurį turi būti parengtas,

¹¹⁴ Atsižvelgdami į tai, kas išdėstyta, prašome per 3 mėnesius nuo šios išvados ir pasiūlymų gavimo dienos pateikti STT informaciją apie šioje išvadoje pateiktą pasiūlymų numatomą įgyvendinimą Jūsų įstaigoje.

pasirašytas bei užregistruotas ŽŪM komisijos posėdžio protokolas (pvz. ne vėliau kaip per 3 arba 5 darbo dienas nuo komisijos posėdžio) (ŽŪM).

10) ŽŪM komisijos darbo reglamente nustatyti, kad ŽŪM komisijos sprendimas įsigalioja ne nuo ŽŪM komisijos posėdžio dienos, o nuo ŽŪM komisijos posėdžio protokolo pasirašymo dienos (ŽŪM).

11) Nustatyti kontrolės priemonės, užtikrinančias, kad ŽŪM komisija pažeidimo tyrimo procese atliktų jai priskirtas funkcijas nustatyta tvarka bei terminais (ŽŪM).

NMA siūlome:

12) Pasikeitus NMA pažeidimo tyrimo termino stabdymo pagrindų reglamentavimui, atnaujinti NMA procedūros aprašo nuostatas, neišplečiant aukštesnės juridinės galios teisės akto reglamentavimo (NMA).

13) Imtis priemonių bei suformuoti reikalingus žmogiškuosius išteklius, kad pažeidimo tyrimai būtų atliekami per objektyviai protingą terminą neviršijant teisės aktuose nustatytų maksimalių terminų (NMA).

14) Tiek naujai priimtiems, tiek patirtį turintiems tyrėjams organizuoti mokymus bei stiprinti kvalifikaciją, skatinti tyrėjų turimos patirties mainus (NMA).

15) Stiprinti esamas ir (ar) numatyti papildomas kontrolės priemonės, užtikrinančias, kad pažeidimų tyrimai būtų atliekami teisės aktuose nustatyta tvarka bei terminais. Netoleruoti netinkamų pažeidimo tyrimo vykdymo atvejų, o nustačius sistemingus netinkamo pažeidimo tyrimo vykdymo atvejus bei tyrėjų veiksmuose galimo tarnybinio nusižengimo požymių inicijuoti tarnybinės atsakomybės taikymo procedūrą (NMA).

Išvadų 3 punkte nustatytam rizikos veiksniumi valdyti ŽŪM kartu su NMA siūlome:

16) Pažeidimų administravimo taisyklėse reglamentuoti kompleksinio pažeidimo tyrimo sąvoką, terminus bei atlikimo tvarką (ŽŪM kartu su NMA).

Išvadų 4 punkte nustatytam rizikos veiksniumi valdyti ŽŪM kartu su NMA siūlome:

17) Patvirtinti pažeidimų, kurie laikomi mažareikšmiais, sąrašą bei reglamentuoti jų nustatymo tvarką bei kriterijus (NMA kartu su ŽŪM).

Išvadų 5 punkte nustatytam rizikos veiksniumi valdyti siūlome:

ŽŪM kartu su NMA siūlome:

18) Atlikti Sankcijų metodikos nuostatų, reglamentuojančių išimtinių aplinkybių taikymo tvarką, pakeitimą: nustatyti išimtinių aplinkybių baigtinį sąrašą, į kurį būtų įtrauktos tik tos

aplinkybės, kurios atitinka išimtinių aplinkybių taikymo tikslą, o išimtinių aplinkybių formuluotės būtų aiškios ir nedviprasmiškos (ŽŪM kartu su NMA).

ŽŪM siūlome:

19) Patikslinti išimtinių aplinkybių taikymo tvarką ir aiškiai nustatyti ŽŪM vaidmenį bei įgaliojimus išimtinių aplinkybių taikymo procese, t. y. turi būti reglamentuota, ar ŽŪM savo iniciatyva gali priimti sprendimą neskirti sankcijos net ir tuo atveju, jeigu NMA pasiūlyme nėra siūloma neskirti sankcijos dėl išimtinių aplinkybių (ŽŪM).

Išvadų 6 punkte nustatytam rizikos veiksniumi valdyti NMA siūlome:

20) Nustatyti paramos gavėjų bylų formavimo tvarką: numatyti, kokie dokumentai turi būti saugomi popierinėje byloje, kokie dokumentai saugomi elektroninėje byloje, bei nustatyti, kas atsakingas už tinkamą paramos gavėjo bylos formavimą (NMA).

21) Nustatyti kontrolės mechanizmą, užtikrinantį, kad paramos gavėjų bylos būtų visiškai sukomplektuotos, kaip reglamentuota (NMA).

Išvadų 7 punkte nustatytiems rizikos veiksniams valdyti NMA siūlome:

22) Papildyti NMA komisijos reglamentą ir nustatyti minimalų NMA komisijos narių skaičių bei įtvirtinti reikalavimus, kuriuos turi atitikti į NMA komisiją skiriamas narys (NMA).

23) Nustatyti terminą, per kurį NMA komisija turi priimti sprendimą dėl NMA tyrėjo parengtos įtariamo ar nustatyto pažeidimo tyrimo išvados (NMA).

24) Nustatyti, kokiais atvejais NMA komisijos sprendimai gali būti priimami rašytine procedūra (NMA).

Išvadų 8 punkte nustatytam rizikos veiksniumi valdyti NMA siūlome:

25) Užtikrinti, kad NMA komisijos sprendimai būtų tinkamai argumentuoti, juose būtų nurodomi NMA komisijos narių argumentai, motyvai ar paaiškinimai (NMA).

Išvadų 9 punkte nustatytam rizikos veiksniumi valdyti NMA siūlome:

26) Patvirtinti pažeidimų analizės atlikimo metodiką (NMA).

Išvadų 10 punkte nustatytiems rizikos veiksniams valdyti ŽŪM siūlome:

27) Patikslinti esantį reglamentavimą ir aiškiai nurodyti, kokius veiksmus turi atlikti pažeidimų kontrolierius atlikdamas pažeidimų tyrimą (ŽŪM).

28) Išsamiai reglamentuoti ŽŪM pažeidimo kontrolieriaus funkcijas, teises, pareigas bei

atsakomybę, taip pat nustatyti, kam ŽŪM pažeidimų kontrolierius yra pavaldus bei atskaitingas, kas pažeidimų kontrolieriui skirsto užduotis bei kontroliuoja darbo kokybę (ŽŪM).

29) Atnaujinti ŽŪM Teisės ir personalo skyriaus nuostatus, ŽŪM pažeidimų kontrolierių pareigybės aprašymus, kad jie atitiktų faktinę situaciją, bei skelbiamą informaciją ŽŪM interneto svetainėje (ŽŪM).

Išvadų 11 punkte nustatytiems rizikos veiksniams valdyti ŽŪM siūlome:

30) Siekdami, kad nustatytas reglamentavimas atitiktų faktinę situaciją, siūlome svarstyti galimybę pasirinkti vieną iš alternatyvių galimybių:

- arba užtikrinti, kad esamu reglamentavimu priskirta ŽŪM kontrolieriui vykdyti pažeidimo tyrimo funkcija būtų vykdoma neformaliai ir pažeidimo tyrimo veiksmai, pavyzdžiui, trūkstamos informacijos surinkimas iš NMA ar kitų subjektų bei pan., būtų atliekami per ŽŪM pažeidimų kontrolieriui pažeidimų tyrimui atlikti skirtą 15 darbo dienų terminą, o ne ŽŪM komisijos posėdžių metu;

- arba pasirinkti kitą ŽŪM pažeidimų tyrimo proceso modelį ir pažeidimo visos apimties tyrimo funkcijos vykdymą, pavyzdžiui, priskirti vykdyti ŽŪM komisijai, tokiu atveju atlikti esančio reglamentavimo pakeitimus ir detalai aprašyti subjekto, atliekančio pažeidimų tyrimą, funkcijas, teises, pareigas, atsakomybę bei atskaitomybę, išsamiai aprašyti visą pažeidimų tyrimo procesą, terminus, sprendimų priėmimo tvarką (ŽŪM).

31) Pasilikus prie esamo ŽŪM pažeidimų tyrimo modelio, reglamentuoti ŽŪM pažeidimų kontrolieriaus pažymos formą ir nustatyti reikalavimus pažymos turiniui, kad pažymoje turi būti nurodyta: ŽŪM pažeidimų kontrolieriaus pažeidimo tyrimo pradžios ir pabaigos datos, atlikti veiksmai, tyrimo metu surinkta informacija, nurodant informacijos gavimo šaltinius, surinktos informacijos įvertinimas bei pateiktas ŽŪM pažeidimų kontrolieriaus argumentuotas siūlymas ŽŪM komisijai. Taip pat siūlome nustatyti, kad ŽŪM pažeidimų kontrolieriaus pažyma turi būti užregistruota, o pažymos pateikimo ŽŪM komisijai data turėtų būti tinkamai fiksuojama (ŽŪM).

Išvadų 12 punkte nustatytiems rizikos veiksniams valdyti ŽŪM siūlome:

32) Išsamiai reglamentuoti NMA nustatytų pažeidimų kontrolės vykdymo tvarką ir nustatyti: 1) kokių periodiškumu turi būti vykdoma kontrolė; 2) optimalų privalomų peržiūrėti atvejų skaičių; 3) aiškius atrankos kriterijus, kurie sudarytų sąlygas peržiūrėti rizikingiausius pažeidimų tyrimus; 4) apibrėžti, kokie yra pažeidimų kontrolieriaus įgaliojimai, teises, pareigos atsakomybė bei atskaitomybė vykdant šią funkciją, kokius veiksmus pažeidimų kontrolierius turėtų atlikti patikrindamas suvestus pažeidimus, ką konkrečiai turi vertinti; 5) patvirtinti reikalavimus ataskaitos turiniui bei formai, nustatyti pareigą atliktus veiksmus bei nustatytus rezultatus dokumentuoti

ataskaitoje; 6) nustatyti ataskaitos pasirašymo, registravimo, tvirtinimo bei saugojimo procedūras (ŽŪM).

33) Išplėsti esantį NMA nustatytą pažeidimų kontrolės mechanizmą ir numatyti ŽŪM vykdyti NMA priimtų sprendimų neregistruoti pažeidimo kontrolę bei nustatyti išsamią kontrolės vykdymo tvarką (ŽŪM).

34) Nustatyti NMA pavestų vykdyti ŽŪM sprendimų kontrolės mechanizmą bei nustatyti periodiškumu vykdyti sprendimų vykdymo kontrolę (ŽŪM).

Išvadų 13 punkte nustatytiems rizikos veiksniams valdyti ŽŪM siūlome:

35) ŽŪM komisijos darbo reglamentą papildyti nuostatomis, numatančiomis komisijos sudarymo tvarką, nustatyti optimalų komisijos narių skaičių bei nustatyti, kokius reikalavimus (kvalifikacinius, patirties ir t. t.) turi atitikti į komisiją skiriamas narys. Taip pat nustatyti komisijos pirmininko bei narių rotaciją ir apibrėžti kadencijų trukmę bei skaičių. Nustatyti, kas gali dalyvauti komisijos posėdžiuose stebėtojų teisėmis (ŽŪM).

36) ŽŪM komisijos darbo reglamente nustatyti detalius reikalavimus ŽŪM komisijos sprendimo formai bei turiniui, komisijos nario pareigą balsuojant „prieš“ pagrįsti savo sprendimą ir tai detaliam užfiksuoti komisijos protokole. Taip pat siūlome nustatyti kontrolės mechanizmą, užtikrinantį, kad komisijos nariai laikytųsi nustatytos balsavimo tvarkos, o protokolai būtų tinkamai surašomi (ŽŪM).

37) Reglamentuoti ŽŪM komisijos narių nešališkumą užtikrinantį mechanizmą: nustatyti, jog komisijos nariai teiktų nešališkumo deklaracijas, nustatyti nu(si)šalinimo procesą (ŽŪM).

38) Stiprinti interesų konflikto prevencijos bei kontrolės veiklą: reglamentuoti, kas ir koku periodiškumu teikia rekomendacijas / priminimus darbuotojams dėl privačių interesų deklaravimo, kas, kokios apimties bei koku periodiškumu peržiūri valstybės tarnautojų privačių interesų deklaracijas, numatyti, kur turi būti fiksuojami ir kam turi būti teikiami tokių peržiūrų rezultatai, taip pat nustatyti, kokių priemonių turi būti imamasi nustačius, kad valstybės tarnautojai netinkamai vykdo pareigą deklaruoti (ŽŪM).

39) Organizuoti mokymus interesų konflikto prevencijos tema ŽŪM valstybės tarnautojams ir darbuotojams, privalantiems deklaruoti interesus, kurių metu būtų supažindinama su pagrindiniais deklaravimo aspektais, dažniausiai daromomis klaidomis, išaiškinama, kaip tinkamai pasielgti patekus į interesų konflikto situaciją, supažindinti su nusišalinimo procedūromis ir pan. (ŽŪM).

Išvadų 14 punkte nustatytam rizikos veiksniumi valdyti ŽŪM kartu su NMA siūlome:

40) Pažeidimų administravimo taisyklėse nustatyti, kokiais atvejais paramos gavėjui turi

būti siunčiamas kvietimas dalyvauti NMA ir (ar) ŽŪM komisijos posėdyje bei nustatyti optimalų terminą (pvz. informuoti ne vėliau kaip prieš 5 darbo dienas iki komisijos posėdžio datos), per kurį paramos gavėjui būtų sudarytos tinkamos sąlygos dalyvauti komisijos posėdyje (ŽŪM kartu su NMA).

Išvadų 15 punkte nustatytam rizikos veiksniumi valdyti NMA siūlome:

41) Reglamentuoti, jog visais atvejais pažeidimo tyrimo metu vykstantys susitikimai su paramos gavėju ar jo atstovu turi būti protokoluojami, o protokolai pridedami prie pažeidimo tyrimo medžiagos (NMA).

Išvadų 16 punkte nustatytiems rizikos veiksniams valdyti

ŽŪM siūlome:

42) ŽŪM komisijos reglamentą papildyti nuostatomis, reglamentuojančiomis ŽŪM komisijos posėdžių garso įrašų darymo tvarką: nustatyti kriterijus, kada posėdžiai yra įrašomi, o kada ne, aiškiai nustatyti, koku tikslu daromas garso įrašas, ar su garso įrašu gali būti supažindinami paramos gavėjai (jų atstovai), kiek laiko saugomas garso įrašas. Informaciją apie garso įrašų darymo tvarką pateikti visiems posėdžio dalyviams prieinamu būdu ir (ar) paskelbti viešai. Užtikrinti, kad būtų laikomasi nustatytos garso įrašų darymo tvarkos ir visais atvejais prieš posėdį posėdžio dalyviai būtų tinkamai informuoti apie daromą garso įrašą, jo tikslą bei saugojimo trukmę (ŽŪM).

NMA siūlome:

43) NMA detalizuoti garso įrašų darymo tvarką ir nustatyti, ar su garso įrašu gali būti supažindinami paramos gavėjai (jų atstovai), taip pat laikytis nustatytos garso įrašų darymo tvarkos ir visais atvejais prieš posėdį posėdžio dalyvius tinkamai informuoti apie daromą garso įrašą. Informaciją apie garso įrašų darymo tvarką pateikti visiems posėdžio dalyviams prieinamu būdu ir (ar) paskelbti viešai (NMA).

Išvadų 17 punkte nustatytam rizikos veiksniumi valdyti ŽŪM kartu su NMA siūlome:

44) Siekdami užtikrinti pažeidimų nagrinėjimo proceso veiklos skaidrumą, nuostatas, aktualias paramos gavėjui, siūlome perkelti į pažeidimų administravimą reglamentuojančius viešai prieinamus teisės aktus, pavyzdžiui, Pažeidimų administravimo taisyklėse reglamentuoti, kokiais atvejais bei per kokį terminą paramos gavėjas turi būti informuojamas apie pradėtą pažeidimo tyrimą, o kokiais atvejais pažeidimų tyrimas gali būti vykdomas be paramos gavėjo žinios; kokiais atvejais paramos gavėjas kviečiamas į NMA ir (ar) ŽŪM komisijos posėdį, kuriame svarstomas jo pažeidimas, o kokiais atvejais apie komisijos posėdį paramos gavėjas neinformuojamas; nustatyti,

kad paramos gavėjas turi būti informuojamas apie priežastis, dėl kurių stabdomi pažeidimo tyrimo terminai, pvz. kai kreipiamasi į ekspertus ir tokiu atveju labai tikėtina, kad paramos gavėjo pažeidimo tyrimas užtruks ir t. t. (NMA kartu su ŽŪM).

Direktorius pavaduotojas

Egidijus Radzevičius

Rita Malijauskienė, tel. (8 706) 62 752, el. p. rita.malijauskiene@stt.lt
Rengėjos tiesioginis vadovas Vidmantas Mečkauskas, tel. (8 706) 62745,
el. p. vidmantas.meckauskas@stt.lt

ATLIEKANT KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĘ ĮVERTINTI TEISĖS AKTAI, DOKUMENTAI IR INFORMACIJA

1. Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos administravimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2014 m. rugpjūčio 26 d. įsakymu Nr. 3D-507 „Dėl Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos administravimo taisyklių patvirtinimo“.

2. Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos administravimo taisyklės, patvirtintos žemės ūkio ministro 2007 m. balandžio 6 d. įsakymu Nr. 3D-153 „Dėl Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos administravimo taisyklių patvirtinimo“.

3. Teisės aktų nuostatų pažeidimų, susijusių su Europos žemės ūkio garantijų fondo, Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai ir Europos žuvininkystės fondo priemonių įgyvendinimu, administravimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos respublikos Žemės ūkio ministro 2010 m. vasario 5 d. įsakymu Nr. 3D-80 „Dėl Teisės aktų nuostatų pažeidimų, susijusių su Europos žemės ūkio garantijų fondo, Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai ir Europos žuvininkystės fondo priemonių įgyvendinimu, administravimo taisyklių patvirtinimo“.

4. Sankcijų už teisės aktų nuostatų pažeidimus įgyvendinant Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemonių taikymo metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2014 m. gruodžio 4 d. įsakymu Nr. 3D-929 „Dėl Sankcijų už teisės aktų nuostatų pažeidimus įgyvendinant Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemones taikymo metodikos patvirtinimo“.

5. Sankcijų pareiškėjams, paramos gavėjams, pažeidusiems pirkimų vykdymo tvarką, taikymo metodika, patvirtinta Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos direktoriaus 2013 m. sausio 23 d. įsakymu Nr. BR1-83 „Dėl Sankcijų pareiškėjams, paramos gavėjams, pažeidusiems pirkimų vykdymo tvarką, taikymo metodikos patvirtinimo“.

6. Galimai neteisėtų sąlygų gauti paramą nustatymo metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2014 m. lapkričio 27 d. įsakymu Nr. 3D-889 „Dėl galimai neteisėtų sąlygų gauti paramą nustatymo metodikos patvirtinimo“.

7. Lietuvos 2004–2006 metų bendrojo programavimo dokumento Kaimo plėtros ir žuvininkystės prioriteto, Kaimo plėtros 2004–2006 metų plano, Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos, Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų veiksmų programos, Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos ir Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 metų veiksmų programos priemonių probleminių klausimų nagrinėjimo komisijos darbo reglamentas, patvirtintas Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2014 m. rugpjūčio 28 d. įsakymu Nr. 3D-519) (su visais paskesniais pakeitimais).

8. Protokolų rengimo, registravimo ir saugojimo tvarkos aprašas patvirtintas Lietuvos

Respublikos žemės ūkio ministerijos kanclerio 2018 m. rugsėjo 28 d. potvarkiu Nr. 4D-157 (1.8 E) „Dėl Protokolų rengimo, registravimo ir saugojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

9. Pažeidimų administravimo procedūros aprašas, patvirtintas Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos direktoriaus 2012 m. balandžio 6 d. įsakymu Nr. BR1-327 (Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos direktoriaus 2019 m. rugsėjo 30 d. įsakymo Nr. BRA-97 redakcija).

10. Ekspertinio konsultavimo tvarkos aprašas, patvirtintas Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos direktoriaus 2015 m. lapkričio 5 d. įsakymu Nr. BR1-364 „Dėl Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos ekspertinio konsultavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

11. Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos komisijos pažeidimų administravimo klausimams spręsti darbo reglamentas, patvirtintas NMA direktoriaus 2013 m. spalio 23 d. įsakymu Nr. BR1-1108 „Dėl Komisijos pažeidimų administravimo klausimams spręsti sudarymo ir jos darbo reglamento patvirtinimo“.

12. Informacijos perdavimo ir gavimo iš teisėsaugos ir kitų institucijų tvarkos aprašas, patvirtintas Nacionalinės mokėjimo agentūros prie Žemės ūkio ministerijos direktoriaus 2005 m. gegužės 18 d. įsakymu Nr. BR1-420 „Dėl Informacijos perdavimo ir gavimo iš teisėsaugos ir kitų institucijų tvarkos aprašo patvirtinimo“.